SÖZ
HAFTALIK HABER YORUM DERGİSİ

Kurt okşanmaz!

▼ Alpaslan Türkeş'in Türk faşist hareketi tarafından "başbuğ" ilan edilişinin 30'uncu yılı. 5 bin cinayet... yani kalleş pusular... yani Balgat'ta canavarlık... yani Maraş'ta kan banyosu... yani Kemal Türkler... yani bilim insanları, aydınlar... yani öğrenciler, işçiler...

▼ Şimdi bu Nazi muhibbi, Çiller, Yılmaz ve İkitelli medyası tarafından bir demokrasi kahramanı haline getirildi. Elleriyle kurt işaretini yapan bu kadınların faşizmi güzelleştirdiğine inanmamız isteniyor. 1930'larda milyonlarca güzel Alman kadınının elleriyle Nazi selamı verdiğini, "Heil Hitler" diye bar bar bağırdığını unutmamız umuluyor.

■ Yazıları 14 ve 15. sayfalarda

Benim işçim: Yalan! Benim memurum: Yalan! Benim emeklim: Yalan!

Yalancının mumu 8 Ağustos'ta söner!

▼ 5 Ağustos Cumartesi günü Ankara'daki mitingten sonra 8 Ağustos Salı günü yapılacak 'Genel eylem'le üretimden gelen güçlerini kullanacak olan işçiler siyasi iktidara geri adım attırmaya çalışıyorlar. Miting ve genel eylemden de sonuç alınamazsa işçiler eylemleri sürdürmeye kararlılar, ancak sendikaların ciddi bir hazırlığı görülmüyor.

▼ Ankara'daki mitinge yüzbinlerce işçinin gelmesini beklediklerini söyleyen Türk-İş yöneticileri sadece 40 bin el ilanı ve 3 bin afiş bastırarak mitingin duyurusunu yaptı. Mali gerekçeler ileri sürerek sendikaların şubelerine de ancak iki otobüs kiralama olanağı tanıdı.

▼ Türk-İş tabandan gelişen tepkileri belirli bir sınır içinde tutmaya çalışıyor. İşçiler sadece hükümete değil, sendikaların tepesine çöreklenen sendika bürokratlarına karşı da mücadele etme bilinci ve kararlılığını göstermezlerse tatmin edici sonuç almaları zorlaşacak.

■ Haberi 4. sayfada

5 Ağustos Ankara mitingi rüzgarının 3 gün sonra dört bir yanda esmesi bekleniyor

Genel eylem sınıf içi dayanışmayı geliştiriyor

Türk-İş Mali Sekreteri Enver Toçoğlu ve Liman-İş Genel Başkanı Hasan Biber'in görüşleri, Metin Çulhaoğlu ve Seyfi Öngider'in genel eylemle ilgil yazıları 5 ve 6. sayfalarda

Genel eyleme soldan destek

BSP: Olanca gücümüzle destekleyeceğiz
İP: Güç dengeleri halkın lehine değişecek
SİP: Gündem sıçraması yaratmak için bir fırsat
HADEP: Siyasi taleplerle bütünleşmeli

■ Haberi 6. sayfada

Hiroşima'da öleli oluyor bir 50 yıl kadar

■ YAZISI 12 ve 13. SAYFALARDA

Bu da gelir, bu da geçmez Sezen...

■ YAZISI 17. SAYFADA

Bosna ve solun açmazı

■ YAZISI 10 ve 11. SAYFALARDA

● TARİH: 5 AĞUSTOS 1995 ● SAYI: 25 ● FİYATI: 40.000 TL (KDV DAHİLDİR) ● ALMANYA 4 DM ● İSVİÇRE 4 Sfr ● FRANSA 14 FF ● İNGİLTERE 1.7 £ ● HOLLANDA 5 Hfl ● AVUSTURYA 28 AS ● ABD 3 $

Dersimizi aldık, ediyoz ezber...

Söz, Evrensel gazetesinde ortaya çıkan sorunları ve ardından yaşanan gelişmeleri okuyucularına objektif olarak duyurdu. Taraflarla görüştü, ilgili herkesin görüşlerini sayfalarına taşıdı. Söz, yaşananları sadece bir "medya" olayı olarak görmedi. Sol'un geniş bir kesimini ilgilendirdiğini düşündüğü "Evrensel olayı" nı bu anlayışla yansıttı. Ancak tartışma bitmedi. Bu arada yazarlarımızdan Cengiz Erdinç'in yazısı ile başka gazete ve dergilerde çıkan bazı yazılar bu tartışmayı kışkırttı. Söz'e gönderilen ve "cevap" niteliği taşıdığı belirtilen Asaf Güven Aksel imzalı metni, diline dokunmadan, yayımlıyoruz.

Her işte bir hayır vardır. İyi ki şu Evrensel'deki ayrılıklar gerçekleşmiş. Bu sayede muhalif ve profesyonelce gazete çıkarma hesabı yapanların, kafadan yönetime çağıracağı iki isim hazır. Bu sayının artması kuvvetle muhtemel. Künye kalabalığına karşı muazzam komünal bir reddiye sergiledikleri için, ilan edilmeseler bile, Express'te yazan Cem Dizdar ve Söz'de yazan F. Cengiz Erdinç, aklı başında her sermayedarın "gelin, şu işin nasıl yapılacağını gösterin" diyeceği iki isim olarak tescil edilmelidir. "Niye şimdiye kadar bu cevherleri keşfetmedik" diye dövünen kaç kişi vardır Allah bilir. Gazete ve gazeteciliği A'dan Z'ye bir biliyorlar, bir biliyorlar, aklınız durur.

Bu, bizim için çok kötü oldu aslında. Koyunun olmadığı yerdeki keçi misali, Abdurrahman Çelebi edasıyla dolanıyorduk ortalarda ne güzel. Bu delikanlılar bir döşendi azizim, kimsenin yüzüne bakacak halimiz kalmadı. Kimimiz çiftini çubuğunu, tarlasını bırakıp gelmişti Evrensel'e, kimimiz marangozhanesini, kimimiz kasap dükkanını, kimimiz kıraathanesini. Maksat, "ipten kazıktan kurtulmuş" eş, dost ve akrabayı biraraya toplayıp, paye ve para dağıtmak nasıl olsa. Hepimizin kulağına, muhalif kimlik, alternatif medya, haber alma hakkı, kırk bin tiraj filan laflarının prim yaptığı çalınmıştı. Tekrarlayıp duruyorduk. Bir de, duymuştuk ki, "kumpiter" mi ne, bir tür elektronik beyine, daktiloyla yazar gibi yazılıyordu; o yazılar da, kasa fişi kesilir gibisinden acayip bir aletten hazır geliyordu zaten; ince kıyılmış ağaca nasıl oluyorsa oluyor basılıyordu bu yazılar (kaşarlandıkça, buna "teknik altyapı" diye bir isim uydurduk, sıkıştıkça ver yansın!) bir de kırmızı ad yazıyordunuz; boş yerlere daya fotoğrafı; işte size gazete.

Vay anam vay! Kazın ayağı hiç öyle değilmiş! Attığın her başlıkta bir keramet varmış meğer. Yabancı dil hak getire, bi de haber dili varmış ki, bu dilde "merhaba" bile diyecek tek kişi yok aramızda. Saatinde bayiye gitmeliymiş bu meret, işin en önemli yanı buymuş. Halk, tabak çanağa, haberden çok itibar edermiş, hayallere yer yokmuş. Örgütlenme, kolektif üretim, fuzuli makam falan diye bi'şiler varmış. Tavuk çiftliklerinden birahanelere, en moda geyik konusu gazete projeleriymiş ki, göz gözü görmüyormuş. Mizampaj, bizim sandığımız gibi kaşkaval cinsi bir peynir değilmiş. Ufuk da, çaycının adı değil, analiz ve ileri görüşmüş... Daha neler neler. Kuş uçmaz kervan geçmez beldelerde yaşadığımızdan, bunlardan haberimiz yoktu. Bu tosunlardan okuduk da öğrendik. Gerçi, ulan bir şeyler ters gidiyor galiba diye birara kuşkulandıydık ama, ne bileceksin kardeşim, hayatımızda gazete görmüşlüğümüz mü var... Demek, dedik, böóle oluyo!

Aaa! Derken bir baktık, kapının önündeyiz! Niye, n'ooldu diyene kadar, bir sağ, bir sağ daha, uyandık işte. Foyamız açığa çıkmış. Bir kere de Galata Kulesi'ni satarken enselendiydik böyle.

Aşk olsun, zehir gibi çocuklarmış. Keratalar gazeteyi çıkartırken yazsalardı şunları, belki paçayı kurtarırdık. En azından, "hele ümmet-i Müslüman, gelin bir el atın sevabınıza" derdik de sıyrılırdık, ele güne rezil olmaktan. Mesela, bu Cem Dizdar ne de olsa vaktiyle Medya Plaza yalamış, (ilaveten, Müslüm Baba'cılık ve "köyümüze dönelim"cilikle maruf) cin gibi maşallah; ilk bokumuzda anlamış adam olmayacağımızı. Aç bi telefon, di mi, "bırakın bu işi" deyiver, ya da aydınlatıver bizi, yardım et. Yok. Hani biz bir haltettik, kendini bilmezlikle bir yığın palavra sıktık, estik savurduk ya, ille bekleyecek ki burnumuz sürtsün. Ekmeğimizden de olduk, işte iyi mi oldu yani! Ya Cengiz Erdinç? Bilen var, bilmeyen var, o da Evrensel'in çalışanlarındandı ha. Biz tutuşmuşuz dört döneniyoruz ortalıkta, "bir haber gelse de, şu lanetteki boşluk dolsa" diye yalvar yakar olmuşuz, oğlandan tık yok. Yapma etme bir haber geç, elini sallasan Kızılay'da, iki laf yollarsın şuraya. Yok. Meğer, o da, burnumuz sürtünsün istermiş de, ondan gazetecilik yapamıyormuş gibi dururmuş. Nerde bizde bu ince ihtarı çakacak zekâ... Beceriksizliğimizin suçunu yıkıverdiydik garibe, ilişik kestiydik. Yaa, gördünüz mü yediğimiz naneyi, meğer can simidimizi kesip atmışız. Çocuk deryaymış derya... İade-i itibar şart.

Şimdi, tamam, pek parlak ama, biraz acımasızlar canım. Cehalet ve beceriksizlik insanın yüzüne de böyle dank diye vurulmaz ki. Giderken, özenle -pamuklar arasında- çıkınımıza sarıp götürdüğümüz; hayatta bir daha elimize geçmeyeceği için alelacele kapı ziline yapıştırdığımız ünvanlarımıza mı göz koydunuz a yezitler? Bu iş sayesinde bankada çığ gibi büyüyen mevduatımıza mı? Felek bir kere güldüydü yüzümüze, bir piyango vurduydu. Azıcık özendik, entel takılalım dedik, yuttururuz sandık, hem paramız hem kartvizitimiz olur hava atarız diye umutlandık, n'oolucak? Kimler var böyle, bula bula bizi mi buldunuz ya! Tabii çamura yatıcaz, tesis yoktu falan diye. Başka söyleyecek lafımız mı var ki? Bahane bile uyduramadığımızı, "bu eksikleri bilmiyor muydunuz" diyerekten niye açık ediyorsunuz canım kardeşim. Bilmemek ayıp mı? Hem, nereden bilicez? Yazmış işte Cengiz Han, hiçbir konuda fikir üretemediğimizi. Ayrıntıya gire gire miletin gözüne sokmak niye? Üstelik, o zalim Cem, "düşmüşe vurulmaz" avuntumuzu da göçürdü, hedef şaşırtıp mevzuyu bulandırma sığınağımızı da. Yeter, gözünüzü seveyim, o derin, o kuşatıcı ve o püfüüyt bilgilerinizi, o câânım, o özgün ve kıyıcı üslubunuza bandırarak, bu gariban cahilleri sindirmekle, elinize ne geçecek ki. Hem siz halkı sevmiyor musunuz? Biziz işte o be. Hep seçkinler mi gazete yapacak? Niye bize fırsat tanınmıyor?

Hayır, biliyoruz, hepsi sıkı devrimci arkadaşlar, yoksa bir deneyin başarısızlığı karşısında zil takıp oynar gibi bir halleri de yok. Bişeyciler demiyoruz, inşallah bir gazete çıkarırlar da, cümle aleme pratikte de rezil ederler bizi. Bakalım o zaman nerelere kaçarız.

Yeter beyler bu kadar şamata. Kabul, kendinizi bir bok sanmakla çok çok isabetli bir tahminde bulunuyorsunuz. Yazılarınıza da itirazımız yok, okudukça eğleniyoruz; ama biz gülelim diye bu kadar eziyete katlanacak yerde, daha faydalı başka şeyler yapabilirsiniz. Haddinizi ve kapasitenizi ölçmenize yarayacak hayat kurslarına katılmak gibi. Hoş, bu kadar hassas ölçüm aletleri henüz geliştirilmedi ya, bir fikir edinirsiniz. Unutmayın, bugün ve yarın, siz de buradasınız, biz de; bizim yaptıklarımızı, sizin yazdıklarınızı görenler de. Şimdilik, zır cehaletin verdiği cesaretle yazılı hale getirdiğiniz metelik etmez ahkamlarınızı muhatap alıp, bir seferlik de olsa zahmete girmemizle yetinin. Payınıza düşen yanıt, sizin "mahallenin entel çocuğu modası" üslubunuza uygun, tek kelime: Hasss..tirin!

Evrensel Müstafilerini Koruma
Cemiyeti Basın Bürosu adına
Asaf Güven AKSEL

Gerçeğin geleceği...

Ahmet URAL

Günümüzde insanlıkla gerçek arasında süratle imajlardan oluşan bir duvar örülüyor. Gerçeğin kendisi temsilinden kopuyor, gerçeğin kurgulanmış, yeniden düzenlenmiş görüntüsüyle "nesnel gerçeklik" arasında bir gerilim oluşuyor. Bunun en çarpıcı, yakın örneklerinden birisi, hepimizin zihinlerinde sabaha karşı uyanıp "Clay–Liston" maçı gibi izlediğimiz heyecanlı bir bilgisayar oyunu olarak kalan 'Körfez naklen savaşı' ya da "reality show"unda, aslında Kuzey denizlerinde bir petrol faciasında ölmüş olan ancak TV'lerin Ortadoğulu diye tanıttığı ölü kuşun öyküsüdür.

Medyatik kuş, belki de o günlerin "gerçeği" olarak en çok akıllarda kalan imgelerden birisi oldu. Daha da ilginci bu Kuzeyli kuş Batı Avrupa'daki Irak operasyonuna muhalif kamuoyunun eylem pankartlarında savaşın kötülüğünü özetleyen öncelikli sembollerden biri olarak yer aldı. Bu, olabileceklerin bence en masumu, amacını en az aşmış olanıydı.

Çağdaş kent yaşamının insanları evleriyle işleri arasındaki süratli yaşama hapsetmesi ve TV'lerin oturma odalarımıza, yatak odalarımıza kadar ulaşması yeni bir durum yaratmıştır. Tek tek bireyler oturma odalarında dünyaya açılan bir pencerenin önünde olduklarına inanmaktadırlar. Bu kısmen doğru, ama kısmen de büyük bir yanılgıdır. Doğrudur, çünkü gerçeğin bilgisi şu ya da bu biçimde, ama eskiye oranla devasa bir farkla bizlere ulaşmaktadır. Yanlıştır, çünkü büyüyen uzay aslında elektronik görüntünün uzayıdır. İmajlardan oluşan bir uzaydır. Ve varolduğu gibi değil, kurgulanmış olarak sunulan bir gerçekle ilişki kurulmaktadır.

Bir olgunun aynı anda hem doğru, hem de yanlış olması arasındaki gerilim, sanırım sorunun da anahtarını oluşturur. Böylece tarih ve felsefe açısından en eski sorunlardan birisine bir başka düzlemde, yeniden dönmüş oluyoruz. Toplumsal yaşamda sayısız unsurun birleşmesiyle beliriveren "şu anın gerçekliği" belirli bir süre sonra nesnelliğini ne kadar koruyabiliyor. Doğa bilimlerinin nesnellik kavramı toplumsal alanda ne ifade ediyor? Gerçeğin bilgisine nasıl ulaşabiliriz? Edindiğimiz bilgiler ne kadar nesneldir? İşin içine bir de kurgu girdiğinde gerçeğin bilgisi nasıl bir nitelik kazanır?

Sorunun bu yönüne denk düşen, hareketli görüntünün ilk formu olan sinemanın, diğer sanatlar karşısında en belirgin farklarından birisi olan "gerçeklik izlenimi" yaratmaktaki özel etkisi, diğer sanatlar karşısındaki bu ayrıcalığı, sinema kuramcıları ve pratikçilerince çok tartışılmıştır. Ancak bu tartışmalarda amaç, daha çok bu özelliğin estetik sonuçları olmuştur. Oysa bu kez sorunun çok daha geniş bir alanda, başta TV olmak üzere, tüm "hareketli görüntü alanları" için, sosyal ve kültürel sonuçları öne alınarak, tartışılması gerekmektedir.

Sinemanın gerçeklik izlenimi yaratma özelliği paradoksal bir süreçte gerçekleşir. Objeler film şeridine gerçekte varoldukları gibi aktarılamazlar. Gerçekte oldukları gibi algılanmaları için gerçek durumları bozulur ya da başka bir deyişle yeniden düzenlenir. Özel ışıklandırma, çevresel düzenleme, özel objektif kullanımı vb. dolayımlarla peliküle aktarıldığı koşulda gerçek izlenimi sağlarlar. Ancak bu öyle etkili bir izlenimdir ki, bütün sanat alanları içinde bu etkiyi sinema kadar sürekli ve güçlü kılabilen, dolayısıyla özdeşleşmeyi böyle etkili sağlayabilen bir sanat yoktur. Bu "büyü" hareketli görüntünün bütün biçimleri için de derece derece geçerlidir elbette. Hareketli görüntünün diğer alanlarında özellikle de televizyonda durum daha değişiktir. Özellikle haber programlar, belgeseller, reality showlar salt gerçeği gösterdiği iddiasıyla önümüze gelmektedir. Evet gerçeğin bilgisi hiçbir zaman olmadığı kadar geniş bir biçimde sunulmaktadır. Ama gerçek denildiğinde anladığımızla gerçeğin kısmi ve kurgusal bilgisi aynı şeyler değildir. Bütünsel ve herkesin aynı şekilde algılayabileceği bir gerçekten sözetmek zaten olanaksızdır. Gerçeğin bilgisi her zaman tanıkları aracılığıyla bize kısmi ve kurgusal (öznel) olarak iletilmiştir. Ancak bu kez aktarıcı farklı bir inandırıcılık kazanmıştır. Yazılı ve sözlü iletişim biçimlerinde aktarıcılara karşı duyduğumuz kuşku bu kez tamamiyle ortadan kalkmış görünmektedir.

Walter Benjamin 1924–28 arasında kaleme aldığı "Tek Yönlü Yol" adlı eserinde "Reklamı eleştiri karşısında bu kadar üstün kılan şey, son kertede nedir?" –diye soruyor sonra da yanıtlıyordu– "Yanıp sönen kırmızı neon işaretinin değil, asfaltta onu yansıtan ateşten su birikintisinin söylediği şey." Bence bu yalın ve çarpıcı örnekte yatan derin öngörü, görüntünün diğer soyutlama tarzlarıyla arasındaki en temelli farkı yansıttığı gibi, imajın yaşantımızdaki gücü ve etkinliği hakkında da çok şey söylemektedir. Bu noktada dil sorunu önemli bir yer tutuyor kanısındayım. Olguların, işaretlerin taşıdığı anlam onları algılama ve anlama biçimimiz, yani okuma tarzımız yeniden biçimleniyor, "yeni" bir nitelik kazanıyor.

Naklen maç yayınının kuralları görüntünün yaygın diline hakim oluyor da denilebilir. Artık kamera yalnız topu izlemek, kaleyle ve amaç olan gol fikriyle, heyecanıyla ilişkisini bir an için bile yitirmemek durumunda. Tribünlere dönmesi ise çok kısa anlar için ve çok özel nedenlerle daha uzun sürelerde mümkün olabilir. Böylece izleyiciler için tasarlanmış bir seyirlik, giderek amaca dönüşürken; izleyicinin kendisi ise tümüyle önemsizleşir. Oysa asıl öyküler çağımızın trajikomiği tam da karşı açıda, tribünlerdedir.

TOBB'dan Kürt sorununa 'çözüm'

Mustafa ERDOĞAN

Ankara– Köylerin yakılması, Tunceli'de Özel Tim baskısının ülke gündemine yerleşmesi ve PKK'lı tutsakların barış için başlattıkları açlık grevi... Arkasından Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'nin (TOBB) uzun bir süre önce tamamlanan Güneydoğu Raporu açıklandı.

OHAL Bölgesi'nde yaşanan sorunların kapsamlı bir analizinin yapıldığı, anket sonuçlarının ve çözüm önerilerinin sunulduğu rapor ile ilgili Söz'ün geçen sayılarında haberler yer aldı. Rapor genel hatları ile değerlendirildiğinde, olaylar, olgular ve sorunlar, Türkiye'nin şu an içinde bulunduğu siyasal konjonktürün izin verdiği ölçüde yansıtılıyor. Dolayısıyla son söz yerine, bölgenin talep ettiği -ya da hak ettiği- çözüm değil, "uygulanabilirlik" ölçütü kullanılıyor. Bunun da herhalde raporu hazırlatan Yalım Erez'in kimliğiyle ilgisi olmalı... Çünkü raporda bölge halkının bağımsızlık istemediği, üniter yapı içinde Türkiye'nin nimetlerinden yararlanmak ve kendi diliyle resmi olmasa bile özel eğitim görmek istediği belirtiliyor. Raporu hazırlayanları töhmet altında bırakmak istemiyoruz ama, Erez gibi Çiller'in sağkolu olan birinin bu rapora öncülük etmesi, raporun sonuçları ile birlikte düşünüldüğünde akla birçok soruyu getiriyor. Bu rapor yaklaşık bir-bir buçuk ay önce tamamlanmıştı. Ama ancak geçtiğimiz hafta içinde açıklandı. Türkiye'nin gündeminde ise özel timin halka yönelik baskıları, bölgedeki Kawa ve PKK'lı tutsakların öncülük ettiği dünyanın dört bir yanına yayılan açlık grevleri var. Yani gündem yine Kürt sorunu ve üstelik hiçbir zaman olmadığı kadar uluslararasılaşmış boyutları ile...

Konuyu Doğu Ergil ile konuştuk. Ergil, raporun özellikle özel tim baskısının gündemde olduğu bir dönemde açıklanmasının olumlu olduğunu söylüyor. Ergil'e göre raporda tarafların olaylara refleks tepkiler vermek yerine, akılcı yaklaşmaları öneriliyor. Ve özel tim sorunu da bu olaylardaki yanlış tutumlara çok çarpıcı bir örnek oluşturuyor. Bölgede yaşanan sorunları bilimsel ilkelere bağlı kalarak ele aldıklarını, bunu yaparken de yöre halkının ve bölge aydınının kolektif aklını ve evrensel aklı gözönünde bulundurduklarını belirten Ergil, raporu hazırlarken resmi ideolojiden etkilenmediklerini, olumsuzlukların çözümlenmesi için devlete pusula verdiklerini söylüyor. Hazırladıkları raporun, açıklanmasının hemen ardından gündem yarattığını belirten Ergil, Fransız Le Monde gazetesinin ilk günden arayarak araştırma hakkında bilgi aldığını belirtiyor.

TOBB raporu sistemi rahatlatmayı amaçlıyor.

Bu rapor iki açıdan değerlendirilebilir. Birincisi, ele aldığı konunun gündemin birinci maddesi olduğu bir dönemde yayınlanmasıdır. Konunun merkezinde özel tim tartışması bulunuyor. İkincisi ise, Türkiye'nin ekim ayında vermeye hazırlandığı Gümrük Birliği sınavı... Basında, özel tim konusunun ele alınarak, genelde polis teşkilatı, özelde de özel tim mensuplarının halka baskı yaptıklarının artık saklanamayacak düzeye geldiğini dile getirmeleri. Daha önemlisi bunun devlet görevlileri tarafından da şu ya da bu biçimde kabul edilmesi. Bu durum resmi politikanın ilk kez bu konuda hata yaptığını kabul etmesi anlamında yorumlanabilir. Hatta sorun öyle bir düzeye gelmiştir ki, devletin tepesindekiler bile müdahale ederek polise sahip çıkma gereği duymuşlardır. Bu olay sayesinde Cumhuriyet tarihinde ilk defa bir Cumhurbaşkanı, Emniyet Genel Müdürlüğü'nü ziyaret ederek konu ile ilgili brifing alma gereği duydu. Demirel bir yandan olaya el koyduğu mesajını verirken, diğer yandan sorunu "münferit olay" statüsüne sokarak polise destek verdi. Arkasından da bazı özel tim mensuplarının açığa alınacağı, bazılarınınsa görev yerlerinin değiştirileceği açıklandı. Tüm bu gelişmeler dünya üzerindeki onbinlerce Kürdün "siyasi çözüm için" açlık grevi yaptığı dönemde yaşandı. Yani dünyanın gözü Türkiye'nin üzerindeyken. Bu gelişmelerin arkasından TOBB raporunun açıklanmasının, raporun "uygulanabilir" ya da masum karakteri gözönüne alındığında, sisteme bir nefes alma olanağı sağlayabileceği düşünülebilir. Dolayısıyla, içerde ve dışarda kitlelerin barış talebi önümüzdeki dönemde daha yakıcı olarak hissettirildiğinde, Almanya gibi artık bu sorunun bir tarafı konumuna gelen ülkeler başta olmak üzere, Türkiye'ye baskılar artacaktır. Bu nedenle, Türkiye'nin bu rapora ilişkin olası "ilgili" tutumu devlete zaman kazandırabilir.

Sorunun ekim ayında Türkiye'nin Avrupa'da vereceği Gümrük Birliği sınavı ile de yakın ilgisi vardır. Anayasa değişikliklerinin ardından Avrupa'dan destek alan Çiller, Kürt sorunu konusunda da boş durmadığını Avrupalı meslektaşlarına duyurmak isteyebilir. Bu nedenle rapor bir süre gündemde tutularak Avrupa'nın ilgisi Türkiye'ye çekilebilir...

Eğitim-Sen, KÇSKK Yürütmesi'ne seçilemedi

120 bine ulaşan üye sayısıyla en büyük kamu çalışanları sendikası olan Eğitim-Sen ilk kez Kamu Çalışanları Sendikaları Konfederasyonlaşma Kurulu (KÇSKK) Yürütmesi'ne seçilemedi. 3 ayda bir yapılan yürütme seçimlerinin yapıldığı toplantıya 25 kamu çalışanları sendikası katılırken, 5 sendikanın temsilcilerinden oluşan yürütme için 9 sendika aday oldu. Tüm Maliye-Sen 21, Ener-Sen 19, Yapı Yol-Sen 18, Birleşik Taşımacılık Sendikası 14 ve Tüm Sağlık-Sen 13 oy alarak yürütmeye seçilirken, Eğitim-Sen ve Sosyal Hizmet- Sen 12'şer oy aldılar. Genel Sağlık-İş 8, Sağlık-Sen ise 3 oy alabildi.

İki hafta önce yapılan ilk Eğitim-Sen Genel Kurulu'ndan sonra ortaya çıkan bu durumun kamu çalışanları sendikaları üyeleri arasında tedirginlik yarattığı bildiriliyor. Eğit-Sen ve Eğitim-İş'in birleşmesinden önce Eğit-Sen'in sürekli KÇSKK yürütmesi içinde yer aldığına dikkat çeken bazı kamu çalışanları sendikaları yöneticileri, iki sendikanın birleşmesiyle ortaya çıkan 120 bin üyeli Eğitim-Sen'in sadece üye sayısı ve mali gücü açısından değil, ülkenin her yerinde, köylere kadar örgütlü olan tek sendika olması açısından da kamu çalışanları sendikalarının mücadelesinde yaşamsal bir yere ve işleve sahip olduğunu vurguluyorlar. Bunun da ötesinde Eğitim-Sen'in iki hafta önce yapılan Genel Kurulu'nun ortaya koyduğu iradesine ve seçim sonuçlarına tepki gösteren bazı çevrelerin bu tepkilerini KÇSKK'nın içine taşımaya kalkışmalarının son derece yanlış ve tehlikeli olacağına işaret ederlerken, 3 ay sonra yapılacak yürütme seçimlerinde bu durumun aşılmasının ve sağduyunun egemen olmasının beklenmesi gerektiğinin de altını çiziyorlar.

Konuyla ilgili olarak Söz'e bir açıklama yapan Eğitim- Sen Genel Sekreteri Nurettin Aldemir yürütme seçimlerinin yapıldığı toplantıda Eğitim-Sen'in aday olmamasını öneren dostlarının olduğunu, ancak birleşme sonrasında yapılan ilk Genel Kurul'da seçilmiş yeni yönetimin KÇSKK Yürütmesi'ne aday olmamasının daha farklı ve yanlış söylentilere neden olabileceğini düşünerek aday olmakta ısrar ettiklerini belirtti. Şu an için bu sorunun çok önemli olmadığını ve 3 ayda bir seçilen bir organla ilgili olarak ortaya çıkan hataların veya zaafların 3 ay sonra düzeltilebileceğini ifade eden Aldemir, Eğitim-Sen'in bugüne kadar olduğu gibi, bundan sonra da mücadele içinde üzerine düşen yükümlülüklerini ve görevlerini yerine getirmeye devam edeceğini vurguladı. Son yürütme seçimlerindeki durumun Eğitim-Sen'e karşı sürekli bir tutum olacağını sanmadığını söyleyen Aldemir, konfederasyonlaşma doğrultusunda adımların atılmasının hızlandığı, hükümet tarafından grev ve toplusözleşme hakkı olmayan güdük bir sendikal hak tanınmaya çalışıldığı bugünlerde, Eğitim-Sen'in yürütme dışında bırakılmasının kaçınılmaz olarak bazı zaaflara yol açabileceğini, ancak bilinçli ve ısrarlı çabalarla bunları gidermeye çalışacaklarını belirtti.

SABAH'ın adaleti!

Gazetelerde bir fotoğrafa baktığınız zaman, altındaki kara kara ve iri harflerle yazılmış yazı hemen gözünüze çarpar. Sizi fotoğrafa bakarken yalnız bırakmamak için böyledir bu. Hemen yazıyı okursunuz ve o yazı size fotoğrafta neyi görmeniz ve neyi görmemeniz gerektiğini söyler.Yukarıdaki fotoğrafı gazetelerde görmüşsünüzdür. Alt başlıkta "Yasadışı Dev-Sol tetikçisi Ali Rıza Kurt adaletin pençesinden kurtulamadı" diye yazıyor. Sabah gazetesine göre cezaevinden kaçan insanların öldürülmesi adaletin yerine getirilmesi anlamını taşıyor. Yani kendinden menkul bir adalet. Bu öyle birşey ki; kişilere, kurumlara, siyasal eğilimlere göre değişiyor. Cezaevinden kaçanın öldürüleceği yolundaki bir yaptırımı bu devletin yasaları içinde bile bulamadık. Polisin fiili yasasıyla Sabah'ın adalet anlayışının bu ölçüde örtüşmesi ilginç. Demek ki bu ülkede herkes yasaları "kafasına göre" koyuyor.

Şimdi bu fotoğrafa bir daha bakın. Bu bir insanın fotoğrafı. Öldürülmüş...

"Polis öldürdü... Cezaevi... Kaçtı... öldürüldü..."

Bakışlarında bir pişmanlık var mı?

Bu fotoğrafta bir son var. Ya yaşam? Bu fotoğrafta bir son var. Ya başlangıç? Bu fotoğraf bir yenilgi olarak sunulmuş bize besbelli ki. Ya direniş, ya umut. Yok mu sizce? Daha dikkatli bakın o halde. Göreceksiniz...

"Polis katillerinin sonu budur işte... Güçsüzdürler... Sonları yoktur..."

Oysa sizin, silahlarınız var, öyle değil mi? Paranız var... Koca manşetleriniz, kirleten teknolojiniz, nükleer santralleriniz, yalanlarınız ve daha neler neler... Yalnız başınaydı ve diğerleri çok kalabalıktı. Ama yine de öldürdüler onu. Sözlerden dahi korkanlardan başka bir şey beklenebilir mi? Bütün bunların karşısında güçsüz müydü peki? Tabii ki hayır. "Erkekseniz gelin" diye haykırmadı mı? Ölümden korktu mu bir an için de olsa? Hayır. Bu yüzden öldürülmesi gerekti. Sonra bu fotoğrafla, bu kapkara yazılarla kapatmaya çalıştılar kendi korkaklıklarını... Bu fotoğraf bir "bitiş"i göstermiyor. Ne bir polis katilinin, ne de direnişin sonu değil bu... Bu fotoğraf bir "tükeniş"i anlatıyor. Öldürmeleri alkışlayacak kadar tükenmiş insanları anlatıyor. Bu fotoğrafı gazetelerinin ilk sayfasında yayınlayanlar, arka sayfalarda da ölüm haberlerini verirler. Ve utanmadan, "Vahşet!", "Buna can mı dayanır?" "Bunu yapanlar insan olamaz!" gibi başlıklar atarlar bu haberlere... İkiyüzlüdürler. Ölümlerin arkasından sevinenler; göç'lerin toz bulutlarıyla nefes alırlar, açlıklar onların iştahlarını kabartır. Ve bütün bunlar ne kaybettirebilir ki, yitirilenlerle zaten sertleşmiş yüreklerimizden?

Şimdi fotoğrafa son bir kez daha bakın.

İyice bakın.
Unutmamak için...

Yalancının mumu 8 Ağustos'ta söner!

Haber Merkezi- Önce Demirel'in ardından Çiller'in yıllardır işçilere, emekçilere söylediği yalanlar önce 5 Ağustos'taki Ankara mitinginde, sonra da 8 Ağustos'taki genel eylemde işçiler ve kamu çalışanları tarafından hak ettiği yanıtları alacak. 'Benim işçim', 'Benim memurum', 'Benim emeklim' laflarını söyleyen yalancıların mumu 5 ve 8 Ağustos'ta sönecek. Türk-İş'in düzenlediği 'Emeğe Saygı' mitingi 5 Ağustos günü Ankara'da Tandoğan Meydanı'nda gerçekleşiyor. Mitinge, Kamu Çalışanları Sendikaları Konfederasyonlaşma Kurulu (KÇSKK) ve DİSK te katılıyor. "Demokratik bir anayasa, insanca yaşamaya yetecek asgari ücret, kamu çalışanlarına grevli–toplusözleşmeli sendika hakkı, emeklilere yeterli aylık, işsizlere iş, iş güvencesi, işsizlik sigortası, mevsimlik işçilere kadro, sendikalara yönelik baskıların son bulması" talepleriyle yola çıkan emekçiler, 5 Ağustos'taki mitingi ve 8 Ağustos günü gerçekleşecek olan genel eylemi, sermayeye güçlerini gösterecekleri bir fırsat olarak değerlendirecekler. Üretimden gelen gücünü kullanarak 8 Ağustos'ta sokağa çıkacak emekçiler aynı zamanda IMF'nin dayatmalarına karşı da güçlerini ortaya koyacaklar. Ortak taleplerini haykıracaklar.

5 Ağustos mitingi ve 8 Ağustos genel eylemiyle de bir sonuç alınamazsa işçiler eylemleri sürdürmeye kararlılar.

Ortak mücadele

Miting ve genel eylem, sınıf mücadelesinin önünü açan bir işlev taşıyacak. DYP-CHP hükümetinin uyguladığı sermaye programına karşı bir set oluşturma noktasında olan emekçiler, kamu çalışanları bugün sınıfın ortak mücadelesinin temel taşlarını örüyorlar.

Günlerdir çeşitli toplantılarda 5 ve 8 Ağustos eylemlerini tartışan kamu çalışanları 5 Ağustos'taki mitinge katılıyor. Kamu çalışanlarının son dönemde uğradığı saldırılar kamu sektöründeki sınıf kardeşlerinin eylemlerine katılmaları konusunda kararlılıklarını pekiştirdi. "Demokratikleşme" makyajıyla oyalama taktiği güden hükümetin Tüm Haber-Sen'i mühürlemesiyle birlikte bu makyaj da tamamen döküldü. Sendikaları mühürlenen Tüm Haber-Sen'lilerin eylemlerine müdahale eden "devletin güvenlik güçleri" gelişen tepkileri ve mücadeleyi baskıyla, copla, gözaltılarla engellemeye çalışıyor. Her seferinde "yasaları" dikiyor önlerine. Onlarsa şöyle yanıt veriyor hükümetin kolluk kuvvetlerine; "Haklı taleplerimiz yasaların önündedir."

8 Ağustos'ta çok sayıda kamu çalışanının iş bırakarak genel eyleme destek vermesi bekleniyor. Zaten onlar kendi yasalarını sokaklarda yazmaya daha bir alışıklar.

Türk-İş'e bağlı 32 sendikanın miting hazırlıkları tamam. Cumartesi günü Ankara içinden ve dışından gelen tüm işçiler ve kamu çalışanları sabah saat 10.00'dan itibaren Celal Bayar Bulvarı Tandoğan Meydanı etrafında toplanacaklar. İşçiler mitinge eş ve çocuklarını da getiriyor.

Türk-İş bu miting için 500 Türk bayrağı, 500 Türk-İş flaması, 170 bin adet Türk-İş sapkası yaptırdı. Ama aynı zamanda bunlar mitingi "Türk-İş resmi geçidine" çevirmeye yönelik hazırlıklar olarak da görülebilirler... Başından beri "eylemlerin içinin boşaltılması" kaygısını duyan ve Türk-İş'e güvensizlik besleyen işçiler de kendi hazırlıklarını yaptı. Onlar kendi sözlerini haykıracak. Dövizleriyle, pankartlarıyla, sloganlarıyla siyasi iktidara taleplerini duyuracak. Bir yandan görkemli bir kitle gösterisi hazırlama görüntüsü varken, öte yandan miting için ancak 40 bin adet el ilanı ve 3 bin adet afiş bastırılması ise tuhaf bulunuyor. Türk-İş'in ana sloganı "Demokrasiye evet, sadakaya hayır."

Polis engeli

İşçi sendikaları şube yöneticilerinden bazıları İstanbul'da Türk-İş Bölge Temsilcisi Faruk Büyükkucak'a şikayetlerini ilettiler. "Biz Ankara'ya gitmek için otobüs bulamıyoruz" dediler. Nedeni ilginçti. Polis "işçi sendikalarına otobüs vermeyin" diyerek seyahat acentalarına talimat vermişti.

Polisin engellemesi bir yana, Türk-İş'e bağlı sendika genel merkez yöneticileri de diğer illerden gelecek otobüs sayısını sınırlı tuttu. Mali sorunları öne sürerek en fazla iki otobüs kiralayan şubeler Büyükkucak'a şöyle dediler: "Bizim eş ve çocuklarımızı da getirmemiz isteniyor. Bu 2 otobüse bu kadar insanı nasıl sığdıralım. Türk-İş bu konuda samimi davranmıyor."

Bu engelleri işçiler kendi aralarında topladıkları paralarla tuttukları otobüslerle aştılar. Bir bölümü de trenle Ankara'ya hareket etti.

8 Ağustos günü, Tarım-Sen, Tüm Haber-Sen, Tüm Sağlık-Sen, Ener-Sen, Yapı Yol-Sen gibi sendikalar başta olmak üzere, birçok kamu çalışanı sendikası da işçilerle birlikte iş bırakma kararı aldı. İşçi ve memuru bölmeye çalışan hükümete inat gerçekleşen bu birlik, Çiller'in oldukça canını sıkıyor. Çiller'i destekleyen basının haberlerinde işlediği "Kamu çalışanlarının ücretlerinin çok düşük kaldığı, onlara yüksek ücret verebilmek için fazla ücret alan işçilere zam yapılmaması" taktiği hiçbir işe yaramadı!

Maddi olanakları sınırlı olan memurlar, 5 Ağustos günü Ankara'ya gitmek için koşullarını zorluyorlar. Bir bölümü işçilerin tuttukları otobüslerdeki boş kalan koltukları değerlendirdi. Hemen her otobüste memurlara 5 ya da 10 arası "kontenjan" ayrıldı.

Salı günü sokaklarda ayak sesleri

İstanbul Kamu Sendikaları Şubeleri Platformu ve İşçi Sendikaları Şubeleri Platformu ortak bir açıklama ile 8 Ağustos'ta birlikte sokağa çıkacaklarını açıkladılar. İki ayrı yer belirlendi.

Anadolu Yakası'nda ve Avrupa yakasında üretimden ve hizmetten gelen gücünü kullanacak olan tüm çalışanlar, salı günü sloganlarıyla sokakları çınlatacak. Şalteri indirdikten sonra işyerlerinden ya da belli toplanma noktalarından yürüyecekler. Aksaray'da metro önünde ve Kadıköy'de buluşacaklar.

Birlikteliğin taşlarını örmek...

" Biz İstanbul İşçi Sendikaları Şubeler Platformu ve Kamu Çalışanları Şubeler Platformu olarak aşağıda gerekçelendirdiğimiz temeller doğrultusunda önümüzdeki mücadele sürecini ortak bir çalışma zemininde yürütme kararı aldık.

" Dünyanın hiçbir ülkesinin dışında kalamadığı emperyalist kapitalizmin ekonomik ve siyasi krizi, onları, işçi sınıfı ve emekçilerden daha fazla karşılıksız emek emebilecek yeni üretim tekniklerini devreye sokmaya itti. Türkiye de bu girdabın içinde baskı ve sömürüyü kat be kat artırıyor. Çalışma süreleri, iş yükü, özelleştirmeler, taşeronlaştırma, işsizlik, örgütsüzlük, sendikasızlaştırma, gözaltında kayıplar, işkenceler, yargılı-yargısız infazlar, kirli savaş, aydınlara, gazetecilere, yazarlara, sendikacılara yönelik saldırı, baskı ve sömürünün her geçen gün daha da artması. Saldırı hepimizedir.

" İşçi sınıfı ve bütün emekçiler taleplerini salt ekonomik alanda ve sermayenin saldırısının güncel biçimleriyle kendisini sınırlayarak değil, bunları da kapsayacak şekilde daha ileriden koyduğu ölçüde başarılı olabilir. Kaybedecek şeyimiz yok. Sermayenin içinde bulunduğu kriz daha çok kölelik getiriyorsa ve kriz sistemin yapısal bir ürünüyse, biz de mücadelemizi sistemin temellerine yönelteceğiz ve kendi taleplerimizi dayatacağız demektir. Özelleştirme saldırısıyla artan işsizliğe karşı herkese iş, herkese çalışma hakkı, işsizlik sigortası, tüm çalışanlara iş güvencesi, işsizliğe ve ağır çalışma koşullarına karşı 6 saatlik işgünü, 8 saatlik ücret talep etmeliyiz. Faturası işçi ve emekçi halka ödetilen kirli savaşa karşı savaş bütçesi değil, insanca yaşam bütçesi, halkların kardeşliği vurgulanmalıdır. Asgari ücret köleliğine karşı insanca yaşanabilecek asgari ücret ve asgari ücretin vergidışı bırakılmasını istemeliyiz. Sivil faşist hareketlenmeler karşısında antifaşist mücadeleyi yükseltmeliyiz. Tüm antidemokratik uygulamalar ve insan hakları ihlallerine karşı sınıf mücadelesini yükseltmeliyiz.

"İşçiye, memura, köylüye ne verileceğine, yapılacak zamdan emeklilik süresine kadar reçetemizi yazan IMF, Dünya Bankası ve tüm emperyalist köleliğe karşı dikilmeliyiz. Biz, sorunların tartışma ve çözümü için bir işçi ve memur birlikteliğini, platformunu gerekli ve olanaklı görüyoruz. Bugün en çok ihtiyacımız olan, dönemin özgüllüğüne uygun bir eylem programıdır. Bu zaman zaman işçi sınıfı ve kamu emekçileri cephesinde lokal eylemler biçiminde olsa bile, kısmi kazanımlardan öte geçemeyen cılız ve yetersiz eylemlerdir. Oluşturmakta olduğumuz birlikteliğimiz sınıfın ve kamu emekçilerinin deneyimli öncülerinin daha çok da son yıllarda grev, direniş, sendikal mücadele vb.de ortaya çıkan azımsanmayacak bir güç ve sayı oluşturan yeni öncü kuşağın birlikteliğinin tabana doğru yayılması olacaktır. Birlikteliğin perspektifi, sendikaları, işyeri komiteleri ve sınıfın diğer örgütlerini de kapsayacak, fakat ufku onların bugünkü darlıklarıyla sınırlı olmayacaktır. Geçmiş dönemlerde zaman zaman ortak eylemler örgütlediğimiz gibi bundan sonraki süreçte de birlikteliğin taşlarını öreceğiz. Biz kamu emekçileri kendi taleplerimizle 5 Ağustos mitingi ve 8 Ağustos iş bırakma eylemlerine aktif olarak kitlemizle katılacağız. Her iki platform kendi tüzel ve fiili kişiliklerini sürdürerek, birlikteliğin süreç içerisinde olgunlaşması ve rayına oturmasının mücadelesini verecek."

İstanbul İşçi Sendikaları Şubeleri Platformu
İstanbul Kamu Sendikaları Şubeler Platformu

Liman-İş Genel Başkanı Hasan Biber:

Gün mücadele günüdür

Öyle bir durum var ki, sınıflar mücadelesi had safhaya ulaşmış. Hak arayan en ufak kitlelerin üzerine bile polis panzerleriyle gidiliyor. Burada eyleme katılan işçilerin sayısından çok, işçi önderlerine büyük görevler düşüyor. Diğer sendikalarla diyaloğa geçen örgütlenmenin tabana yayılması, getirilen insanlara destek sunma, en ufak geri adım atılması durumunda işçinin hesap sorma yeteneğine sahip olması için çaba sarfediyoruz. Sınıfın kendi içindeki örgütlenmesi hızla gelişiyor. Ancak henüz siyasi iktidara alternatif olacak bir güce sahip değil. Su da yüz derecede kaynar. Şu anda işçi bu süreci yaşıyor. Taban, greve hazır bir durumda. Ancak bu eylemlerin sadece söylenen biçimiyle kalması değil, demokrasinin kalıcılaşmasının önünü açmasını istiyoruz. Biz bu eylemleri hükümetin verdiği yüzde 0 veya yüzde 3'lük zamlara karşı olarak görmüyoruz. Liman-İş olarak biz bu eylemlerin; kamu çalışanlarının grevli- toplu iş sözleşmeli sendika hakkının verilmesi, çiftçinin ürününe uygun fiyatlar verilmesi, anti-demokratik uygulamalara son verilmesi gibi bir demokrasi adımı olmasını istiyoruz. İsteyen değil, yaptıran güç yaratılmasını hedefliyoruz. Bugüne kadar sendikalar talep kurumları olarak görev yapmışlardır. Artık biz istemeyeceğiz, kendimiz yapacağız, yaptıracağız noktasında yeni bir tip sendikacılık yapmak zorundayız. Biz özeleştirimizi verdik. Gün mücadele günüdür. Mitinglerdeki coşkunun alanda sönmemesinde önderlik olayı çok önemli. Bir önder çıkar, kitlelerin istekleri doğrultusunda bir konuşma yapar, bir tavır takınırsa o kitle motive olur ve coşkuyu yükseltir. Rastgele biraraya gelen kitleler ile, coşku yaratan, kavgayı göze alan bir kitle arasında fark var. Bizim gibi ülkelerde, faşizme karşı ne kadar mücadele edersen, o kadar demokrasi alırsın."

Türk-İş Genel Mali Sekreteri Enver Toçoğlu:

Hükümet sesimizi duyacak

5 Ağustos günü Ankara'da yapılacak 'Emeğe Saygı' miting ve yürüyüşü ve 8 Ağustos'taki genel eylem, hükümetin sendikal haklara saldırısını ve 1995 toplusözleşme görüşmelerinde izlediği uzlaşmaz tutumu protesto etme, hükümeti emeğe saygı göstermeye davet amacıyla yapılmaktadır. Bu mitingi ve yürüyüşü, işçi hareketinin haksızlıklara ve işçi sınıfına saldırıya "dur" diyeceği bir gün olacaktır. Bu eylem, 18 Temmuz günü, Türk-İş'e bağlı sendikaların genel merkez ve şube yönetimlerinin kabul ettiği bir dizi eylemden biridir. Mitinge çağrı metninde belirttiğimiz gibi, demokratik bir anayasa, insanca yaşamaya yetecek asgari ücret, kamu çalışanlarına sendikal haklar, işsizlik sigortası, iş güvencesi, sendikalar üzerindeki baskıların sona ermesi, satın alma gücümüzü koruyacak bir ücret zammı istiyoruz. Miting ve yürüyüş, duymak istemeyen hükümete sesimizi duyurmak amacıyla yapılmaktadır. Eğer kamu işveren sendikalarının ve hükümetin uzlaşmaz tutumu devam ederse, eylemler de sürecektir."

Bugün sessiz kalırsak...

Genel eylemin hazırlıkları sırasında TÜRK-İŞ tarafından dağıtılan bildiride şu görüşlere yer verildi:

Bugün sesiz kalırsak;

Hükümet ve IMF üzerimize gelmeye devam edecektir.

İmzalanan toplu iş sözleşmeleri uygulanmayacaktır işçi alacakları geciktirilecektir.

Kıdem tazminatının kaldırılması gündeme getirilecektir.

İşten çıkarmalar artacaktır, iş güvencesi ve işsizlik sigortası tasarıları bir defa daha rafa kaldırılacaktır.

İşyerlerimizde zorunlu emeklilik uygulanacaktır.

Mezarda emeklilik yasalaşacak, sosyal sigorta haklarımız gaspedilecektir.

Birçok işçi memur yapılacak ve grevli toplu pazarlık ve siyasi faaliyette bulunma haklarından mahrum bırakılacaktır.

Asgari ücrete düşük oranlı bir zam yapılacak, taşeronluk yaygınlaşacaktır.

Özelleştirme tüm hızıyla devam edecek, kamu kesimi ortadan kaldırılacaktır.

Yerli ve yabancı kaçak işçi çalıştırma uygulaması daha da yaygınlaşacak, ücretlerimiz düşürülecektir.

Mevsimlik işçilerin hiçbir sorunu çözülmeyecek, mevsimlik işçiler asgari ücrete mahkum edilecektir.

12 Eylül döneminin anti-demokratik Anayasa mevzuatını değiştirmek mümkün olmayacaktır.

Adım adım köleleştirileceğiz.

Sınıf ve sokak

Metin ÇULHAOĞLU

Türkiye solu, son 30 yılda yapamadığını yeni yeni yapmaya başlıyor. Ne mi yapıyor? Fetiş sözcükler, simgeler, metaforlar üretiyor. Türkiye solunun son birkaç on yıllık tarihinde kullanılan deyimler, simgeler, metaforlar hep ideoloji ve teori bağlantılı olmuştu. Bu sayede, Türkiye solunun genel söylemi didaktik görünse bile belli bir sisteme oturuyordu. Örneğin, "sınıf" deniyordu, "eylem" deniyordu, "halk" deniyordu, "kitle", "işyeri", "fabrika" vb. deniyordu. Bunlar gene deniyor ama, bugünlerde en azından benim içinde bulunduğum çevrede bir başka sözcük bunların hepsine baskın çıkacak gibi: Sokak...

Nasıl mı? Bir kere, özgürlük sokaktaydı. Türkiye sosyalist hareketinin sokaktan gelen adamlara (ve kadınlara) ihtiyacı vardı. Türkiye solundaki boş gevezeliklerin en iyi ilacı sokağa inmekti. Hatta teori gri iken, sokak yeşildi. Kısacası, sokak her derde devaydı...

"Özgürlük sokaktadır" sloganı 68 Fransası'nın sloganıdır. Yerine oturan bir slogandır. 68 Fransası'nın militan öğrenci liderleri, üniversite sınıflarında, amfilerinde ve laboratuvarlarında dinlenilecek köhnemiş derslere bir alternatif öneriyorlardı: Gerçek hayat, buralarda değil, şokaklarda yaşanıyordu... Bu tür bir sloganın, günümüz Türkiyesi ve üniversiteleri için gene geçerli olduğunu düşünüyorum. Sonra, eğer "sokak" metaforu kapalı mekânlardaki sonu gelmez teorik tartışmalara bir fren olsun diye kullanılıyorsa, buna da varım. Sonuçta, "sokak" deyimi, bir yere kadar, rahatsız edici bir yan taşımıyordu. "Sokak" sözcüğü üzerine biraz daha temkinli biçimde durmaya karar verdim. Söylenen şuydu: Türkiye sosyalist hareketinin işçi sınıfıyla kalıcı bağlar kurması gerekiyordu ve işçi sınıfı da sokaktaydı; sınıfla ilişki kurmak isteyenler sokağa inmeliydi...

Sevimsiz, itici ve keyfi çözümlemelere girmek istemiyorum. Ama, "sokak" metaforunun, Türkiye soluna bu kadar yerleşmesinde; giderek işyeri, sendika ve mahalle çalışmalarında hissedilen güçsüzlüğün ve acizliğin de payı olduğunu düşünmek mümkün. Sokakta ne var?" Özgürlük" mü? Örneğin, en "özgür" sokaklardan sayılabilecek İstanbul'un Mis, Ankara'nın Karanfil sokaklarında gerçekten özgürlük mü var?

Eğri otursak bile doğru konuşmakta yarar var. Belediye temizlik işçilerini bir yana bırakırsak, modern kapitalizmin doğuşundan bu yana, sokakla en az ilgisi olan sınıf işçi sınıfıdır. İşçi sınıfı, yürüyüş, miting gibi eylemler dışında, sokak mekânıyla tanımlanabilecek bir sınıf hiç değildir. İşçi sınıfının mekânı, işyeridir, sendika lokalidir, meyhanedir (İngiltere'nin ünlü "pub"larında olduğu gibi), kahvedir ve evdir. Türkiye'de de böyledir. Zonguldak'ı bilir misiniz? Bu kentte "sınıfla buluşmak için sokağa inmemiz gerekir" diyen adama gülerler. Zonguldak tam bir işçi kentidir, ama sokaklarında en az işçi görünen kenttir. Eğer iş saatleri dışındaysa, Zonguldak işçisini sokakta değil, evinde, kahvesinde, lokalinde ya da kentin ara sokaklarındaki izbe birahanelerde bulabilirsiniz. Zonguldak'ın sokakları, alışverişe çıkan kadınların, esnafın, civar köylerden alışverişe gelenlerin, öğrencilerin mekânıdır, işçi sınıfının değil!

Çok masum amaçlarla kullanılsa bile, "sokak" metaforunun Türkiye soluna bu kadar yerleşmiş olmasından rahatsızlık duymamak mümkün değil. Bana kalırsa, günümüz Türkiyesi'nde sokak, özgürlüğün değil sürülüğün, bilincin değil kitle ruhunun, işçi sınıfının değil "bize verin parçalayalım" diyen yaratıkların, kimlikli ve kişilikli değil, özenti gençlerin mekânıdır. Türkiye'de ve dünyada, sınıf ayırımlarını bulanıklaştıran, giderek yok eden ve adına "kitle" denilen o karmaşık ve tatsız çorbanın asıl mekânı sokaktır. Sokak, Thomas Hardy'nin bir romanının başlığıyla "çıldırtıcı kalabalığın" olduğu yerdir. Sokağı sokakta ve sokakla terbiye etmek mümkün değildir; sokağı terbiye etmenin yolu, işyerinden, sendika lokalinden ve en önemlisi de mahalleden geçmektedir. Sınıf, işyerinde, lokalinde ve mahallesinde daha fazla sınıf, sokakta ise, o "çıldırtıcı kalabalığın" asıl kimliğini yitirmiş bir parçasıdır.

Sevimsiz, itici ve keyfi psikolojik çözümlemelere girmek istemiyorum. Ama, "sokak" metaforunun, Türkiye soluna bu kadar yerleşmesinde, sınıfı gözlerden uzaklaştıran bir kitleciliğin; giderek işyeri, sendika ve mahalle çalışmalarında hissedilen güçsüzlüğün ve acizliğin de payı olduğunu düşünmek mümkün. Eğer işyerinde tutunamıyorsak, sendikadan dehleniyorsak, mahallede kendimizi anlatamıyorsak, hepsini aynı mekânlarda yeni baştan denemek en doğrusudur. Bu mekânlardaki aczimizin telafi edilebileceği mekân sokak değildir.

Sokakta ne var?" Özgürlük" mü? Örneğin, en "özgür" sokaklardan sayılabilecek İstanbul'un Mis, Ankara'nın Karanfil sokaklarında gerçekten özgürlük mü var?

Kendi kafasını özgürleştirmemiş insanın, sokak başta olmak üzere, hangi mekânda olursa olsun özgürlüğü bulması mümkün değildir.

Genel eyleme soldan destek

Birleşik Sosyalist Parti: Olanca gücümüzle destek vereceğiz

İşçi ve kamu çalışanlarının eylem ve mitinglerini destekliyoruz!

Tüm Haber-Sen'in şubelerinin kapatılmasının hiçbir hukuksal dayanağı yoktur. Kamu çalışanlarının, hükümetin bu tavrını eleştirmek ve sendikalarının açılması için yapacakları tüm etkinlikleri destekleyeceğiz.

Türk-İş'in hükümeti uyarmak üzere yapmayı planladığı miting ve genel iş bırakma eylemine de olanca gücümüzle destek vereceğiz.

Koalisyon hükümeti çalışanlara verdiği hiçbir sözü tutmadığı gibi, 12 Eylül darbe rejiminin işçi düşmanı yasa ve uygulamalarını da sürdürmektedir.

Türkiye'deki ekonomik ve siyasal krizin tüm yükü emekçilerin sırtına yıkılmaktadır. Bu durumda emekçiler arasında dayanışma olmadan sonuç almak mümkün değildir.

Emekçilere ve tüm çalışanlara yönelik bu saldırıyı ancak onların birlik ve dayanışması önleyecektir.

5-8 Ağustoslar'da emekçilerin, tüm çalışanların yanındayız.

İşçi Partisi: Güç dengeleri halkın lehine değişecek

Türkiye emekçisi altı yıldır bu saldırıya direniyor. 1989 baharıyla başlayan emekçi mücadelesi, emperyalizme ve işbirlikçilerine karşı Türkiye'yi, özgürlükleri ve emeği savunuyor. Şimdi o mücadelenin yeni bir aşamasındayız.

Genel Eylem aynı zamanda Yeni Dünya Düzeni'nin yurdumuzu sömürgeleştirmek için giriştiği saldırıya güçlü bir yanıttır.

Genel Eylem için ayağa kalkan milyonlar bütün Türkiye'nin geleceğini savunuyor. Çünkü köylünün, esnafın, zanaatkarın, fikir emekçisinin, milli sanayicinin menfaati, yürüyen yığınların menfaatiyle ortaktır. Yeni Dünya Düzeni saldırırken kimseyi ayırmıyor, kimsenin gözünün yaşına bakmıyor. "Kahrolsun IMF, bağımsız Türkiye" sloganı şimdi bütün halkımızın ortak sloganıdır.

Türkiye emekçisi genel eylemle, siyaset sahnesine kendi ağırlığını koyuyor. Genel Eylem, güç dengelerini halkın lehine değiştirecektir.

Şimdi iki kuvvet, iki plan, iki çözüm karşı karşıya. Bir yandan emperalizmin kuvvetleri, işbirlikçileri, bağnaz milliyetçilik, yobazlık var. Onların çözümü İkinci Cumhuriyet. Onların planı güzel yurdumuzu, milliyet ve mezhep kavgalarına sürüklemek.

Karşı tarafta biz varız. Yani başını işçi sınıfımızın çektiği halk kuvvetleri. Halkın çözümü, bağımsızlık, özgürlük, kardeşlik, laiklik ve barış. Halkın planı, Türk ile Kürdü, Sünni ile Aleviyi birleştirerek, bağımsız ve özgür bir Türkiye yaratmak.

Sosyalist İktidar Partisi: Gündem sıçraması yaratmak için bir fırsat

Kamuda tıkanan toplu iş sözleşmelerinin ardından Türk-İş tarafından gündeme getirilen eylem takvimi kritik aşamasına gelmiştir.

Son yıllarda yaşanan benzer eylemliliklerden farklı olarak, 5 ve 8 Ağustos eylemleri işçi sınıfı hareketinin bir gündem sıçraması yaratması için önemli bir fırsattır.

İlk olarak 5 ve 8 Ağustos eylemleri yalnızca sözleşme görüşmeleri tıkanan 700 bine yakın işçiyi ilgilendirmiyor.

5 ve 8 Ağustos eylemleri öncelikle bugün direnişte olan tüm işçileri, grev ve toplusözleşme hakları gaspedilen kamu emekçilerini sınıf dayanışmasının bayrağı altında birleştirmeli, işçi sınıfının farklı kesimleri arasındaki gündem kopukluğunun giderilmesine hizmet etmelidir.

Türk-İş yönetiminin tüm geçiştirme çabalarına rağmen, 5 ve 8 Ağustos eylemleri işçi sınıfının sendikal bürokrasi duvarını zorladığı, işçi hareketinin bu toplumun devrimci dinamiklerini kucaklamaya yöneldiği, sınıfın ekonomik, siyasal ve ideolojik mücadele başlıkları arasındaki kopukluğun giderildiği, kısaca sınıf sendikacılığı bayrağının yükseltildiği eylemler olmalıdır.

5 Ağustos'ta Ankara'da yapılacak mitingin göstermelik bir eyleme dönüşmesi işçi sınıfının bütün kesimlerinin sürdürdükleri özverili kavgaya gölge düşürecektir. Bu nedenle tüm işçiler bazı sendikal yönetimlerin nazlanmalarına aldırmadan, sınıf kardeşleriyle eyleme çıkmalıdırlar.

5 ve 8 Ağustos'ta işçiler sendikal bürokrasinin günü kurtarma manevralarını karşısında uyanık olmalı, meydanı sendika bürokratlarına terketmemek için kararlılık sergilemelidirler.

Halkın Demokrasi Partisi: Siyasal taleplerle bütünleşmeli

Biz öteden beri Türk işçi ve emekçilerinin sorunlarının takipçisiyiz ve bu eylemi de destekliyoruz. Türkiye'de çalışanların ve emekçilerin sorunlarının tek çözümü sürdürülen kirli savaşın son bulmasıdır. Trilyonlarca savaş harcaması, çalışanlara ve emekçilere fatura edilmektedir. Emekçilerin verdikleri sendikal mücadele, siyasal taleplerle bütünleşirse, ülkedeki akan kanı durdurmak yönünde siyasi iktidarı zorlayıcı eylemlilikler içinde olunursa, sorunun çözümü daha kolay olur. Bu bağlamda, özellikle 5-8 Ağustos tarihleri arasında yapılacak olan Emeğe Saygı yürüyüşü bizler açısından da önemlidir. Özellikle kamu çalışanlarının Tüm Haber-Sen'in kapatılmasına karşı takındıkları tavır da önemlidir. Türkiye'deki anayasa değişiklikleri biçimseldir. İçişleri Bakanı'nın tutumu da bunu doğrular niteliktedir. Türkiye'de çalışanların, emekçilerin kendi anayasalarını yapabilmeleri için seslerini bir bütün olarak çıkarabilmeleri gerekir. En önemlisi Türkiye'de akan kanın durması yönünde yoğun çaba harcanması gerekir.

Genel eylem ve sınıf içi dayanışma

Seyfi ÖNGİDER

12 Eylül rejiminin iktisadi ve siyasi temellerini sarsan işçi sınıfının, kamu sektöründe çalışan işçilerin 1989 Bahar eylemleri olmuştu. 'Bahar eylemleri' veya 'Nisan günleri' haftalar boyunca yüzbinlerce işçinin bütün ülke çapında 'fiili ve meşru mücadelelerinin' adıydı. Başta 'toplu vizite eylemi' olmak üzere, işçiler 12 Eylül rejiminin önlerine diktiği pek çok engeli 'fiili ve meşru mücadele' ile aştı. Sonuçta ülkemizdeki sendikalı işçilerin büyük çoğunluğunu meydana getiren kamu işçileri hem reel ücretlerdeki gerilemeyi durdurmuşlar, hem de yıpranan ANAP iktidarına son darbeyi vurmuşlardı.

Kamu sektöründe çalışan işçilerin mücadelesinin açtığı yoldan 'memur' diye bilinen kamu çalışanları yürüdüler, 1990 yılından itibaren hızla sendikalarını kurdular ve '1989 Baharı'ndan devralıp geliştirdikleri fiili ve meşru mücadele anlayışıyla yüzbinleri kucakladılar. Bugün yarım milyona yaklaşan kamu çalışanının örgütlü olduğu sendikalar, en görkemlisi en sonunucusu olmak üzere, 1992 yılından beri gerçekleştirdikleri 'Büyük Ankara Yürüyüşleri' ile Ankara'daki hükümetlere korkulu anlar yaşattılar.

Şimdi 5 Ağustos mitingi ve 8 Ağustos genel eylemi işçi sınıfının başlıca iki kesimi arasında, yani kamu sektöründeki işçilerle, kamu çalışanları arasında eylemde, mücadelede bir buluşmaya ve sınıf içi bir dayanışmaya sahne olması açısından dikkat çekiyor ve önem taşıyor. Kamu sektöründeki işçiler kamu çalışanlarına yol açmışlardı. Kamu çalışanları o yoldan ilerleyip, örgütlendiler ve şimdi sınıf kardeşleriyle dayanışmanın gereklerini yerine getirmeye çalışıyorlar. Taleplerin ve hedeflerin de çakıştığı koşullarda, yıllardır alanlarda haykırılan 'İşçi-memur elele, genel greve' sloganı hayata geçiyor. Bu eylemin etkinliği ve gücü ölçüsünde, işçi sınıfının bütün kesimleri ve giderek diğer emekçiler sermayenin azgın saldırılarını geriletmek için bir olanak, bir fırsat yakalamış olacaklar. Dolayısıyla hiç kuşkusuz bütün sol güçlerin destek olacağı 5 Ağustos mitingi ve 8 Ağustos genel eylemi diğer emekçilerin de desteğini alabildiği ölçüde etkili ve başarılı olabilecektir.

Öte yandan, bilinen uzlaşmacı niteliğiyle Türk-İş'in tepesine çöreklenen sendika bürokrasisi bütün bu eylemlerin örgütleyicisi olmaktan çok aşağıdan gelişen, doğrudan sınıfın içinden gelen tepkilere bir sınır çizmeye, bu tepkileri bir sınırda tutmaya çalışıyor. Bir yandan bu tepkileri hükümet üzerinde bir baskı olarak değerlendirmeye çalışırken, öte yandan bunların daha etkili ve kalıcı bir şekilde örgütlenmesinin ve ifade edilmesinin yollarını tıkamaya çalışıyor. Örneğin 25 Temmuz'da iktidar partileri DYP ve CHP il binalarını işçilerin işgal etmelerini, büyük kalabalıklar halinde gösteriler yapılmasını engellemek için sadece sendikaların yöneticilerinden oluşan heyetlerin binaları ziyaret etmelerini kararlaştırıyor. Böylece aşağıdan gelen tepkilerin politize olmasını ve radikalleşmesini önlemeye, ekonomik taleplerin sınırını ve sarı sendikacılığın geleneksel 'ricacı' anlayışını aşmamaya özen gösteriyor. 5 Ağustos mitinginin çok büyük bir kalabalıkla yapılmasını neredeyse pek istemeyen görüntüsü ve özellikle de 8 Ağustos genel eyleminin 3 Ocak 1992'deki gibi işçileri evlerinde oturmaya çağırarak, gerçekten bir genel grev ve gösterilere dönüşmesini engellemeye çalışması yine aynı anlayışın ürününden başka bir şey değildir.

İşçilerde varolan tepkileri hükümete göstermekten ve bugün için çok kısa vadeli çözümler peşinde koşmaktan öteye gidemeyen sendika bürokratları 5 Ağustos mitingi ve 8 Ağustos genel eyleminden sonra da hükümet gerilemezse, eylemlerin etkili ve kalıcı bir şekilde sürdürülebilmesi için zorunlu olan 'taban örgütlenmelerini' hiçbir şekilde gündeme getirmemektedirler. 1989'da olduğu gibi öncü işçiler tabanda, kendi aralarında çok çeşitli biçimlerde eyleme dönük bir şekilde örgütlenmezler ve gerçekte güvenmedikleri sendika bürokratlarından medet umarak yürümeye kalkışırlarsa hükümeti geriletme olanağını bulamayacaklardır.

Özellikle kamu sektöründeki sendikalı işçilerin, genel müdürlerden bile çok para aldıklarının tartışıldığı bir toplumsal, siyasal ve ideolojik ortamda işçilerin bu mücadelede tatmin edici bir sonuç alabilmeleri için mücadeleyi de aynen bu bütünlük içinde, yani toplumsal, siyasal ve ideolojik boyutlarıyla yürütmeleri gerekmektedir. Mevcut koşullarda bunun önündeki engeller veya yetersizlikler ayrı bir tartışma konusudur, ancak işçiler, kamu çalışanlarının büyük ölçüde kavradığını kavramak zorundadırlar ki, o da şudur; bu mücadelede her zaman için yanlarında olan, onları destekleyen sosyalistler, devrimciler olacaklardır. Bunun ötesinde sadece hükümete karşı değil, sendika bürokratlarına karşı da mücadele ettikleri ve bu açıdan duyarlılıklarını yitirmeden kendi özörgütlenmelerini geliştirdikleri ölçüde ileri mevziler kazanabileceklerdir.

'İşçi sınıfının kurtuluşu kendi eseri olacaktır' sözü uzun yıllar önce söylenmiştir, ama bugün de geçerliliğini aynen sürdürmektedir.

Açlık grevinde hekim olmak...

Haber Merkezi- Gerek işkence gören kişilere "sağlam" raporu verilmesinde, gerekse cezaevlerindeki açlık grevlerinde fenalaşan tutsaklara uygulanması gereken tıbbi müdahalenin geciktirilmesinde ortaya çıkan "hekim tutumu", PKK'li 10 bin tutsak tarafından 14 Temmuz 1995 günü başlatılan son açlık grevleriyle birlikte bir kez daha gündeme geldi.

Açlık grevinin 10. gününde fenalaşan PKK tutsağı Fesih Beyazçiçek'in hastaneye götürülürken ölmesi, dikkatleri tedavinin geciktirilmesi olasılığı üzerinde toplamıştı. Olay sonrasında tutsaklar tarafından yapılan açıklamalarda Beyazçiçek'in 'kasıtlı' olarak öldürüldüğü öne sürülmüştü.

Ortaya çıkan sonuçların, doktorların meslek ahlakıyla da yakından ilgili olması, Türk Tabipler Birliği'ni harekete geçirdi. Geçen yılın aralık ayında "Açlık Grevi ve Hekim Tutumu" konulu bir genelge hazırlayan Türk Tabibler Birliği, son günlerde yoğunlaşan açlık grevleri üzerine bu genelgeyi yeniden yayımladı.

Açlık grevlerindeki tutsaklara en büyük destek çoğu zaman ailelerden geliyor. Son olarak yaklaşık on bin PKK'li tutsağın başlatmış olduğu açlık grevlerinde de aileler, 'içerideki' yakınlarını yalnız bırakmıyorlar.

Hekimlerin görevleri

Doktorların açlık grevindeki insanlara karşı nasıl davranması gerektiğini içeren genelgede, 1991 yılında kararlaştırılan Dünya Tabipler Birliği Malta Bildirgesine de yer veriliyor. Açlık grevcisinin tam bir fizik muayenesinin yapılması... grevci hakkında özel bir kart tutulması... kişinin her gün görülmesi ve gereken muayenenin yapılması... gibi maddeler, doktorun yapması gereken işler arasında sıralanıyor.

Ölüme yolaçan "ihmal!"ler bir yana, "Açlık grevinin birinci haftasından itibaren, olası acil durumlar için açlık grevindeki kişileri bilgilendirir ve gerekli hazırlıkları yapar" gibi önlemlerden de bahsediliyor.

Ayrıca, Malta bildirgesinde "açlık grevlerine karşı karşıya kalan hekimlerin çelişkili durum içinde kalabileceği" de belirtiliyor. Bu bölüm özetle şöyle: "a) Etik bir zorunluluk olarak her insanın yaşamının sürdürülmesine saygı sürdürülür. Hekimlik mesleğinde daha da önemli olan bu durum, hekimin hastanın (özelde açlık grevcisinin) yaşamını sürdürmek için sanatının bütün gereğini yerine getirmesi şeklinde gerçekleşir.

b) Hastanın kararına saygı göstermek hekimin görevidir. Hekim, müdahale etmeden önce, hastanın iznini alır, ancak müdahale durumu ortaya çıktığında hastanın iyiliği için hekim elinden gelen her uygulamayı yapmak zorundadır.

"Çelişki, özellikle açlık grevcisi komaya girdiğinde ve ölmek üzereyken ortaya çıkar. Hekim, hastanın kendi iradesine saygı göstermek durumunda kalırken mesleğinin getirdiği ahlaki sorumluluk açısından ise hastayı yaşama döndürmek zorundadır. Hekimin bu durumda müdahale etmemesi durumunda önlenebilir trajik bir ölüm oluşacaktır."

Açlık grevcisiyle hekim arasında bir hekim-hasta ilişkisinin var olmasının gerekliliği Malta bildirgesinde belirtilen bir başka unsur: "Hasta-hekim ilişkisindeki tüm uygulama, sorumluluklar, karşılıklı güven ve gizlilik de dahil olmak üzere geçerlidir." Bu maddenin yanı sıra, hekimin ya da sağlık personelinin, açlık grevinin kırılması için herhangi bir baskı yapamayacağı, tedavi ve bakımın bu amaçla kullanılamayacağı da bildirgede karar altına alınmış maddeler arasında yer alıyor. Ayrıca, açlık grevindeki kişinin, ikinci bir hekimin görüşünü ya da tedavisini sürdürmesini arzu etmesi halinde, bu isteğin yerine getirilmesini güvence altına alıyor.

Tutsaklar, 'hasta' mı, 'suçlu' mu?

Tutsakların, direnişleriyle kazandıkları hakların bile sürekli ihlal edildiği cezaevlerinde, bu maddelerin ne derece uygulanabileceği sorusu ise yanıtını arıyor. Genelgede, "Hekim... Açlık grevi sırasında, kişilere zorla fiziksel aktiviteyi artırıcı işler yaptırılmaması konusunda yetkilileri uyarır" ifadesi de geçiyor. Açlık grevinde olsun olmasın, tutsakların sürekli saldırıya uğradığı koşullarda, bu tür uyarıların hükmünün ne olacağı merak ediliyor.

Bir yandan cezaevi yönetimlerinin, bu uygulamaların yaşama geçirilmesine yanaşmaması, diğer yandan kimi doktorların tutsakları 'hasta' olarak değerlendirmek yerine 'suçlu' görmesi ve 'ceza verme' düşüncesinde olması, açlık grevleriyle koşut gitmesi gereken tıbbi hazırlığın yerine getirilmemesinin başlıca iki etkeni durumunda.

Yakalanması gereken ana halka

Cemal BARSEL

Cezaevleri, 12 Eylül süreciyle birlikte kazandığı toplumsal mücadelenin önemli bir alanı, parçası olma özelliğini koruyor. Ciddi toplumsal siyasal değişimler yaşanmadıkça da bu özelliğini koruyacağı açık. Egemen güçlerin hem sisteme ve hem de rejime muhalif güçleri susturma, sindirme, engelleme bakımından cezaevlerini etkin bir silah olarak kullanma politikası bunun esas zeminini oluşturuyor.

14 yıldır izlenmekte olan ve her dönemde yeni tedbirlerle pekiştirilen cezaevleri politikasıyla devlet, toplam tutuklu ve hükümlüler arasında artık, "adliler" ve "teröristler" olarak yasalarla belirlenmiş statü farklılığı oluşturmuştur. Bu farklılık yargılamadan cezalandırmaya, infazdan yasal ya da yasal olmayan fiili uygulamalara kadar her bakımdan açıkça yürürlüktedir.

1991 yılında infaz yasasında geçici değişikliklere gidilerek "Anti Terör Yasası"nın çıkarılması, her ne kadar kamuoyunca "zindanların boşaltılması" gibi (kaldı ki "bölücülük" suçlamasıyla içeride tutulan Kürt yurtsever devrimci tutsaklar bu uygulamanın dışında tutuldu) algılanmış olsa da iktidar, böyle bir algılayıştan beslenen tepkisizlik ortamında, 12 Eylül yasalarını ve icraatlarını artıran bir anti-demokratizmi bu alanda egemen kılınmıştır. Bu yasal düzenleme bugün oluşturulmuş olan statü farkının temellerini atmıştır. "Terör suçları ve suçluları" için öngörülen cezaların yüzde 50 artırılması, cezaların infaz süresinin 3/4'e çıkarılması, mevcut cezaevlerinde ya ayrı bölümler ya da ayrı cezaevleri uygulaması, açık görüş gibi bazı hakların "terör suçluları" için kaldırılması vb. uygulamalar yeni statünün temel öğeleri olmuştur.

Statü farklılaşması salt "Anti Terör Yasası"nın yarattığı farklılıkla sınırlı kalmıyor. Olağanüstü Hal Bölgesi'ndeki cezaevleriyle diğer bölgelerdeki cezaevleri arasındaki çok ciddi farkların varlığı bilinmeyen şeyler değil. Hatta bu farklılık Kürt yurtsever devrimci güçlerinin tutulduğu cezaevleri arasındaki açık farklılıklara kadar genişliyor.

Sürekli dayak, işkence; tutukluların polis tarafından yeniden sorguya alınması; itirafçılar ve bir kısım adli tutuklu ve hükümlülerin kullanılmasıyla yaratılan provokasyonlarda tutsak kitlesine dönük baskı ve terörün, kıyımın yaratılması; itirafçılık dayatması; mahkemeye gidiş gelişlerde askerlerin açık saldırıları; cezaevlerinde uygulanmakta olan genel hakların keyfi gasbı gibi fiili icraatlar, bölgedeki ya da Kürt yurtsever devrimcilerinin ağırlıkta olduğu cezaevlerini diğer bütün cezaevlerinden apayrı bir hale getirmiştir.

Kuşkusuz cezaevi yönetimlerinin, güvenlik kuvvetlerinin, savcıların, genel olarak "terör suçlularına" karşı takındıkları tavırlar, her ayrı cezaevinin özel durumuna, tutsakların kazanımlarına, direnme kapasitelerine göre farklılıklar içeriyor ve her fırsatta baskının artırılması, hak gasbı amaçlarını taşıyor. Ancak sözkonusu edilen Kürt yurtsever devrimci kitlesi olunca bu bakımdan tam bir keyfiyet kirli savaşın bir özelliği olarak cezaevlerine yansıyor.

Bir mücadele alanı olarak cezaevleri toplumsal mücadelenin önemli bir parçasıdır. Doğaldır ki, bu alandaki mücadelenin gelişmesi-başarısı doğrudan genel toplumsal mücadeleyle ilgilidir. Toplumsal mücadele düzlemindeki her gelişme (cezaevlerinin kendi özgünlüğünü ortadan kaldırmasa da), cezaevlerini de, devletin cezaevlerine yönelik uygulamalarını da doğrudan etkiliyor.

Bu gerçeklik tutsak kitlesinin mücadelesinin, toplumsal mücadelenin bütünlüğü ile uyumlu kılınmasını gerektiriyor. Toplumsal mücadelenin genel sorun ve taleplerini gündeme alıp, buradan kalkışla, eylemlilik süreçlerinin yaşanması şimdiye kadar hep tutsak kitlesinin gündeminde yer almıştır. Ve bu gelinen aşamada önemini daha da artırmıştır. Kuşkusuz, tersinden, cezaevlerinin kendi somutluklarından hareketle yükselen eylemlilik süreçlerine devrimci-demokratik güçlerin ilgisi, destek ve dayanışması da hep gündemdeki sıcak sorunlardan biri olagelmiştir.

Ancak son dönemde, genel yığınsal mücadeleyle cezaevlerindeki tutsak kitlesinin mücadelesi arasındaki duyarsızlıklardan güç alan bir fiili kopukluk yaşanmaktadır. Cezaevlerinde zaman zaman ortaya çıkan eylemlilikler, esas olarak azınlık bir tutsak yakını kitlesinin ve İHD ve ÇHD gibi kurumların ötesine taşmayan bir ilgi ve destek bulabilmektedir. Aynı zamanda "dışarı"daki genel sorunlardan hareketle tutsak kitlesinin içine girdiği eylemlilikler bizzat konunun öznesi durumundaki yığınsal çevreler ve güçler arasında bile gerekli etkiyi yaratamıyor; birbirinden kopuk eylemler olarak gerçekleşiyor. Kuşkusuz bunda bir etken olarak, tutsak kitlesinin ve devrimci örgütlü güçlerin duyarlılık ve izlenen yöntemler bakımından sahip oldukları eksiklikler rol oynuyor. Ancak, sorunun temel kaynağı bunun ötesinde daha köklüdür.

Genel olarak devrimci örgütlü güçlerin toplumsal mücadelenin sorunları, alanları ve eylemlilikleriyle ilgili olarak içinde bulundukları kopukluk ve etkisizlik durumu, cezaevleriyle "dışarı"daki mücadele arasındaki bugünkü kopukluğun temel nedenini oluşturuyor.

Belirtilen kopukluğun aşılması açısından, öncelikle tutsak kitlesine düşen görev; içinde yer aldıkları devrimci örgütlü güçlerin genel zaafiyetlerinden sıyrılmayı öngören bir yaklaşımla, genel toplumsal mücadelenin sorunlarını, taleplerini kalkış noktası yapan bir perspektifle davranmaktır.

Bu bakımdan, cezaevlerinde yaklaşık on bin Kürt yurtsever devrimcisinin bir politik kampanyanın parçası olarak içeride başlattıkları ve "dışarı" ile ilişkili bir biçimde sürdürdükleri eylemlilik süreci olumlu bir örnek olarak görülmelidir. Aynı zamanda gösterilecek ilgi ve katılımlarla ilgili olunacak bir eylemlilik süreci olarak değerlendirilmelidir. Kürt yurtsever devrimciler, bu eylemlilikleriyle, cezaevlerinin ve bu alandaki mücadelenin genel toplumsal muhalefetin ve mücadelenin önemli bir parçası olduğu gerçeğinin altını çizmiş durumdalar.

Türkiyeli devrimci tutsak kitlesinin önemli bir bölümünün bu eylemlilik sürecine gösterdiği ilgi ve katılım önemlidir. Ancak, "içeri" ile "dışarı" arasında kopukluk durumu aşılmadıkça, Kürt devrimci tutsak kitlesine içeriden sunulan bu destek "dışarı"da da Türkiyeli ilerici, demokrat çevreler, emekçi kitleler arasında bir destek dalgasıyla bütünleşmedikçe ciddi ilerlemeler kaydetmek mümkün değil.

Bu yönde elde edilecek kazanım sadece tutsaklarla "dışarı"daki mücadele arasında bir uyum ve bütünlük sağlamakla kalmayacak ve esas olarak da Kürt halkının mücadelesi karşısında Türkiyeli emekçi kitleler, ilerici-demokratik çevrelerin duyarsızlıklarının, pasifliklerinin aşılmasına da hizmet edecektir. Bu yönde elde edilecek kazanımlar ülkemiz ve halklarımız açısından ivedi ve hayati önemdedir.

Yakalanacak önemli bir halka açıkça ortadadır ve yakalayamamak ise bizim başarısızlığımız olacaktır.

Orduda tasfiyeler ertelendi

Mustafa ERDOĞAN

Ankara– Yüksek Askeri Şura (YAŞ) toplantısında, islamcı subaylara yönelik başlatılması düşünülen tasfiye operasyonu ertelendi. Alışılmışın dışında bir yöntem izleyen Şura, bu kez toptan bir tasfiyeye gitmek yerine, uygulamaya koyacağı disiplin yönetmeliği sayesinde tasfiye işlemini zamana yayarak yaşama geçirebilecek. İslamcı çevrelerde tedirginlik yaratan bu karar, islamcılara yönelik operasyonun kılıfına uydurulması olarak yorumlanıyor.

Geçtiğimiz hafta içinde Ankara'da yapılan YAŞ toplantısında beklenenin aksine büyük çaplı bir "operasyon" gerçekleşmedi. Daha önce basında yer alan haberlerde kuvvet komutanlıklarına ilişkin yapılan tahminler de tutmadı. Şura, öncelikli olarak islamcı olarak bilinen subayların dosyalarını ele alırken, bilinen yöntemleri kullanmak yerine, bu kez ihraç operasyonunu zamana yayarak uygulama kararı aldı. Buna göre, atıl kalan mevcut yasalar ve disiplin yönetmeliği sıkı bir biçimde işletilerek islamcı subaylar görev birimlerinden uzaklaştırılacaklar. Ayrıca, şüphelenilen personele istihbari bilgi verilmemesi, birlik komutanlığı yardımcılığı görevlerine atanmaması ve sicil verme yetkisine ilişkin görevlere getirilmemesi gibi önlemler yoğun olarak uygulanacak. Bu durum islamcı çevrelerde büyük tedirginlik yaratıyor. Yeni Asya Gazetesi Genel Yayın Müdürü Kazım Güleçyüz, subay tasfiyelerinin kamuoyunda tepkiye yol açmaması için disiplin yönetmeliğinin de etkin bir biçimde uygulanacağına dikkat çekiyor. Güleçyüz, islamcı kesimlerin inançlı subaylara yönelik baskılardan rahatsızlık duyduğunu belirterek, orduda sessiz sedasız bir ayıklama operasyonu yürütüleceğini belirtiyor: Güleçyüz: "Böylece bu operasyonlar hem sürekli hale getirilecek, hem de meşrulaştırılacak" diyor.

İstanbul Bağımsız Milletvekili Hasan Mezarcı ise, YAŞ toplantısında alınan kararları eleştirirken, Şura'nın bu kez "akıllıca" davrandığını söylüyor. Geçtiğimiz yıllarda ordudan 1200 subayın tasfiye edildiğini hatırlatan Mezarcı, "bu dönemde inançlı subayların ne tür haksızlıklara uğradığını TBMM gündemine getirdik. Ancak şimdi bu tür tepkilerden çekindikleri için tasfiye işlemlerini yavaş yavaş yapıyorlar. Ve öyle görünüyor ki bu operasyonu uzun bir süre devam ettirecekler" diyor.

Karadayı kendi ekibini koruyor

Şura toplantısında göze çarpan önemli olgulardan biri de Genelkurmay Başkanı İsmail Hakkı Karadayı'nın kendi ekibini oluşturmada başarılı olması idi. Başbakan Çiller, başkanlık ettiği Şura toplantısında istediğini bulamazken, Cumhurbaşkanı Demirel'in geçmişte kuvvet komutanlarının emeklilik sürelerinin uzatılmasında yaşanan gerginliği yaşamamak için çok fazla önplana çıkmadığı gözlendi. Bu durum Demirel'in Karadayı'nın dümen suyunda gittiği şeklinde değerlendirilirken, Demirel'in en azından Çiller–Güreş ekibinin etkinliğinin kırılması açısından kazanımlı olduğu biçiminde yorumlandı. Sonuçta Karadayı, şu veya bu siyasi ekibin tercihleri doğrultusunda hareket etmek yerine, kendi ekibini oluşturma önceliğiyle davrandı. Güreş-Çiller ekibinin zayıflatılması, orduda gelenekselci yaklaşımların yaşama geçirilmesi anlamına gelen bu oluşum Genelkurmay'ın yeni dönemde siyasilerin etkinlik alanı olmaktan bir anlamda sıyrılacağının göstergesi oluyordu. Geçmiş dönemde siyasilerle yakınlığın sıkıntılarını çeken ordunun, Güreş-Demirel polemiği, bakanlarla Çiller'in telefon görüşmelerinin basına sızdırılması ve kuvvet komutanlarının emeklilik sürelerinin uzatılması sorununun kamuoyu önünde tartışılması gibi olaylardan rahatsız olduğu, siyasilerle mesafeli bir ilişki kurarak, siyasi yaşama uzak mesafeden müdahale etme çabası içine girdiği söylenebilir.

Yeni görev dağılımı

Genelkurmay Başkanı Karadayı, bir yandan uyumlu bir ekip oluşturmaya çalışırken, öte yandan ordudaki teamülleri de gözetmek zorunda kaldı. Deniz Kuvvetleri Komutanı Vural Bayazıt, Hava Kuvvetleri Komutanı Halis Burhan, Jandarma Genel Komutanı Aydın İlter ve MGK Genel Sekreteri Doğan Bayazıt emekli oldular. Karadayı, MGK Genel Sekreterliği konusunda ordunun nabzını yoklayarak, tercihini 3. Ordu Komutanı Teoman Koman'dan yana yaptı. Ancak ordu teamülleri gereği MGK Genel Sekreterliği için sıra Hava Kuvvetleri'ndeydi. Dolayısıyla orgeneralliğe terfi eden İlhan Kılıç bu göreve getirildi. Geçmişte MİT müsteşarlığı yapan Teoman Koman'a ise Jandarma Genel Komutanlığı görevi verildi.

Teğmen Ali 1982'de Filistin'de enternasyonalist savaşımda öldürüldü.

TEĞMEN ALİ (CEVAT SAİM ÇELEN)

"Filistinde mülteci olunmaz savaşçı olunur" diyen Filistin halkının sevgilisi, Ernesto ve Denizler'in kanını taşıyan enternasyonalist savaşçıyı sekiz yıl önce, Filistin halkının haklı kavgasında şehit verdik.

Görebilseydin,
Senden sonra ne acılar gördük
Ne fidanlar devrildi sevdamız için
Ne odlara yandı yüreğimiz,
Yoğrulup olgunlaşıyoruz ağır ağır
Ve de yürüyoruz
Zafer anıtları dikeceğimiz günlere.
Fakat inan ki halâ
İmreniyoruz sana
Senin gibi
Adanmış bir ömre
Sahip olmaya..

Adıyaman EMEK okurları adına Abuzer Yılmaz

CHP polisle yarı barışık!

Son günlerde bazı gazetelerde çıkan, "CHP'nin polislerle barış yapacağı" haberlerine, bazı CHP'liler şiddetle karşı çıkarken, bir kısım CHP'liler ise zaten polisle, askerle sorunları olmadığını belirtiyor. CHP Ankara milletvekili Kaya, karşısındaki insanı düşman gören bir kafayla barış yapılmasının mümkün olmadığını söylüyor. CHP Genel Sekreter Yardımcısı ve İstanbul milletvekili Sevigen ise, CHP'nin polisle, askerle bir sorunu olmadığını vurguluyor. CHP Grup Başkanvekili ve Ankara milletvekili Mehmet Kerimoğlu da, CHP'nin devleti kuran bir geleneğin partisi olarak, polisle, güvenlik güçleriyle zaten küs olmadığını vurguluyor.

Salman Kaya'yı hunharca dövenler, CHP'li bakanlara 'Komünist Bakan' diye bağıranlar acaba barışırlar mı?

Aylan UNCU

Ankara- CHP Ankara milletvekili Salman Kaya, geçtiğimiz yıl 1 Mayıs'ta polisler tarafından dövüldü. 1992 Martı'nda Gaziosmanpaşa ve Ümraniye olaylarında 23 kişi polis kurşunlarıyla hayatını kaybetti. Tunceli'de, üç özel tim görevlisinin PKK'lılar tarafından öldürülmesinin ardından Tunceli neredeyse yakılıp yıkılıyordu. Tabii, bu arada İstanbul Emniyet Müdürü Necdet Menzir olayı arada kaynasa da unutulmadı. Hemen her gün polislerle ilgili bir olay patlak veriyor. Ve artık insanlar, neredeyse polisi gördüklerinde "imdat polis var!" diyecek bir noktaya gelirken, kendi milletvekilini bile polise karşı koruyamayan CHP, birdenbire polislerle "barış yapmaya" ve imaj değiştirmeye karar veriyor.

Her ne kadar, CHP Genel Başkanı Hikmet Çetin, olayı yalanlasa da, bunun 120 kişilik Parti Meclisi toplantısında bazı üyelerce istendiği belirtiliyor. Ancak, bu konuda parti içinde değişik düşünceler var. Bazı milletvekilleri, özellikle MHP kadrolarından özel seçilen "belli kafadaki polislerle" barış yapmalarının mümkün olmadığı görüşünü savunurken, bir kısım milletvekili ise, zaten polislerle ve askerlerle hiçbir sorunları olmadığını söylüyorlar.

'Sen dost olsan da o olmaz'

Polislerle en çok karşı karşıya gelen milletvekili olan CHP Ankara milletvekili Salman Kaya, polis ile iyi geçinmek, imaj değiştirmek olayına öncelikle, "Hangi polis, hangi güvenlik gücü" anlayışıyla bakmak gerektiğine dikkat çekiyor. Kaya, "Polisin yasalar çerçevesinde halkının güvenliğini sağlayan güç olması lazımdır. Bugün Tunceli'ye giden ve olayları yaşayanlar anlatıyor, karakol polisleri olmasa, militanlardan oluşan özel timler, Tunceli'yi yakıp yıkacaklardı. Halkı potansiyel suçlu gören ve halka düşman olan anlayışı yıkmak lazım ki, polis ve halk dost olsun. Sen dost olsan da o dost olmaz" diyor.

Bir bölgeyi, bir yeri potansiyel suçlu olarak görüp, dün sokakta o anlayış doğrultusunda militanca görevini yapanların bugün resmi giysisiyle bu görevi yaptıklarını belirten Kaya, bu anlayışla bakıldığında, CHP içinde bu polisleri savunanların ve hoş görenlerin, yerine göre solcu, yerine göre merkeziyetçi olarak halkın sırtından kendini düşünen profesyonel politikacılar olduğu görüşünü savunuyor.

"Elbetteki polis, asker, güvenlik güçleri, yasalar doğrultusunda halkından aldığı vergiye layık olarak yeniden şekillendiği zaman ona kimse karşı çıkmaz" diyen Kaya, partisinde polisle barış yapmayı ancak bazı gerici tipler, profesyonel politikacılar ve halkın toplumsal isteklerine karşı çıkanların dile getirmiş olabileceğini söylüyor. Kaya, bu görüşü dile getirenlerin MHP ve RP'nin içinde olmaları gerektiğini belirtirken, böyle bir şeyi tabanlarının kabul etmeyeceğini ifade ediyor.

'Polis darbesi korkusu var'

CHP Ankara milletvekili Kaya, özellikle özel timlerle ilgili olaylardan Türk Silahlı Kuvvetlerinin de rahatsız olduğunu sandıklarını, bunu bazı yerlerde duyduklarını da belirtirken, şunları söylüyor:

"Silahlı kuvvetler kimlerden oluşur? Senin, benim oğlum, kardeşim. Özel tim 100 bin kişilik militan ve bunlar korkunç bir tehlike. Bu kafayla bir şey yapılmaz. Özel tim belli bir partinin militanıdır. Polis teşkilatı da böyle şekillendiriliyor. Bizim gençlik dönemimizde askeri cuntalar vardı. O zaman cunta geliyor, askeri darbe geliyor denilirdi. Bugün özel tim, polis darbesi tartışılacak. Bazı kurumlar, devletteki bazı kişiler de rahatsızlık duyuyorlar. Bu stratejiyi devam ettiren kişiler de rahatsız oluyorlar. Polis darbesi korkusu var. DYP-ANAP da bunu yapıyor. Kendileri de bu işin içine girecekler. Binlerce polis alınıyor ve bunlar özel seçiliyor."

'Polis müdahale ettiğinde olay çıkıyor'

Gaziosmanpaşa olaylarıyla ilgili araştırmaları sırasında, 'bu gidişle halkın polise karşı kendisini koruma gücü oluşturacağını söylediği'nin hatırtatılması üzerine Kaya, polisin halkın güvenliğini sağlayacağı yönünde değil, polis geldiği zaman olay çıkacağı yönünde düşünceler olduğuna dikkat çekiyor. Bununla ilgili bir anısını da anlatan Kaya, "Örneğin, 2 Temmuz'da Sivas olaylarının yıldönümü nedeniyle Tandoğan'a yürüdük. Korkunç dinamik güçler vardı. Bin tane polis gelse bin polisi de darmadağın ederdi. Olay çıkardı. Birkaç milletvekili arkadaşla birlikte polislerle görüştük. İnsanlara 'siz set çekmeyin, bize bir güzergah söyleyin' dedik. Hepsi kararlı insanlar gerçekten polis müdahale etseydi olay çıkardı. Polisler, biraz mantıklı hareket ettiler, çekildiler. Memurlar Kızılay'ı doldurduğunda da polis müdahale etmiş olsaydı olay çıkardı. Güvenliği sağlayan memurlar müdahale ettiği zaman olay oluyor. Pratikte böyle. Müdahale etmediği zaman olay olmuyor. O zaman garip bir olay ortaya çıkıyor. Nasıl polis, nasıl güvenlik gücü?"

Kaya, polisin bu konudaki özelliklerinin tehlikeli olduğunu ve düzeltilmesi gerektiğini belirtirken, polis olarak alınacak kişilerin, merkezi sistemle en ufak referans kabul edilmeden belirlenmesi gerektiğini, eğitimlerini de halkını sevecek, demokrasiyi sevecek bir doğrultuda yapılması gerektiğini vurguluyor. Kaya, bir iki partinin referansıyla polis alınırsa, ülkede huzurun sağlanamayacağını vurgularken, "Bu kafadaki polislerle barış yapılmaz" diye konuşuyor.

'CHP'nin polisle askerle sorunu yok'

CHP Genel Sekreter Yardımcısı ve İstanbul milletvekili Mehmet Sevigen ise, CHP'nin imaj değişikliğine ihtiyacı olmadığı görüşünü savunurken, CHP'nin polisle, askerle bir sorunu olmadığını vurguluyor. Sevigen, şöyle devam ediyor:

"Biz bölgeyi ziyaret ettiğimizde özel timler bizim karşımızda bozkurt işareti yapıyorlardı. Seyfi Oktay'ın arkasından 'komünist bakan' diye bağırıyorlardı. Biz bunları da sineye çektik. Polislerin bazı ideolojik uygulamaları var. Biz barıştan yanayız. CHP'nin polisle sorunu yok, askerle hiçbir sorunu yok. Biz devlet adına görev yapan insanların eşit olmasını istiyoruz."

Sevigen, milletvekillerinin veya parti temsilcilerinin polis ve askerlerin cenazesine gitmeleri için herhangi bir genelge yayınlanmadığını da iddia ederken, cenazelere gidilmesinin talimatla bir ilgisi olmadığı görüşünü de savunuyor. Sevigen, herkesin içinden geldiği gibi davrandığını, öldürülen bazı polislerin de "yerinde infaz" edildiğine inandıklarını ifade etti.

'Bize oy veren polisler de var'

İnsan Haklarından Sorumlu Devlet Bakanı olduğu dönemde, onsekiz çeşit işkence olduğunu açıklayan CHP Sivas milletvekili Azimet Köylüoğlu ise, partisinin polisle ilişkilerinde imaj değişikliğine gideceğine ilişkin haberleri gazetelerden okuduğunu, bunun doğru olmadığını söylüyor. Köylüoğlu, bu konuda konuşmak istemediğini belirtirken de, "Bize oy veren polisler de var" diyor.

'Polisin darbe yapmasına gerek yok'

CHP Grup Başkanvekili ve Ankara milletvekili Mehmet Kerimoğlu, CHP'nin polise karşı imaj değişikliği haberlerinin, "CHP polisle barış yapacak" başlığıyla verilmesinden büyük rahatsızlık duyduğunu ifade ederken, CHP'ninpolisle, güvenlik güçleriyle zaten küs olmadığını vurguluyor.

Polisin işkence, yargısız infaz ve kötü muamele yapmasına karşı olduklarını,söyleyen Kerimoğlu, "Binlerce kişinin içinden 3-5 tane sapık o camiayı kirletiyorsa onlarla mücadele etmek de bizim görevimizdir. Polisler, bir suç işlediklerinde karşılığını görmedikleri için, bu kanıksanmaya başladı. Polisin darbe yapacağı sözlerine de ben katılmıyorum. Zaten istediklerini yapıyorlar, milletvekillerini dövüyor, insanları sokaklarda sürüklüyorlar. 5 dakika içinde çatışma var diye insanların beynine kurşunu sıkıp öldürüyorlar. Darbe yapsalar, bundan farklı mı olacak. Biz hukukun eşit kılınmasının yolunu aramalıyız" diyor.

BOSNA VE SOL

Haklı bir davanın zorlukları

Geçen sayımızda başladığımız Bosna ve Sol başlıklı tartışmanın bu haftaki konuğu Catherine Samary. Samary'nin makalesini Fransa'daki Troçkist eğilimli Devrimci Komünist Birlik'in (LCR) yayın organı Rouge'un 13 Temmuz tarihli sayısından Necmiye Alpay çevirdi. Dergi makalenin spotunda, "Yugoslavya bunalımı ve Bosna'daki savaş solun kasılıp kalmasına yol açtı ve bu dergiye de yansıdığı üzere olağanüstü görüş ayrılıkları ortaya çıktı. Neden?" ifadesini kullanmış.

Catherine SAMARY

Körfez savaşı konusunda, antiemperyalist ölçüt, medyanın bombardımanına kısmen bir karşı ağırlık oluşturabilmişti. Saddam Hüseyin'le herhangi bir biçimde özdeşleşmek olanaksızsa da, insan hakları adına, ama petrol için girişilen müdahalenin iki yüzlülüğüne karşı, sol, göreli olarak kitlesel bir biçimde seferber olabilmişti. Bosna'daki savaş ise büyük güçler açısından aynı çıkarları ifade etmiyor. Aynı olan tek şey, her iki olayda da adam kaybına uğramamak için çatışmalara doğrudan katılmak istememeleriydi. Tek ve değişmez bir emperyalist tavır da olmadı. İlk zamanlarda (1991 Haziranı'nda bağımsızlık ilanlarına kadar), dış borçların yönetimiyle ilgilenen ve özelleştirmelere girişen bir merkezi hükümet -tüm cumhuriyetçi iktidarlarla çatışma halinde olan Hırvat Ante Markoviç'in liberal hükümeti- yeğleniyordu. Ancak Slovenya ve Hırvatistan hızla, bağımsızlıkları yönünde Almanya ve Avusturya'dan gelen bir iktisadi ve siyasal destek buldular. Bu destekte Almanya'daki güçlü Hırvat lobisinin, Avusturya'daki tarihsel Yugoslav karşıtı "geleneğin" ve bu iki cumhuriyetin Avusturya-Macaristan geçmişlerinden miras kalan bağların katkısı oldu.

Kuşkusuz, bölgede diplomatik açıdan kısmi çıkar farklılıkları var: ABD, Avrupa'nın oluşturulmasında bozguncu rol oynayan herşeye bayılıyor ve bölgedeki çıkar kavgasında iyi bir konum edinmek için Türkiye yoluyla Müslümanların savunuculuğuna soyunup Bosna'da Hırvat-Müslüman ittifakına oynuyor, ancak, "himayesindekiler" lehine savaşa girmeye niyetlenmiyor. Yeğlediği formül, en alt düzeyde bir bağlanmaya olanak veren silah gönderme formülü oluyor. Ancak bu da, Hırvat-Sırp (Miloseviç-Tujman) ittifakına oynayan ve savaş yerinde birlik bulunduran "temas grubu"nun diğer ortaklarının taktikleriyle çelişiyor. Oysa ayrıca bu ayırımlara karşı-ağırlık oluşturan ortak çıkarlar da var: Rusya'yı diplomatik çözüm arayışlarına katma, bir Balkan savaşını önleyecek uzlaşma yollarını bulma isteği gibi. Yugoslavya'nın parçalanmasıyla ortaya çıkan yeni devletlerin başındaki seçilmiş hükümetlerle bu hükümetlerin politikalarının kurbanlarından herbirinin, kendi ayrıcalıklı emperyalist "müttefiki" var. Bütün bunlar, sol bir tavır için özgün bir ölçüt sağlamıyor. Tarafsızlık, köktenci şiddet karşıtlığı, Bosnalılara dayatılan silah ambargosunun kaldırılması ya da BM ve NATO'nun askeri müdahalesi yönünde baskı uygulamak da bizzat savaşa ilişkin değişik görüşleri yansıtıyor ve genellikle savaşın tek bir boyutunu seçip alıyor.

Büyük Sırbistan... Ama yalnız o değil

Savaşın ta başından bu yana, hem (şiddet ve korku senaryolarına yolaçan dış milislerin de etkin rolüyle) Belgrad tarafından desteklenen, tam anlamıyla Büyük Sırbistan projeleri, hem de gerek Hırvatistan, gerekse Bosna'da yerleşik rejimlerin yapısı itibariyle beslediği gerçek bir ayrılıkçılık varoldu; bu durum, etnik temizlik harekatını haklı kılmıyor kuşkusuz, ama çatışmalara ilişkin farklı bakış açılarını kamçılıyor. Miloseviç, iki tabloya oynadı: savaşa girmeyen (ve Hırvatistan'la Bosna'da ilan edilen Sırp cumhuriyetlerini tanımayan), komşu devletlerle uzlaşmaya elveren resmi devlet tavrı ile, "Sırpların kendi yazgılarını kendileri tayin etme hakkı" adına yürütülen ayrılıkçı politikalara fiili ve değişken bir destek sağlamak. Hırvat rejiminin de buna çok benzer, kuşkusuz daha da iki yüzlü bir politikası oldu. Bu rejim, Sırp anayasasında, çoğunluğu Arnavut olan Kosova konusunda Miloseviç'in uyguladığı değişikliklere karşı çıkmadıysa, bunun nedeni aynı zamanda Hırvatistan Sırpları (1990 Aralık ayında yürürlüğe konan anayasa değişiklikleri) sorununun "Hırvatistan'ın iç sorunu" olmasını istemesiydi. Bosna konusundaki Miloseviç-Tujman anlaşmaları, Tujman'ın kamu önünde attığı nutuklar ne olursa olsun, daha 1992 ilkbaharından itibaren (bugüne değin) ayrılıkçı temellere dayanıyordu. Belgrad ve Zagreb iktidarları üstüste, Bosna'yı ele geçirmeye, ardından da parçalamaya çalıştılar. "Müslümanların" etnik-ulusal topluluk kimliğini yadsımak için "müslüman=köktendinci" eşitliğini kullandılar. Bosna'yı daha iyi parçalayabilmek için Bosna devletinin tarihsel gerçekliğini de yadsıdılar. Ancak, bu politikalar eşit derecede "gözle görülür" ve olgunlaştırılmış değil; Bosna'daki Hırvat devleti fiilen Hersek-Bosna olarak gerçekleştiyse, Karaziç'in Sırp devletinin de Bosna'da Sırbistan'la toprak olarak devamı yok; şu anki çatışmaların ve Karaziç'in "barış planı"nı reddetmesinin ilk eldeki nedeni bu.

Hırvat-Müslüman federasyonunun zayıf kalmasının nedeni, toprak ve ideoloji yönünden egemenliklerini birbirini dışlar biçimde pekiştirme peşinde olan milliyetçi partilerin yönetiminde olması. Müslüman SDA (Demokratik Eylem Partisi), öncelikle ülkenin İslamileştirilmesini isteyen (bunun bir akımdan ibaret olduğu gerçeğini benimsese de, İzzetbegoviç'in de kesinlikle ortak olduğu) bir kanatla, öncelikle Bosna milliyetçisi olan, Müslümanların laikleşmesi yoluyla ortaya çıkmış bir kanattan oluşuyor. Müslümanlar Yugoslavya'nın diğer tüm halkları gibi değişken kimlikte. Eskiden çoğu Sırp, Hırvat, Sloven vb. gibi, Müslümanların çoğu da kendisini Yugoslav hissediyordu. Yugoslavya'nın parçalanması ve savaş ise ya dinle, ya da farklı siyasal temellerde Bosna devletiyle özdeşleşilmesine doğru itiyor: "Boşnak" (bu sözcük, sıfat değil de ad olarak kullanılan "Müslüman" sözcüğünün yerini aldı) milliyetçiliği, "yurttaşlık" yönündeki liberal ya da sosyal demokrat yaklaşımlarla yan yana. Federasyondaki 150 bin kadar Sırbın konumu, diğer halklarla eşitlik sağlayan bir düzenleme bulunmadığından, hassaslık taşıyor: Büyük Sırbistan politikasına karşı savaşan bu federasyonun başlıca zayıflıkları bunlar (Bu durum, silah ambargosunun kaldırılması açısından çekingen davranışları besliyor).

Bosna ordusunun son saldırısının amacı, Sırp milliyetçilerinin, denetimlerindeki toprakları birleştirme mantığını kırmak, hiç değilse zayıflatmaktı. Bosna ordusu savaşta profesyonelleşti ve yapılandı; asıl üstünlüğü ağır silahlarda olan Sırp birliklerini sayısal bakımdan epey aşıyor. Ancak, Bihaç'ta devam eden çarpışmaların da gösterdiği gibi, iki yanda da ne köklü bir yengi sözkonusu, ne de yenilgi. Buna karşılık Sırp Çetnik güçlerinin, yerleşim yerlerini misilleme görüntüsü altında –Tuzla'da ve şimdi yeniden Saraybosna'daki gibi- nasıl bombaladıkları biliniyor.

Savaşın bu gerçekliklerinin arkasında sınıf savaşları boğulup gidiyorsa da, zemindeki toplumsal iktisadi yapı olduğu gibi sürüyor.

Kapitalizme geçiş

Eski Yugoslavya, toplumsal-iktisadi planda, -en çok Çek Cumhuriyeti'ne ya da Macaristan'a benzeyen Slovenya'dan ve Polonya'daki gibi toplumsal mülkiyeti devletleştirmenin emekçileri mülksüzleştirme biçimlerinden birini oluşturduğu Hırvatistan'dan tutun, gitgide Bulgaristan'a, Romanya'ya ya da eski SSCB'nin bazı cumhuriyetlerine yaklaşan Sırbistan'a kadar- kapitalizme "geçiş"in tüm değişkenlerini (ve güçlüklerini) barındırıyor. Hem iktidarda kalabilmek için milliyetçiliği kullananlar arasında, hem de (özellikle Bosna Hersek'te; tıpkı Macaristan'daki gibi) milliyetçilik karşıtı muhalefetin içinde, eski komünistler var... Eski komünist partiler parçalanmış ya da ad değiştirmiş durumda ve her yerde olduğu üzere, siyasi yelpazenin tüm kanatlarında yer alıyorlar. Miloseviç'in etki alanında, şu anda, öncülüğünü "Yugoslavya Yandaşı" bir komünist partisinin yöneticilerinden olan eşi Miryana Markoviç'in yaptığı, özelleştirmelere karşı bir yeni Stalinci akım öne çıkıyor. Miloseviç'in, siyasal ve askersel açıdan, uluslararası yaptırımların kaldırılması ve resmen tanınmak yoluyla Sırp-Karadağ federasyonu yönetimindeki iktidarını pekiştirmekte reel çıkarları var. Ancak bu da, olsa olsa dış borçların gelecekte toplumsal iktisadi değişiklikler üzerinde yapacağı baskıları artıracak. Bu arada Miloseviç rejiminin çekici alternatiflerin bulun-

Portre — Catherine SAMARY

İktisatçı, Sovyet Dünyası ve Orta ve Doğu Avrupa Enstitüsü'ne bağlı araştırmacı, Paris-IX Üniversitesi'nde doçent. Paris-Nanterre Üniversitesi'nde, Yugoslavya sorunu üzerine doktora yaptı. Le Monde Diplomatique dahil birçok yayında uzun süredir sayısız yolculuk yaptığı Yugoslavya üzerine makalesi yayımlanan Samary'nin, "Plan, Piyasa ve Demokrasi" ve "Parçalanan Yugoslavya ve Bosna'da Etnik Savaş" adlı kitapları Türkiye'de Yazın Yayıncılık tarafından yayınlandı.

Etnik bakımdan çoğulcu bir Bosna-Hersek için mücadele etmek, Bosna-Hersek'te ve komşu ülkelerde tüm milliyetçi şeflere karşı çıkıp yalnız bırakılmalarını sağlamak anlamını taşıyor. Bu nedenle, etnik temizlikleri haklı çıkarmaya yönelen kaderci tez ("Yugoslavya parçalandıysa, Bosna-Hersek'in parçalanması da kaçınılmazdır") tersine çevrilmeli: Etnik bakımdan çoğulcu bir Bosna-Hersek'in yaşayabilmesi için, Yugoslavya ve Balkanlar bölgesindeki halkların yeni bir birliği gerekli. Savaş ve getirdiği çıkmazlar böyle bir birliği kuşkusuz daha zor, ama hiç olmadığı kadar da gerekli kılıyor.

mayışıyla pekişen bir halk tabanı olduğu doğrudur. Kuşkusuz, muhalefet ya Miloseviç'ten daha radikal milliyetçi ya da daha demokrat olanlardan oluşuyor. Ancak bunlar iktidarı kendi halklarından çok NATO müdahalesinden bekleyen liberal tüccarlarla, "milliyetçilik karşıtı Avrupacılık" yandaşları. Miloseviç ise tersine "popülist", değişken ve pragmatik bir programı olan, zeminini kendi eliyle hazırladığı milliyetçi aşırı sağla olan bağlarını 1993'ten bu yana kesmiş bir önder. Yaptırımlar sürdükçe her tür işten çıkarma işlemini yasaklamış durumda; eski sendikalar ise yeniden temel tüketim maddelerini doğrudan ya da ucuz fiyatla dağıtma işlevine dönerek bağımsız sendikaları marjinalleştirmiş oldu. Basının büyük ölçüde susturulduğu ve Miloseviç'in, halkına dünyanın komplolarına karşı koruyucu baba gibi gözüktüğü Sırbistan ortamında demokratik bir sol yok gibi. 1968'de bastırılan sol aydın kesimi, kitlesel bir biçimde kökten liberalizme, milliyetçiliğe ya da yeni Stalinciliğe (veya bu çeşitlemelerin ittifaklarına) kaymış durumda. Kaldı ki başka yerlerde ağır basan bilanço da böyle: En iyi durumda bile, restorasyondan yana sosyal demokratlar olduğunu ilan eden çok sayıda parti sözkonusu.

Savunulacak davalar

Oysa gitgide yükselen vahşete karşı direnişler örgütlenmesi gerekiyor. Kısa erimde inandırıcı alternatifler yoksa da, savunulacak davalar var. Her yerde olduğu gibi orada da restorasyon süreci hatırı sayılır bir toplumsal dağılma ve yıpranma getiriyor. Avrupa Birliği'yle tümleşme konusundaki yanılsamalar, bu açıdan konumu fena olmayan Slovenya'da bile şimdiden yok oluyor. Batı hükümetlerinin savunduğu "değerler"in ifade ettiği üzücü gerçeklik konusunda gözler gittikçe açılıyor. Umutsuz ve faşizan türevler birer tehlike olarak var. Kayıtsız kalınacak gibi değil.

Milliyet farklılıkları ötesindeki emekçi dayanışması ve toplulukların, kendi geleceklerini kendi denetimlerinde bulundurmak üzere, başta sendikalar olmak üzere örgütlenmeleri ekseni "güvenli değer" olmayı sürdürüyor: Sınai, "Müslüman" ve etnik bakımdan çoğulcu Bosna'da Tuzla emekçilerine destek kampanyasının devam etmesi ve büyümesi gerekiyor. Bu dayanışma, gelecekte sendikalıların oluşturduğu ağların başka bir Avrupa -kadınıyla, erkeğiyle, emekçilerin Avrupası- içindeki bir dayanışmayı hedefleyen kampanyalar oluşturulup eşgüdümle yürütülürse bütün anlamını kazanmış olacaktır. Kadınlar, çocuklarla birlikte, sığınmacıların büyük çoğunluğunu oluşturuyor ve liberal yeniden yapılandırmalarda ilk kurban edilenler de onlar: Kadınlarla gençlerin dayanışması ne kadar etkin olsa yeridir.

Çarpışmaların durması, sivil kuruluşların eleştiri yetilerini güçlendirecek. Ne var ki savaş, toprakların etnik temelde bölüşülmesi ya da tersine, topluluklardan birinin sırtından, dayatılmış bir barış anlaşması gibi içi boş çözümlerle durmayacaktır. Birleşmiş Milletler güçleri, "hedefler"in hareketli ve sivil halk içine dağılmış olduğu, gerçek bir arazi savaşıyla karşılaştı. Kuşatma altındaki sivilleri koruma görevlerini daha sert yöntemlerle yapmaları isteniyor olabilir. Ancak, mavi bereliler "barışı dayatamaz". Bosna bunalımını hangi ölçütlerle, hangi meşruluk temelinde çözsünler? Başka yerlerde değil de, burada müdahale etmelerinin mantığı ne olabilir? Barışın dışarıdan dayatılabileceğine inanmak, hem savaşın, hem de hükümetlerin doğası konusunda yanılmak anlamına geliyor. Bu açıdan, dünyayı yönetmekte olan büyük güçlerin hareketsiz kalması ne "ademi müdahale", ne de "tarafsızlık" politikasıdır. Liberal politikaların hiç rolü yokmuş gibi, "birbirini katleden barbar halkları uslandırmak" için askeri müdahalelerde bulunabilen "uygar" bir dünya konusundaki tüm yanılsamalara karşı kuşkulu bir tavır geliştirmek, büyük bir ivedilik taşıyor...

Bu nedenle, çözüm arayışlarına en az kötü olan yanıt, yabancı güçlerin müdahalesini en aza indirendir. Bosna ordusunun geçtiğimiz ilkbahardaki karşı saldırısı Hırvat milislerin saldırılarını durdurdu bile. Bu ordu sivil halkı esirgerse, ki öyle gözüküyor, sivilleri Bosna'nın varlığını sürdürmesi davasına kazanabilir. Son saldırıdaki tavırlar konusunda anlatılanlar, İzzetbegoviç'in sivil halka karşı tavırlarında Partizanlar'dan esinlendiklerini öne süren söylevleri ve kamuoyunun bazı ordu birliklerinin islamileştirilmesi eğilimine karşı çıkması bu konuda bir miktar iyimser olunmasına olanak veriyor. Ancak, yazgılarını Bosna'nın yazgısıyla birleştirmiş olanlara kendilerini savunma hakkının ve olanaklarının tanınması, her tür hükümetten bağımsız bir çizgiye oturmalıdır; sözde "etnik bakımdan çoğulcu", pratikte ise Sırp karşıtı olan ya da şu an Bosna'yı kemiren tüm milliyetçilikleri kınamayan söylevlere köklü bir siyasal eleştiri yöneltilmelidir. Bosna-Hersek tek bir halkın devleti olamaz ve Müslümanların büyük çoğunluğu (etnik-ulusal topluluk anlamında), Müslüman bir devlette kendilerini temsil edilmiş bulmayacaktır. Karışımdan yana çıkanlar da içinde olmak üzere, tüm topluluklara ait laik bir devlet için savaşılması hâlâ olanaklıdır ve böyle bir savaş Federasyon'da yürütülmektedir. İstisnasız tüm halkların haklarının savunulmasını ağırlık merkezi yapan tek güç de odur.

Kendi yazgısını kendi belirleme hakkı (etnik-ulusal toplulukların kendi çıkarlarını hangi siyasal biçim içinde savunacaklarını seçme hakkı anlamında) savunulmalı, ancak bu hakkı başka halkların sırtından dayatma hakkı reddedilmelidir. Başka bir deyişle, bir halkın siyasal-kültürel temsil hakkının etnik dışlayıcılık temelinde bir ülke ya da devlet kurulması olarak alınması reddedilmelidir. Halkların haklarıyla, kadın-erkek, yurttaşların bireysel özgürlüklerini birleştirmek gerekiyor.

Etnik bakımdan çoğulcu bir Bosna Hersek için

Etnik bakımdan çoğulcu bir Bosna-Hersek'teki kimliklerin savunulması, etnik temizlik kurbanlarıyla dayanışma içinde, ama aynı zamanda kurmak istediğimiz dünya davasıyla birlikte savunulacak temel davadır. Ancak, kuşku çok: Çokkültürlü ve etnik bakımdan çoğulcu olan Yugoslavya parçalanmış, savaş kinler ve acılar ekmişken, böyle bir Bosna-Hersek (yine) savunulmalı mıdır?

Savunulmalıdır, ama iyi nedenler seçilerek. En sık işitilen kötü nedenler iki türdür: Deniyor ki, resmen tanınmış olan bir devlet savunulmalıdır. Oysa Yugoslavya resmen tanınmıştı. Bu tez, reel bir bunalımı ve halkların ayrılma hakkını hesaba katmayan, "hukuki" bir tez... Buna karşılık olarak deniyor ki, resmen tanınmış olan bir devlet dışarıdan saldırıya uğramışsa savunulmalıdır. Saldırı savaşından (genellikle de Sırp saldırısına indirgeyerek) söz etmek, Bosna-Hersek'te birbiriyle savaşan milliyetçiliklerin bir toplumsal temeli olduğunu yadsımak anlamına, dolayısıyla birden çok halktan oluşan bir topluluğun yeniden yaşayabilmesi için çözülmesi gereken sorunları görmemek anlamına geliyor. Bazıları buna karşı, halkların çoğulluğunun uydurma olduğunu, yüzyıllardır birbirine karışmış (dolayısıyla öznel olarak Yugoslav halkından daha sağlam) tek bir halk -Bosna halkı-bulunduğunu öne sürüyor.

Ne var ki bu birbirine karışma gerçekliği geçmişte istikrarlı bir "Bosna ulusu" oluşturacak kadar güçlü olamadı. Şimdiyse hem nüfusun bir bölümünü tehdit eden savaş tarafından pekiştiriliyor, hem de Yugoslavya'nın parçalanışıyla Bosna-Hersek'te de parçalara ayrılan milliyetçilikler tarafından zayıflatılıyor. Karışım oluşturan Bosna aynı zamanda öncelikle -Tuzla'daki gibi- kentli kesimdir ve toplulukların yan yana duruşundan ibaret olan köylerde daha az gerçektir. Bu savaştaki kırların kentleri kuşatması boyutu da buradan kaynaklanıyor...

Tüm milliyetçi şeflere karşı çıkmak

Bugün toplumsal mülkiyetin devletlerden herbirinin çıkarına göre parçalanması, "sağlam sınırlar" içerisinde olunmazsa işini ve toprağını yitirmek gibi (haklı) gerçek bir korku getirmiş durumda. Bu süreci tersine çevirmek gerekiyor. Etnik bakımdan çoğulcu bir Bosna-Hersek için mücadele etmek, bu korkulara yanıt vererek, Bosna-Hersek'te ve komşu ülkelerde tüm milliyetçi şeflere karşı çıkıp yalnız bırakılmalarını sağlamak anlamını taşıyor. Bu nedenle, etnik temizlikleri haklı çıkarmaya yönelen kaderci tez ("Yugoslavya parçalandıysa, Bosna-Hersek'in parçalanması da kaçınılmazdır") tersine çevrilmeli: Etnik bakımdan çoğulcu bir Bosna-Hersek'in yaşayabilmesi için, Yugoslavya ve Balkanlar bölgesindeki halkların yeni bir birliği gerekli. Savaş ve getirdiği çıkmazlar böyle bir birliği kuşkusuz daha zor, ama hiç olmadığı kadar da gerekli kılıyor. Bu fikrin ileri götürücüsü, savaşın maliyetidir.

Ancak, sözkonusu hedeflerin savunulmasında ne bir "model" var, ne de basit bir yanıt. Jakoben tekçi tümleşme "modeli" savunulamaz; kuşkusuz, etnik temelde kurulmuş dışlayıcı devletler kurulması da. Demokrasinin bulunacak anahtarlarından biri, (etnik kökenden ve farklılıklardan bağımsız, genel) yurttaşlık ile, (farklı halkların haklarını içeren, ancak dışlayıcı toprak yaklaşımını aşan) topluluk haklarının ayırt edilmesidir. Ama bu da, asıl sorunun yanında ikincil kalıyor: Yoksul bölgelerin zengin bölgelerce reddi ya da işinizi ve sosyal haklarınızı "alan yabancıların" reddi sözkonusu olmaksızın birarada yaşanmasına olanak sağlayacak bir toplumsal iktisadi kalkınma. Balkanlar da içinde, Avrupa düzeyinde oluşturulması gereken alternatif anlayış, sosyalist olandır...

Hiroşima'da öleli oluy

▼ Nazım Hikmet nükleer silahlara karşı sürdürülen kampanyaya paralel olarak 1955'te yazdığı şiirde "Hiroşima'da öleli oluyor bir on yıl kadar (...) çocuklar öldürülmesin şeker de yiyebilsinler" diyordu. Atom tehdidi o zamandan beri sürerken, çocukların başka silahlarla da öldürülmesine devam edildi. ABD'nin bu kitlesel imha silahını kullanırken neyi amaçladığı Hiroşima atom bombasının atılışının 50. yıldönümünde daha net görülüyor.

Engin ERKİNER

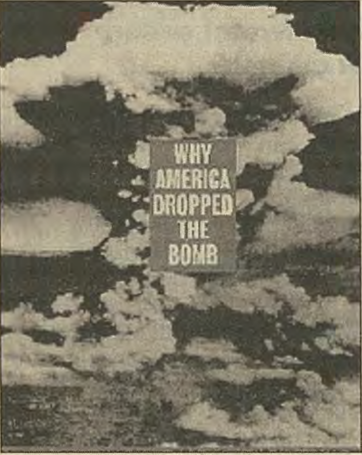
50 yıl önce, 6 Ağustos 1945'te, bir Amerikan B-29 savaş uçağı "Little Boy" adlı 20 kilotonluk bir atom bombasını Hiroşima'ya attı. 70 bin kişi hemen, radyasyon ve yanıkların etkisiyle 130 bin kişi sonraki aylar içinde öldü. Üç gün sonra atom bombası bu kez Nagazaki'ye atıldı. Ardından Japonya teslim oldu ve II. Dünya Savaşı sona erdi.

Hiroşima'ya atılan bomba yarattığı dehşet, korku ve sevincin yanı sıra kendinden sonraki uluslararası ilişkileri ve genel olarak tarihin akışını önemli oranda etkiledi.

Bomba neden atıldı?

Hiroşima ve Nagazaki'ye atom bombası atılmasının savaş koşullarında bile olunsa gerekip gerekmediği bugüne kadar çok tartışıldı.

"Bombanın kullanılması gereksizdi" düşüncesini savunanlara göre; Avrupa'da savaş 8 Mayıs 1945'te Almanya'nın teslim olmasıyla bitmişti. Pasifik'te Japonya ile yürütülen savaş ise bu ülkeyi tükenmenin

eşiğine getirmişti. Özellikle yangın bombası kullanılarak yapılan hava saldırıları, Japon kentlerini neredeyse yerle bir ediyor ve çok sayıda insanın ölümüne neden oluyordu. Örneğin sadece 1945'in Mart ayındaki on gün içinde B-29 uçakları 11.600 çıkış yapmışlar ve bombardıman sonucu dört büyük Japon kentinde en az 150 bin kişi ölmüştü. Benzer bir olay "Alman Hiroşiması" olarak bilinen Dresden bombardımanı için de geçerlidir. Müttefik uçaklarının yangın bombalı saldırısı sonucu bir gecede kentte yaklaşık 100 bin kişi hayatını yitirmişti.

Ardından Sovyetler Birliği Japonya'ya karşı savaşa girmiş ve Mançurya'yı işgal etmişti. O zamanki İngiliz ve Amerikan istihbarat örgütlerinin raporları, Japon ordusunda "Yenildik, bari kendimizi pahalıya satalım" düşüncesinin yaygınlaştığını ve bunun yanısıra, özellikle bir kesim tarafından teslim olarak savaşı bitirmenin de ciddi biçimde düşünüldüğünü yazmaktadır. Hatta İmparator Hirohito da bu görüştedir.

Bu koşullar altında, en fazla birkaç ay sonra teslim olacak ülkeye atom bombası atmak, o günün savaş mantığında bile gereksizdir.

Atom bombasının kullanılmasının gereğini savunanlar ise şunları söylemektedir: "Bomba savaşın erken sona ermesini sağlayarak en az 200 bin ABD askerinin hayatını kurtarmıştır. Bunlara savaşta ölecek Japon askerlerini de eklersek bu sayı daha da artar. Bomba askerimizi korumuş ve savaşta daha fazla can kaybını önlemiştir."

Tahmin edilebileceği gibi bu düşünceyi savunan, başta atom bombasının atılması kararını veren zamanın ABD Başkanı Harry Truman'dır. Aynı görüş sonraki tüm ABD yönetimlerince savunulmuştur. Örneğin Clinton da, 7 Nisan 1995 tarihli açıklamasında, Truman'ın bombanın kullanılması için verdiği kararın doğru olduğunu belirterek, "ABD, Japonya'dan 2. Dünya Savaşı'nın sonunda Hiroşima ve Nagazaki'ye atom bombası attığından dolayı özür dilemek durumunda değildir" dedi.

Masrafın karşılığının görülmesi gerekiyordu

ABD'de çoğunluğu Nazilerden kaçmak zorunda kalmış bilimadamları bomba yapımı konusunda yıllardan beri yoğun olarak çalışıyorlardı. Bilimadamları bombanın daha sonra Japonya'ya karşı kullanılacağı konusunda hiçbir fikir sahibi değillerdi. Hattâ Japonya akıllarına bile gelmiyordu. Onların korkusu, Alman fizikçilerinin kendilerinden önce bombayı yapmayı başarmasıydı.

ABD "Manhattan Projesi" adı verilen atom bombası yapımına –o zamanın parasıyla– 2 milyar dolar yatırmıştı. Bomba ilk kez 16 Temmuz 1945'de ABD'nin New Mexico eyaletinde çölde başarıyla denendi. Ama bu işe korkunç bir para yatıranlar, sonucu daha somut olarak görmek istiyorlardı. Hiroşima ve Nagazaki bu somutluğu sağlayacaktı.

ABD'nin gücünün sergilenmesi

ABD, II. Dünya Savaşı'ndan dünyanın ekonomik ve askeri olarak en güçlü ülkesi olarak çıkıyordu. Bu gerçeğin bütün dünyaya gösterilmesi gerekiyordu. Hiroşima ve Nagazaki bu anlamda açık birer güç gösterisidir.

Avrupa'da savaş bittikten sonra, 17 Temmuz-2 Ağustos tarihleri arasında Potsdam'da yapılan, Stalin ve Truman'ın da katıldığı Konferans'ta, savaş sonrasının dünya düzeni en önemli konu idi. 16 Temmuz'da bombanın başarıyla denendiğini öğrenen Truman'ın konferanstaki tavırlarının birdenbire değiştiğini katılan herkes farketmişti.

Hiroşima ve Nagazaki'ye atılan

Hiroşima'ya atılan bombanın 50. yılında Alman Der Spiegel dergisi gibi İngiliz Newsweek dergisi de konuyu ABD'ni
atılmış olduğunu yazmanın artık sakıncası yoktu; nasıl olsa Sovyetler Birliği yıkılmıştı. 200 bin kişinin ölümüne ned

bombalar bir anlamda Sovyetler Birliği'ne karşı da atılmıştır. Bu konuda gerçekçi olan ABD tarihçileri bile, yıllar sonra yayınlanan araştırmalarında, "Bomba olmasaydı, SSCB ile başa çıkmak çok zor olurdu" demişlerdir. SSCB de bir süre sonra atom bombası denemelerine başlamıştır, ama bir dönem bombadaki ABD tekeli dünyaya yeni dönemde gücün kimin elinde olduğunu açıkça göstermiştir.

Atom bombasının hedefinin bir anlamda Sovyetler Birliği olduğu görüşü yıllarca sosyalistler tarafından savunulmuştur. Şimdi, Hiroşima'nın 50. yılında, sosyalist düşünceyle ilgisi olmayan çeşitli kişi ve kuruluşlarca da kabul görmektedir.

Şimdi Hiroşima ve Nagazaki'nin oldukça az bilinen bir yanına geliyoruz. Bomba neden Japonya'da kullanıldı? Soru abes görünebilir. Almanya Mayıs 1945'te teslim olmuş ve savaş Avrupa'da bitmişti. Japonya dışında kullanılabileceği başka ülke yoktu.

Nitekim atom bombasının yapımında görev alan bilimadamlarından J. Robert Oppenheimer, Hiroşima'ya atılan bombanın etkisinin her çeşit tahminin ötesinde olduğunun anlaşılmasından sonra, aynı gece şunları söylüyordu: "Ne yazık ki bomba Almanya'ya karşı kullanılacak bir zamanda yapılmadı." Aynı Oppenheimer, Nagazaki'ye de bomba atıldıktan sonra, "Ellerim kanlıdır" diyecektir. (Der Spiegel, 30/1995).

Atom bombası Almanya teslim olduktan sonra hazır olmuştu. Ama biraz geçmişe gidilecek olursa, bombanın yapımı süresince, o zamanki ABD Başkanı Roosevelt ve İngiliz Başbakanı Churchill arasında yapılan görüşmelerde olsun, ABD genelkurmayının bomba için hedef seçiminde olsun, düşünülen tek yer Japonya idi. Neden Almanya değil de Japonya? Almanya savaşan rakip ülkeler arasında teknik yönden en güçlü (ve hatta bombayı önce yapabilir diye telaşlanılacak kadar güçlü) olmasına karşın, atom bombasının Almanya'da kullanılması hiç düşünülmemiştir. Sonradan yayınlanan çeşitli görüşme protokollerinde ve diğer belgelerde sürekli Japonya'nın adı geçmektedir.

Neden Japonya?

Başlamadan önce, II. Dünya Savaşı sırasında ABD'nin Pearl Harbour'a yapılan baskın nedeniyle Japonya ile özel bir hesabının bulunduğunu belirtmek gerekir. Aşağıda açıklanacak nedenlerle, Japonya'nın ABD'ye savaş ilan etmeden Pearl Harbour limanını basması, birçok savaş gemisini batırması ve ABD askerini öldürmesinin ABD'de askeri boyutları çok aşan etkileri olmuştur (Belki de bu nedenle sözkonusu baskın birçok tanınmış Hollywood filmine konu oldu).

II. Dünya Savaşı öncesinde Uzakdoğu Asya ve çevresi hangi görünümdeydi? Emperyalizm çağında bulunuluyordu, ama dünyanın büyük bölümünde egemen olan halen klasik sömürgecilikti. Yeni sömürgecilik, II. Dünya Savaşı'ndan sonra klasik sömürgeciliğin çöküşüyle birlikte, "bağımsız"lığına kavuşmuş devletlere kurulan ekonomik ilişkiler aracılığıyla egemen olacaktı.

II. Dünya Savaşı öncesindeki sömürgecilik açık bir ırk ayrımını da içeriyordu: Sömürgeciler beyaz idiler. Sömürge halkları ise başka ırklardandı. Bu koşullarda Uzakdoğu'da Japonya'nın güçlenmesi ve başka ülkelere yayılmaya başlayacağını göstermesi, en başta sömürgeci-

leri rahatsız ediyordu. Kaybediler
toprak sonra geri alınabilirdi ama yı
kılan imaj düzeltilemezdi. Başka ırk
tan bir devlet beyazlara kafa tutuyor
"sömürgecilikse onu biz de yaparız"
tutumuna giriyor ve bu tutumunu d
hayli tehlikeli bir askeri güçle des
tekliyordu.

"Living Marxism" dergisini
editörü Mick Hume'un Almanya'd
çıkan "Novo" dergisinde "Hiroşima
Beyazların Bombası" başlıklı bir ya
zısı yayınlandı. Hume, bu yazısında
çeşitli kaynaklara dayanarak "Neden
Japonya?" sorusuna yanıt arıyor.

Pasifik'te Japonya'ya karşı sava
şın başlamasından üç yıl önce
1938'de, sonradan İngiltere Dışişler
Bakanı ve Başbakanı olacak Anton
Eden şöyle demişti: "Uzakdoğu'd
beyaz ırkın otoritesinin etkinleştiril
mesi gerekir."

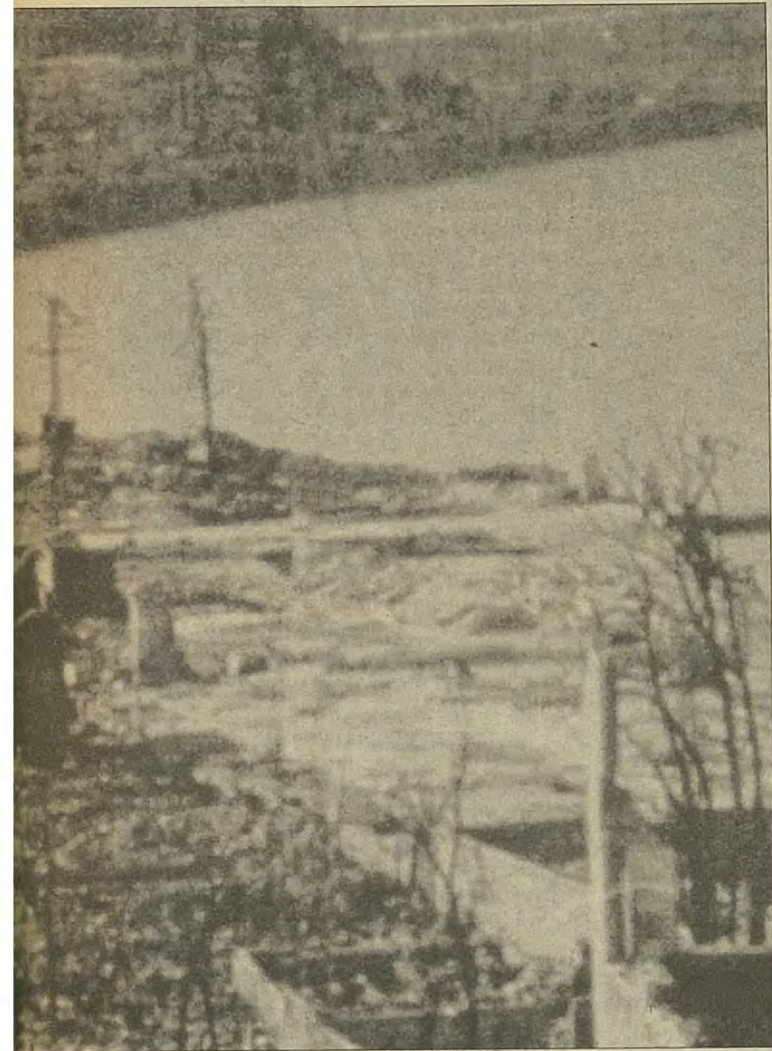
Bir yıl sonra Çin'deki bir İngili
diplomatı olan Frederick Maze, yak
laşmakta olan savaşı şöyle tanımlı
yordu: "Bu savaş sadece İngiltere'y
karşı Japonya değil, beyaz ırka karş
sarı ırk demektir."

Klasik sömürgeciliğin yarattığ
bir "aşağı ırklar" anlayışı vardı. Be
yaz ırkın askeri, diplomatik vd. üs

50 yıl yeter!.. Nükle

Hiroşima'ya atom bombasının a
er Karşıtı Belediyeler Birliği'nin
sıra, Nükleer Karşıtı Platform d
yor. '50 yıl yeter' ve 'nükleer ce
eden Platform'un 6 Ağustos saa
leer karşıtı rock konseriyle baş
Evrensel Kültür Merkezi'nde (
dinletisiyle sürecek. 8 ve 9 Ağu
ke üzerine film gösterimleri yap
lu Mis Sokak'ta gün boyu açıl
Ağustos akşamı ise EKM'de '
söyleşi yapılacak. Ayrıca aynı
Miras' adlı belgesel fotoğraf se

r 50 yıl kadar

...vrını sorgular bir tarzda kapaktan işledi. Bombanın bir yanıyla da Sovyetler'e ...olan bombadan sağ kalanlar *(sağda)* izlerini ömürlerinin sonuna kadar taşıdı.

...tünlüklerine inandırılmışlardı. Bu nedenle olsa gerek, savaş başladığında ve Hong Kong'daki İngiliz garnizonu Japon uçaklarının saldırısına uğradığında, oradakilerin çoğu uçakları Alman pilotların kullandığını düşünmüşlerdi. Çünkü Japonlar böyle bir savaşı yürütemezlerdi.

O dönem batı liberalizminin en önde gelen ismi olan ABD Başkanı Roosevelt ise şunları söylüyordu: "Japonların kafatası uygar beyazlardan 2000 yıl daha az gelişmiştir."

Bu nedenle Aralık 1941'deki Pearl Harbour baskınının politik yanı askeri yanından daha öndedir.

Başka örnekler de verilebilir: 13 Mart 1992 tarihli "The Times" gazetesindeki bir yazıya göre, Uzakdoğu'da olanlar (İngilizlerin Singapur ve Malaya'da teslim olmaları) ırk ilişkilerinde gerçek bir devrimdir. Beyaz ırkın prestiji yerle bir olmuştur.

Japonya da savaş propagandasında aynı konuyu özellikle işlemektedir: "Asya Asyalılarındır" sözü, Asya'daki İngiliz sömürgeciliğine karşı açık bir tehdit durumuna gelmiştir. Japonya en büyük İngiliz sömürgesi Hindistan'da ayaklanma örgütlemeye çalışmakta, "insanlık ve özgürlük adına" savaştığını iddia eden Batılı güçlerin sömürgeciliğini sergilemekte ve verdiği örnekler ABD'deki siyahların durumuna kadar uzanmaktadır. Japonya'nın kazandığı askeri başarılar, sömürgelerdeki halkların beyaz adamın yenilmezliğine olan inancını sarsmakta önemli işlev görmektedir. Japon emperyalizmi Uzakdoğu'da İngiliz ve Fransız emperyalizmlerinin yerine geçmek istemekte, bunu yapmaya çalışırken kazandığı askeri başarılar ve propagandasıyla da sömürgeciliğin zayıflamasına neden olmaktadır.

Japonya bu anlamda Almanya'dan farklıdır. Almanya düşman olsa bile beyazdır, Japonya değil.

Japonlara yönelik "aşağı ırk" imajı en açık şekilde ABD'de görülmektedir. ABD basınında çıkan yazı ve karikatürlerde Japonlar fare ya da maymun olarak tasvir edilmekte, Hollywood'da peşpeşe Japon vahşetini sergileyen filmler yapılmaktadır. Japonya'nın ABD için ırksal bir tehlike olduğu açıkça savunulmaktadır. Pasifik savaşıyla ilgili yapılan bir araştırmaya göre; bu dönemde ABD basını daima "iyi Almanlar"dan söz etmektedir. Hitler'in ve Nazilerin yaptıklarının tüm Almanlara mal edilemeyeceğini yazmaktadır. Japonlar için ise böyle bir şey yoktur. Onlar "kötü ırk"tır. Görüldüğü gibi, bir "kötü ırk" belirlemek (ve doğal olarak da onu yoketmeyi düşünmek) bu dönemde sadece Nazilere özgü değildir. Hitler'in adı çıkmış!

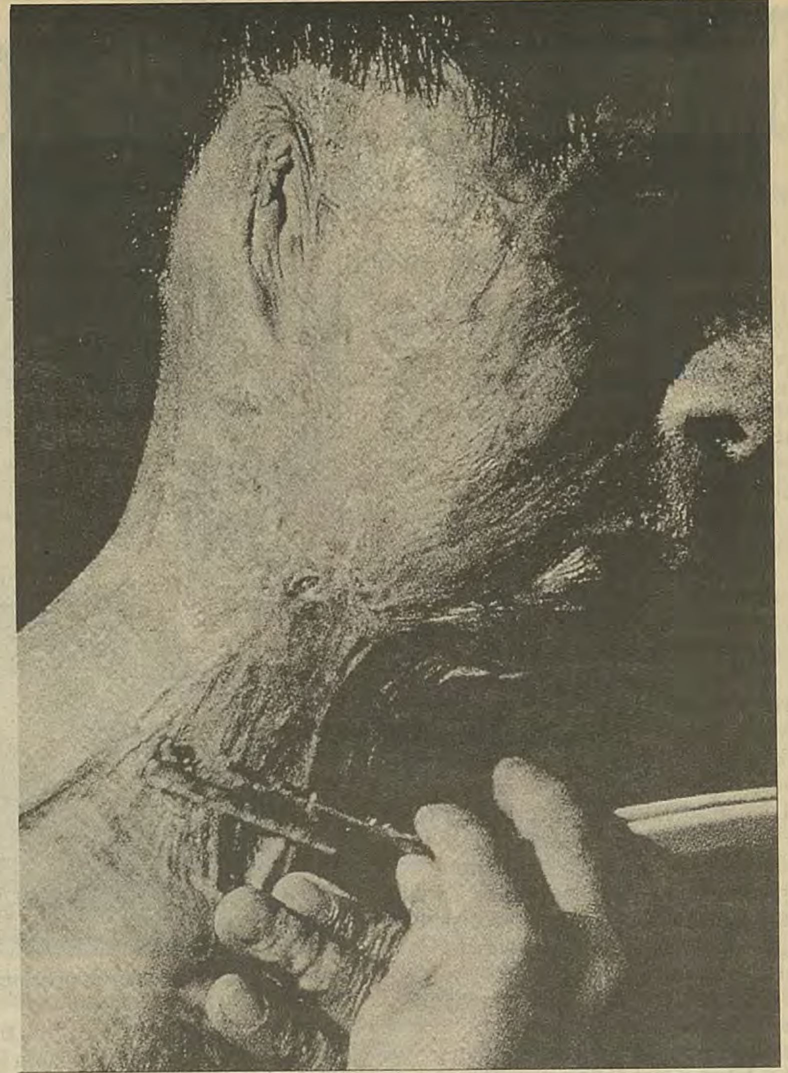
Son örnek göçmenlerle ilgili. Bu dönemde ABD'ye yüzbinlerce göçmen geldi. Alman göçmenlerden sadece Nazilerle bağı olduğundan kuşkulanılanlar özel yerlerde tutulurken, ABD'ye gelen 110 bin Japonun tümü (aralarında ABD vatandaşları da vardı) toplama kamplarına alındı. Bu davranışın nedeni şöyle açıklanıyordu: "Japon Japondur."

Bomba özellikle bu nedenlerle Japonya'ya karşı kullanıldı. Sömürgeci beyazların gücünü kanıtlamak, savaştan sonra bağımsızlık isteyecek sömürge halkları karşısında güç gösterisi yapmak, yabancı bir emperyalist rakibi safdışı etmek.

Hiroşima'ya neden atom bombası atıldığı, Sovyetler Birliği'nin savaştan sonraki gücüyle açıklanabilir. Bu bomba ABD'nin Sovyetlere karşı bir güç gösterisidir aynı zamanda. Ama üç gün sonra Nagazaki'ye atılan bomba bu şekilde açıklanamaz.

Hiroşima'dan sonra tüm dünya gibi Japonlar da şok geçirmişlerdi. Bombanın dehşetini idrak etmeye zaman bulamadan, üç gün sonra ikincisi geldi. Burada dünya politikasıyla ve savaşın gerekleriyle açıklanamayacak bir güç gösterisi vardır. Başka bir neden vardır.

Kanada Başbakanı Mackenzie, "Bomba Avrupa'daki beyaz ırka atılmadığı için rahatladığını" söylediğinde, aslında herşeyi anlatmış olmaktadır.

O günden bugüne...

Hiroşima ve Nagazaki'den sonra SSCB de atom denemelerine başladı ve bombanın tekeli ABD'nin elinden çıktı. Ardından hidrojen bombası bulundu. Öylesine güçlü atom silahları yapıldı ki, artık Hiroşima'ya atılan bomba çocukların elindeki maytap gibi oldukça hafif kalıyordu. Ardından İngiltere, Fransa ve öteki bazı ülkeler de nükleer silahlara sahip oldular. Dünyada tam bir dehşet dengesi kuruldu. 1995 yılında çeşitli ülkelerin elindeki atom başlıkları şöyle sıralanıyor: Rusya (Beyaz Rusya, Kazakistan ve Ukrayna dahil): 10.100; ABD: 8.500; Fransa: 482; Çin: 284; İngiltere: 234; İsrail: 50-100 arası. Ayrıca Hindistan ve Pakistan'ın da atom bombası bulunuyor.

ABD ve SSCB'nin atmosferde yaptığı peşpeşe denemeler dünyada atom denemelerinin yasaklanması doğrultusunda güçlü bir baskı oluşturdu. Özellikle atmosferde yapılan denemeler çevreye önemli oranda radyasyon yayıyordu. Bu konuda görüşmeler 1955'te başladı ve 5.8.1963'te karada, havada ve sualtında atom denemelerinin yasaklanması anlaşması, üç ülke (ABD, SSCB ve İngiltere) tarafından imzalandı. Anlaşma yeraltında yapılacak denemeleri yasaklamıyordu. Anlaşmayı kısa sürede 100'den fazla ülke imzaladı. İmza atmayan ülkeler arasında ise Fransa ve Çin de bulunuyordu.

Nükleer denemelerin yasaklanmasının önemli amaçlarından biri de, atom silahlarının yayılmasını engellemektir. Bunun bir anlamı da şudur: Bazı ülkeler bu silaha sahiptir ve ötekiler sahip olmamalıdır. Sözün kısası, nükleer silahların sınırlandırılması ile ilgili olarak yapılan anlaşmalar, bugünkü dünya koşullarında bazı ülkelerin nükleer silah tekellerini korumalarına da yaramaktadır. Nükleer silahlara sahip bazı ülkelerin çok barışçı görünmeleri insanlığı düşündüklerinden değildir. Kendileri bu silahlara sahiptir ve başkaları olmamalıdır.

Bu konuda aslında hiçbir ilke de yoktur. Örneğin İsrail atom silahlarına sahiptir ve bunlara ABD'nin desteğiyle sahip olmuştur. Aynı ABD, Kuzey Kore'nin nükleer santral kurmasına şiddetle karşı çkmıştır. Neden? Dostlar atom silahlarına sahip olabilirler, düşmanlar asla!

1992 yılında dünyadaki çeşitli tepkiler nedeniyle yeraltı atom denemeleri de durdurulmuştu. 1992-95 arasında dünyada sadece Çin atom denemesi yapmıştır. Fransa'nın atom denemelerine yeniden başlama kararı bir dizi başka sonucu da gündeme getirmektedir. Nükleer silah üretebilecek potansiyele sahip olan, ama bunu çeşitli nedenlerle bugüne kadar yapamamış çeşitli ülkelerin beklemesi için artık bir anlam bulunmamaktadır. "Demokratik" bir ülke olan Fransa bile bu denemelere başladıktan sonra, zaten "demokratik" olarak nitelendirilmeyen öteki ülkeler neden bekleyecektir?

Nükleer silahların sınırlandırılması ancak bir koşulda anlam taşıyabilir: Yeni atom denemeleri yapılmayacaktır ve eskiden beri bu silahlara sahip olan ülkeler ellerinde bulunanları giderek imha edeceklerdir. Aksi durumda, eskiden beri güç olan ülkelerin yeni atom denemeleri yaptığı bir ortamda (bunun kaçınılmaz sonucu eldeki silahların modernleştirilmesidir) öteki ülkeleri kim ve hangi gerekçeyle tutabilecektir?

Kısa süre önce Güney Kore atom programına başlayacağını ve yakında nükleer bir güç olacağını açıklamıştır. Hemen ardından onu Tayvan izlemiştir. Başka ülkeler de yakında herhalde benzer açıklamalar yapacaklardır.

Fransa "Pandora'nın kutusu"nu açmıştır.

Geçen sayıda Fransa'nın yeniden atom denemelerine başlama kararıyla ilgili olarak sözünü ettiğimiz Paris'teki CNRS bölüm başkanı Prof. Pierre Jaegle, Fransa'nın yeni denemelerle yeni atom silahları geliştirmek istediğini belirtmektedir. Önümüzdeki 20 yılda sınırlı nükleer savaşa uygun silahların hazır olması beklenmektedir.

Çok değil, bundan beş yıl önce SSCB'nin dağılmaya başlamasıyla birlikte, insanlığın neredeyse süresiz bir barış çağına girdiği savunulmaya başlanmıştı. Emperyalist çevreler ve ülkemizdekiler de dahil, her çeşit sol dönek tarafından savunulan bu görüşe göre, artık bloklararası çatışmalar bitmişti. Dünyamız nükleer dehşetin gölgesinde yaşamayacaktı artık. Bu görüş beş yıl bile geçerliliğini koruyamadı.

Bırakalım Yugoslavya, Çeçenistan, Ruanda, Körfez Savaşı vb.'ni, nükleer tehlike de artık giderek büyümektedir. Hem sınırlı nükleer savaşı olanaklı kılacak silahlar geliştirilmekte ve hem de nükleer silahlar birbirleriyle her an savaşa girebilecek ülkelere kadar yaygınlaşmaktadır.

Sosyalizm yakın bir tehlike olmadığına göre, SSCB artık bulunmadığına göre, Fransa nükleer silahlarını neden ve kime karşı modernleştirmek istemektedir acaba?

Naziler ve Hiroşima

Yıllar önce, Nazi önderlerinin yargılandığı Nürnberg duruşmalarını anlatan bir film çevrilmişti. Filmde Nazileri oldukça parlak bir avukat savunuyordu (Maxmillian Shell). Bir gün duruşmada, bir Nazi toplama kampında insanların gazla öldürüldükten sonra cesetlerinin buldozerlerle açılan çukurlara gömülmesi gösterilir. Göring'in morali çok bozulur. Ardından avukatın Göring'e söyledikleri aydınlatıcıdır:

"Ben size Hiroşima ve Nagazaki'nin, oradaki yanmış insanların fotoğraflarını gösteririm. Onların insanlığı bu mudur?"

Hiroşima'nın 50. yılında Alman sağcıları Hiroşima ve Auschwitz'in eşdeğer olduğunu savunuyorlar. Vahşet, "Doğru, ama bunu ötekiler de yaptı" denilerek haklı gösterilmeye çalışılıyor. Yakın tarihin olaylarına bir bütün olarak bakıldığında şu söylenebilir: "Emperyalist ülkelerden birisinin ötekine uygarlık ve insanlık dersi vermeye hakkı yoktur. Nazilerin vahşetinden ne kadar söz edilse azdır; ama bu vahşet, özellikle II. Dünya Savaşı'ndaki ABD ve İngiltere'nin soğukkanlı vahşetinin üstünü örtmemelidir.

...r cehenneme son!..

...masının 50. yıldönümünde, Nükle...
...kuyu'da düzenlediği şenliğin yanı...
...İstanbul'da bir dizi etkinlik düzenli...
...enneme son' sloganlarıyla hareket
...17.00'de Ortaköy Meydanı'nda nük...
...acak etkinlikleri, 7 Ağustos akşamı
...(M) 'Hiroşimalar Olmasın' adlı şiir
...os akşamları EKM'de nükleer tehli...
...iken, etkinlikler 9 Ağustos'ta Beyoğ...
...n standlarla sokağa taşınacak. 10
...ükleer Enerji ve İnsan Hakları' adlı
...erde Ağustos ayı boyunca 'Ölümcül
...isi izlenebilecek.

Gitmek mi zor kalmak mı zor?

"Kabahatinden daha büyüktür özürü;
Yüreğimin, aşık olmaktan ötürü."
(Metin Altıok)

Hani ne denir, ayağımızın altından bir şeyler kayıp gidiyor. Tarihsel olarak oluşmuş tüm kötülükler üzerimize geliyor... Ama heyhat!... Geçmişte birbirleri karşısında güç pazarlayan sosyalistler, şimdi güçsüzlük ve çaresizliği teorize ederek, zamanın bilincinin ve zorunlulukların bundan fazlasına elvermediğini, diğerinin kulağına fısıldıyor. Romantik, herşeye rağmen tadı damağımızda kalan, gerçek bir mücadeleye de tanık olmuş "bedelli sosyalistlik" döneminden sonra içine girilen "bedelsiz ve evrimci sosyalistlik" dönemi hem sosyalistlerin kendi aralarındaki mesafeyi, hem de toplumla olan mesafeyi açıyor.

MHP'nin sokaklarda ne yazık ki salkım saçak çoğalan "Ya sev, ya terket" afişlerini görünce neler anımsamıyor ki insan...

Toplumsal ve siyasal mücadeleler tarihi iradi ya da irade dışında nice "göndermelerin" sebep ve sonuçlarını ortaya çıkararak günümüze evrildi. Tarihin değişik zaman dilimlerinde "terkedişlere" değişik adlar verildiğini hem siyaset tarihinden, hem de kendi pratik yaşantılarımızdan anımsamak gerekiyor. Askeri diktötürlük ya da faşizm koşullarında sınırların "pasavansız geçilerek" öteye geçildiğini kendi özel tarihlerimizden biliriz. Brecht bir yerlerde, ayakkabı kadar ülke değiştirdiğinden söz etmiş ve evrensel bir hakikate değinmişti. Öte yandan, ulus devlet pratiğinin tarihsel sonucu olarak, ezelden ebede bütün uluslara üstün olan egemen ulus içinde erimeyen azınlıklara/ uluslara görünen yolun özel adı tehcir değil midir? Yakın tarihimiz, görünen ya da görünmeyen devletler ve hükümetler tarafından "yasadışı" ilan edilenler için "kaçaklık" ve "mültecilik" yıllarıyla doludur. Tehcir, kaçaklık, sürgün, mültecilik, zorunlu iskan, göç sözcükleri yaşantımıza ve edebiyatımıza girdi bile...

Eylül öncesi toplumsal ve siyasal çatışmalarda sıkça tüketilen "Komünistler Moskova'ya" sloganı, ideolojik bir bağlamın ötesinde, aslında zorla gönderme fiilini de içeriyordu. Şimdilerde sokaklar MHP'liler tarafından, özel olarak komünistler ve Kürtler için, genel olarak ise, kendi dışındaki herkes için türetilmiş "Ya sev ya da terket" sloganları ile dolu.

MHP ülke genelinde başlattığı kampanya çerçevesinde sokakları yukarıda görülen pankartlarla doldurdu. Bu toprakları tapulu mülkleri sanıyorlar herhalde. ***(Fotoğraf: A. Bertuğ)***

Bu slogan ideolojik çağrışımlar, tarihsel arka planlar bir yana, doğrudan siyasal bir tehdit olarak algılanmalıdır. Sloganın salt ideolojik mücadelenin konusu haline getirilmesi, "hemen şimdi" belirlenmesi gereken siyasal duruşları ertelemek anlamına geldiği için risklidir.

Bu slogan etrafında topluma önerilen, faşistler tarafından mülk haline getirilmiş "sevme biçimi" etrafında toplumun terörize edilmesi ve sindirilmesidir. Faşizm, kendi önerdiği yaşam biçimi dışındaki yaşam biçimlerinin meşruluğunu tanımayan bir olgudur. "Sevme ve terk etme" etrafında oluşan bu illüzyonu gündelik yaşamda bir başka sözle ve davranışla karşılamak hem zorunluluk, hem de sorumluluk.

Sloganın salt ideolojik bir şiddet biçimi olmadığından söz ettik. Aslında şimdilerde gündeme gelen görsel bir şiddet de var işin içinde. Faşistler, "göstermek" fiili etrafında geçmişte olmuşların, gelecekte olacakların işaretini vermekte, fotoğrafını göstermektedirler. Bunun tarihsel bağlamı/anlamı ise, faşist tarih tezi ve siyasal önermelerinin dışındaki herkes için geliştirilmiş "suç ve ceza" kavramı etrafında toplumun terörize edilmesi ve teslim alınmasıdır. Emir kipi bunun dolayımlarından birisidir. Faşizm tarafından mülk edinilmiş bir sevme emri...

Aslında Vansporlu Çetin, daha geçen hafta oynanan Vanspor–İstanbulspor maçında gol attıktan sonra, faşistlerin ünlü işaretiyle sahayı fırdolayı dönerken dar ve geniş anlamda tribünlere hangi sevme biçiminin mesajını veriyordu dersiniz. Her maçta İstiklal Marşı söylenmesini öneren Vanspor hangi ironinin şampiyonu, hangi tezahüratın kadrolu kulübüdür. MHP Genel Başkan Yardımcısı Rıza Müftüoğlu, "sevmeyenler terk etmezlerse, zamanı gelecek özel uçağı olanlar bile ülkeden kaçamayacaklar" derken komünistler, Kürtler ve kendini tanımlayan diğer muhalifler dışında kimi tehdit ediyordu dersiniz?

Sevme biçimi faşistlere ne kadar uyduğu meşkuk olan Basın Konseyi Başkanı Oktay Ekşi ile, MHP'li işadamı Mete Has'ın yemeğinde karşılaşan Türkeş'in şu "al sosyal demokratım ver faşistim" muhabbeti nelerin işaretidir dersiniz? Başbuğ Türkeş, Oktay Ekşi'ye "Şeyhülmuharrir Burhan Felek üstadın ölümünden sonra bu sıfat size yakışır sayın Ekşi" der. Ekşi ise eskilerin deyimiyle "bilmukabele" yaparak, Türkeş'i şu sözcüklerle kutsar; "Son yılların siyasetül muharriri de sizsiniz efendim."

Örnekleri, olguları çoğaltmak mümkün. Sorun daha çok kendimizle de ilgili. Bu yazı bu nedenle sosyalist derneklerin, partilerin, yanıbaşında türeyen ve marşlarla beslenen siyasal şiddet karşısında karşı söz, pratik ve kampanya kotaramayan bilcümle sosyalistlerin ve muhaliflerin acıttığı bir yüreğin isyanı sonucu da yazıldı. Dünya sosyalizm ve toplumsal mücadeleler tarihinin bizlere öğrettiği gerçek, legal ya da illegal, hiçbir grubun, partinin kendi programına anti–faşist mücadeleyi de almadan politika yapamayacağı gerçeğidir. Anti–faşist mücadele tarihinde sıkça alıntı olarak kullanılan ve "önce komünistleri aldılar..." diye başlayan ve özünde sosyal demokratları uyarmak için kullanılan ünlü sözleri kendimize de söyleyerek işe başlamak, gecikmemek için yeterli olabilir.

Bir kez daha anımsayalım Ece Ayhan ne demişti: "Aşk örgütlenmektir abiler, hele bir düşünün..."

Sözcüğün en başta siyasi anlamıyla aşk ile hele bir düşünün...

Kapitalist Enternasyonal'in muhabbet tellalları: Türk Naziler

5 Ağustos 1941 tarihinde, Alman büyükelçisi Von Papen'in Berlin'e gönderdiği bir telgraf Sovyetler Birliği'ni kuşatmaya açılan Türkiye'yi açıklıyordu. Petro-Politikle bulamaç olmuş Sovyet düşmanlığı, anti-komünist politikanın devlet kurumlaşmasındaki yeri, ilk faşist örgütlenmeler bu telgrafta tarihsel akışa bir parça ışık düşürüyordu. Papen telgrafında, Bakû petrol yataklarıyla birlikte Azerbaycan'ın (İran'daki bölümü de) Türkiye'ye bağlanması için propaganda yapmak üzere İstanbul'da bir komisyon kurulduğunu belirtti. Bu grubun önderleri CHP İstanbul milletvekili Şükrü Yenibahçe (Teşkilat-ı Mahsusa liderlerinden), Enver Paşa'nın kardeşi "varlıklı fabrikatör" Nuri Paşa, tanınmış Turan'cı Zeki Velidi Togan ve Kırım Tatarları'nın temsilcisi Ahmet Cafer'di. Örgütün basın işlerini Reha Oğuz Türkkan yönetiyor ve Bozkurt isimli bir dergi çıkarıyordu. Gençliği Sovyetler Birliği'ne karşı savaşa hazırlamak üzere 1941-1944 yılları arasında Alman Gizli Servisi'nin parası ve Alman faşizminin üslubu ile sınırsız bir şovenist propaganda yürüten biri de o zamanlar Üsteğmen rütbesinde bulunan Alpaslan Türkeş'tir. Almanlara göre "Bugünkü Sovyetler Birliği'nin Türk kökenli halkının büyük çoğunluğunda Panturancı bir duygu yoktur. Bundan böyle uyandırılmalı ya da bu duyguyu bulup çıkarmalıdır. (Türkiye'de Faşist Alman Propagandası, Johannes Glasneck, s. 202)

Almanya'nın Türkiye büyükelçisi Papen, Prusya militarizminin iddialı ortağı olan İttihatçılar'ın Cumhuriyet kadrolaşmasının da omurgası olduklarının bilincindedir. Ona göre "Türkiye'nin geniş ve etkili çevreleri" Sovyetler Birliği'ne karşı savaş geliştiği ölçüde, "Rus İmparatorluğu'nun gelecekteki siyasal biçimlenmesi sorunu ile" daha fazla uğraşacaklardır. I. Dünya Savaşında Pan-İslamizm'in yönlendiricisi olan Almanya, II. Dünya Savaşı'nda da Pan-Turanist politikanın destekçisi oldu. Öte yandan savaş boyunca Sovyet aleyhtarı politikanın bayraktarlığını yapan Churchill de Sovyetler'in köleleştirilmesinin ateşli savunucusuydu. Churchill planına göre, Kuzey Suriye'de hazırlanan havaalanlarından Bakû'ye ulaşması düşünülen müttefik bombardıman uçakları, Türkiye toprakları üzerinden uçacaktı. Akdeniz hava kuvvetlerinin İngiliz ve Fransız komutanları, Mart 1940'ta ara iniş meydanlarını gezdiler. Sovyetler Birliği'ni yıkmaya kararlı "Batı" henüz petrol eksenli olarak büyük bir hızla ayrışma ve birleşme sarmalına girmediği 1940 yılında, Kafkasya'ya yönelik büyük bir askeri harekât planlıyordu. Plana göre, Kafkasya'da gerçekleştirilecek kara harekâtı Türklerin komutası altında ve onların kara birlikleri ile gerçekleştirilecekti.

Ancak Nazi İmparatorluğu dünyanın sinsi efendisi Britanya'nın planlarını kendi çıkarları için altüst edince durum değişti. İslâm-Türk-Batı sentezinin nasıl bir çevrimsel süreç içinde oluştuğunu göstermesi yanında günümüze yoğun izdüşümler bırakan bu olgular ve olaylar yaşadığımız dönemi aydınlatıyor. Kapitalist sınıf çelişkilerinin kopuş söylemi sarmalında modern Türkiye tarihinin yoğun bir akışlar tarihi olduğunu görüyoruz. Teşkilat-ı Mahsusa'nın en önemli ajanlarından İttihatçı silahşör, Enverist Yenibahçeli Şükrü, İttihat-Terakki'nin yıldızlarından Nuri Paşa, tarihi kaldıkları yerden sürdürüyor gibidirler. Prusya militarizminin Kayzerci petrol bekçiliği misyonunu İslam Birliği utanmazlığı ile halklara yutturmaya kalkan bu İttihatçı kalıntıları, Hitler faşizminin anti-komünist sömürge siyasetinin kişilik yoksunu ajanları olmuşlardır. Tıpkı "Orta Asya'da Ruslara karşı bir ABD gücü oluşması" politikasının gönüllü organizatörü Alpaslan Türkeş'in şimdiki konumu gibi. "Milli Şef"in ve dönemin başbakanlarının desteğini alan Türk Nazilerinin bugün de en önemli destekçisi devlettir. Alt-Emperyalist TC'nin Orta Asya politikaları, Pan-Türkizm çizgisinin politik açılımları ile yürütülmektedir. Bu politikanın yürütücüsü, masonik sermaye adamı Türkeş, 70'lerde söylemeye cesaret edemediğini şimdi söylemekte "Ben Pan-Türkistim" demektedir. ABD'nin bölgedeki siyasi müteahhitliğini yapan Türkeş, Yeni Dünya Düzeni'nin 'Yurtta Faşist, Cihanda Emperyalist' bir politikadan geçtiğinin bilincindedir. Orta Asya Cumhuriyetleri'ni pazarlama konusunda ideolojik kılıçlarını bile bir kenara bırakan Türkeş 3. sınıf bir jingoist tüccar gibidir.

"Teşvik ediyorum. Sermaye çevrelerine, mesela ABD'ye diyorum ki, yatırım yapın, çok çok zengin kaynakları var. İstiyorum ki, oraya Avrupa, bilhassa Amerikan sermayesi girsin." (Para, sayı 45, s. 24) Kapitalist enternasyonalin 40'lı yılların başından kaynaklanan politikasına ilginç bir gönderme yapan bu emperyalizm tellalı, ABD'nin Kafkasya'da bir konfederasyon istediğini de vurguluyor. Her cumhuriyetten öğrenci getirilerek Harp okullarında yetiştirildiğini belirten Türkeş, Elçibey'den söz ederken, "Ben seçilmesine yardımcı oldum. Gittik mitinglerini düzenledik. Kendisine önerdim. Acele, küçük, çevik, ateş gücü yüksek bir ordu kurun."

Ordu kurmakta oldukça deneyimli Gladio subayı Türkeş'in Pan-Türkist çalışmalarının fantastik ögeler içeren basit bir politika kurgusu olmadığı açık. 90'lı yıllar boyunca Kafkasya'ya, Orta Asya Cumhuriyetleri'ne akın eden faşist komandoların tarihte derin kökleri bulunan bir kurumlaşmalar ve politikalar zincirinin halkaları olarak kavranmaları gereklidir. Türkiye gladiosunu konjonktürel bir güç olmaktan çıkararak, ciddi bir "faşist korporasyona" dönüştüren Türkeş "Türkiye'yi ele geçirmek isteyen Marksist teröre engel olmak gerekiyordu. Karşılarına ülkücü gençleri çıkardım. Planlarını bozdum" demektedir. Güvenceleri artmıştır, devrimcilikle özdeşleşen kentleri, faşistlerin kurtarılmış bölge ilan ettiği bilinmektedir. MHP ve Ülkü Ocakları ile özdeşleşen gladio garnizonları, özel timleri, vakıfları daha neleri var neleri. Ancak tarih tekerrür ediyor ve Marksistler Türkiye'yi istiyor. Bölgeyi istiyor. Dünyayı istiyor. Gladio kurtçuklarının gücü tarihin tekerleğini tersine döndürmeye yetmez.

Suat PARLAR

Faşist Başbuğ cilalanıyor. Çiller ve Yılmaz Türkeş'i paylaşamıyor

Kurt okşamaya gelmez!..

Yukarıda üç fotoğraf görüyorsunuz. Birincisi Nazi Almanyası'nda savaştan önce çekilmiş. Hitler, 'sevgisini' anlatmak için her fırsatta çocuklarla birlikte poz verirdi. Faşist parti de çocuklara Nazi üniforması giydirip gösterilerde kullanırdı. İkinci fotoğraf savaş sırasında Nazilerin çocuklara gerçekte nasıl baktığını adeta özetliyor. Üçüncü fotoğraf ise geçen hafta Türkiye'de çekildi. Türkeş'in 30. yıl kutlamaları sırasında Diyarbakırlı İzzet Altınmeşe, başında 'Ülkücü gençlik' yazan bir bandaj bulunan çocuğu kucağına alarak türkü söyledi. Çocukların da katıldığı gecede Türkeş de herhalde nasıl 'sevgi' dolu olduğunu anlatmaya çalışıyordu.

Alpaslan Türkeş'in Türk faşist hareketi tarafından "başbuğ" ilan edilişinin 30'uncu yılı. Bundan 30 yıl önce tam da Türkiye İşçi Partisi'nin (TİP) Türkiye'de sosyalizm bayrağını yükselttiği bir dönemde, albay eskisi Türkeş, Bölükbaşı'nın partisini hem "yukarıdan" pazarlıklarla, hem de aşağıdan ilk komando tosuncukların "sızma" eylemleriyle ele geçirdi. Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi (CKMP) 27 Mayıs'tan sonra iktidarı sivillere vermemek ve askeri rejimi sürdürmek isteyen, o nedenle Milli Birlik Komitesi (MBK) tarafından tasfiye edilen 14'lerden (Türkeş de içinde), uğursuz 13 subay eskisinin elinde paramiliter ilk faşist örgütlenmeyi başlattı. O dönemin üniversite gençliği, komando Mustafa adındaki kekeme faşisti bugün bile hatırlamaktadır. Dönemin gazeteleri, CKMP militanlarının komando kamplarında eğitildiklerini yazmışlardı.

II. Dünya savaşı yıllarında, Nazi Almanyası ile Türkiye'nin ittifakını savunan ve aralarında Alman Beşinci Kolu'nun cirit attığı Turancı grubun önde gelen isimlerinden Türkeş, CKMP Genel Başkanlığı'ndaki çalışmalarıyla 12 Mart sonrası kanlı olayların en örgütlü ve kıyıcı güçlerini, faşist bozkurt gruplarını örgütledi. Sonrası biliniyor... 5 bin cinayet... yani kalleş pusular... yani Balgat'ta canavarlık... yani Maraş'ta kan banyosu... yani Kemal Türkler... yani bilim insanları, aydınlar... yani öğrenciler, işçiler...

Türkeş, tüm bu cinayetlerin hesabını vermekten, aklanarak değil, zamanaşımına uğrayan davanın düşmesiyle kurtuldu. Demokratik bir hükümet işbaşında olsaydı, belki onu "asmazdı", fakat mutlaka yeryüzünden silinip gidinceye kadar dört duvar arasında "beslerdi".

İşte şimdi bu Nazi Almanyası'nın muhibbi, ilk "komando" örgütlerinin esinleyicisi, her darbenin karanlık aktörü ve 12 Eylül öncesi yaşanan trajedinin başlıca senaristi; Çiller, Yılmaz ve İkitelli medyası tarafından bir demokrasi kahramanı haline getirildi.

TV kanallarında günlerce Türkeş'le söyleşiler yapıldı. Abartılı bir nezaketle konuşan HBB TV'nin programcısı, "dünyada ilk defa 'bilgi toplumu'ndan söz etmiştiniz" diyerek yaltaklandı Türkeş'e. Başbuğ bu hatırlatmadan çok memnun, mezardan gelir gibi bir sesle "bilgi toplumu"ndan söz etti. (Ahmet Altan'ın kulakları çınlasın. Naziler nasıl komünistlerden sosyalizmi çaldılar ise, Türkeş de Altanlar'ın yeni "marksizminden" el çabukluğu ile 'bilgi toplumunu' alıverdi. Yakışıyor: Nasyonal Bilgi Toplumu"...)

Medya da Türkeş'i yeniden keşfedercesine manşetlerine aldı. Sabah gazetesi törenle ilgili yayınladığı resimlerden birinde "ülkücü güzeller" başlığını kullanmış. Elleriyle Türk faşizminin kurt işaretini yapan bu kadınların faşizmi güzelleştirdiğine inanmamız isteniyor. 1930'larda milyonlarca güzel Alman kadınının elleriyle Nazi selamı verdiğini, "Heil Hitler" diye bar bar bağırdığını unutmamız umuluyor. O güzel Alman kadınlarının önünden kaz adımlarıyla geçen SS'lerin aynı selamı vererek Yahudi jenosidini gerçekleştirdiğini ve şimdi bizim "ülkücü güzeller"le aynı safta yer alan binlerce Bozkurt'un devlet güvenlik örgütlerinde yuvalandıklarını, Türk faşist selamıyla İstanbul'da, Ankara'da, İzmir'de kahverengi üniformaları olmasa da polis kılığına bürünmüş olarak nümayişler yaptığını, Tunceli'de ırkçı bir kinle kan döküp, ev yaktıklarını ve içten içe "Ya sev ya terket" sloganıyla, ünlü Ermeni tehcirine benzer bir Kürt tehcir ve jenosidi için yanıp tutuştuklarını aklımızdan silmemiz bekleniyor.

İşler değişmiş, köprülerin altından tarih suları geçip gitmiş. Faşizmden söz etmek, bu tehlikeyi vurgulamak güya anakronik bir saptama olmuş. Dünyada "değişim" rüzgarları estikçe Türkeş de değişmiş...

Tarih en güvenilir tanıktır: Nazi partisinin ünlü Münih Birahanesi darbesi yenilgisinden sonra nasıl bir "değişim" geçirdiğini anımsayalım. İpten-kazıktan kurtulma Nazi serseri gruplarının yerini, devletle içiçe geçen örgütlü SA'ların, SS'lerin aldığını, Hitler'in beş para etmez bir çavuş iken, imajını nasıl değiştirdiğini, Krupplar'la, Thyssenler'le, Alman sanat ve kültür çevreleriyle, giderek aristokratlarla ve sosyete ile kadeh tokuşturan bir "devlet adamı" kimliğine nasıl büründüğünü ve Nazi partisinin iktidarı, komünist ve sosyal demokrat çoğunluğa rağmen, Alman devletinin başındaki Hindenburg'un desteği ile nasıl ele geçirdiğini unutmayalım.

O sıralar Alman Komünist Partisi naziler iktidara gelmeden önce yapılan seçimlerde "Hindenburg'a oy veren Hitler'e oy verir" sloganıyla Alman halkını uyarmıştı. Bu uyarıyı dikkate almayan Almanlar, hatalarının bedelini çok acı ödediler.

Herşey gün gibi ortada: Türkeş'in şahsında Türk faşist hareketi Demirel, Çiller, Yılmaz, Çetin, Ecevit ve diğerlerinin siyasi zaaflarının ve ülkedeki iç savaşla oluşan karmaşık ortamın ürünü olarak yükseliyor. Bunlar tıpkı İngilizlerin, Fransızların II. Dünya savaşı öncesinde Hitler'i "yatıştırma" ve onu "komünizm"e karşı kışkırtma siyasetine benzer bir siyaset izliyorlar; Türkeş'in partisini okşuyorlar, onun devlet içinde silahlı bir örgüt haline gelişine göz yumuyorlar ve onu Kürtleri Doğu'da ve Batı'nın varoşlarında bastırmanın aracı ve RP'ye karşı "laikliğin" güvencesi sayıyorlar.

Faşizm parlamenter biçimli militarist-otoriter rejimin ve bugünkü hükümetin bağrında büyüyor, palazlanıyor.

Varoşlar barut fıçısı gibi; yaşadığımız topraklarda iç savaş sürüyor; herkes gitgide daha sık bir Balkan savaşı tehlikesinden söz ediyor. Bu ortamda Türkeş ve MHP faktörünü siyasi entrikalarının ve çıkarlarının elverişli bir aracı olarak kullanmak isteyenler, kendilerini de yakacak bir ateşle oynuyorlar.

O nedenle, şimdi Çiller-Çetin hükümetine ve onların kopyası Yılmaz'ın ANAP'ına, Kürt sorununda, Balkan ve Kıbrıs sorunlarında hergün Türkeş'e daha fazla yaklaşan DSP'ye destek vermenin, MHP'yi desteklemek olduğunu ve güçlenen MHP'nin ülkede laik-antilaik, Sünni -Alevi ve Türk-Kürt boğazlaşmasına tüm Türkiye çapında yol açacağını, dışta ise Türkiye'yi savaş serüvenlerine sürükleyeceğini unutmamak gerekiyor.

Ne yapmalı? Şu anda MHP kendi başına hiçbir şeydir. Onu palazlandıran şimdiki iktidar güçleridir. Kirli savaştır... İslami fundamentalist tehlikedir... Emperyal amaçlı dışpolitikadır... Bunlara karşı mücadele eden MHP'ye karşı da mücadele etmiş olur. Susan MHP'yi güçlendirir.

Çimen çimen geze geze oy oy!

"Şelpe" denen bağlama tekniğinin ustası, Nesimi Çimen'in oğlu olmak Mazlum Çimen için sadece bir olgu. O kendi yolunu çizmekte kararlı. Şeriatçıların da eliyle gelen her türlü ölüm taze bir hüzün. Mazlum Çimen "Acının tarifi yok ki... Tepeden tırnağa etkiledi. Kızgın ve kırgın değilim. Sitemim var bu topluma..." diyor. Bu açıklama duyguların nesir bir izdüşümü. Kasette Nesimi Çimen için yapılan "gittin gideli" şarkısının sözleri de bir hüzün dökümü aslında: "öyle ağırım ki kendime/ sen benden gittin gideli/ terim küs olmuş tenime/ sen benden gittin gideli"

Mazlum Çimen, Sivas'ta yakılan babası Nesimi Çimen'in imajı dışında müzik yapmak istiyor.

Sezai SARIOĞLU

Çimen imajından ve ne tür müzik yapmak istediğinden başlayalım istersen?

Nesimi Çimen'in oğlu olmak bir imaj. Herkesin, bağlamayı eline alacak ve çalacak diye bir beklentisi var. Ben bunun dışına çıkmak istiyorum. Babamın yaptığı müzik başka bir şey. Babamı kendi içimde taşırım ve sohbetini sürdürürüm, ama ben başka yere gitmek istiyorum. Bu nedenle bağlama, parçalarımda orkestranın parçası bir tad olarak var. Aşıklık geleneğini sürdürmek diye bir derdim yok. Çünkü ne aşığım, ne de halk ozanıyım. O başka bir boyut. Varmak istediğim şey; kendi içimden akan pınarın çok iyi damıtılmasıdır.

Tarzımı da bilmiyorum, ad filan koymadım. Zaten, özgün müzik, süzgün müzik, üzgün müzik diye kavram kargaşası var. Müziğimi bir yere oturtmak diye bir kaygım yok.

Neden 'Çimen Türküleri', bir göndermesi mi var?

Soyadı "Çimen" olunca kaçınılmaz oldu. "Mazlum Türküleri" desem olmazdı. İkinci parça babamaydı aynı adla... Neye göre "Çimen Türküleri?" Yapmak istediğimde türkü formları, türkü tadında parçalar var ve bağlama girdi işin içine. Bunlar bana ait. Bir tane de babamdan derleme var; onun adı da "Çimen." Böylece "Çimen Türküleri" çıktı ortaya. Kulağa da hoş geliyor. Herkes kasetine bir parçanın adını veriyor genellikle. Ben böyle düşünmedim.

Akademik sürecin ilginç; opera, bale, keman. Öte yandan yakınında türkü ve semah. Bunlar bir paradoks gibi.

Ben ilkokuldan sonra konservatuvara gittim, ama bu benim seçeneğim değildi. Şu okulu istiyorum, diyecek durumda değildim, konservatuvarın ne olduğunu da bilmiyordum. Müzikolog Ahmet Hürol etnoloji ile ilgilenen bizim aile dostumuzdu. Benim de kulağım çok iyiydi. Bağlama çalıyordum babamla beraber. Dediler ki, "konservatuvara gir". Gayet hoş bir şekilde "ne yapılıyor orada" diye sordum. "Müzik yapılıyor, keman, piyano var" dediler. Parmaklarım müsaitti ve bana önce keman verdiler. Birincilikle kazandım. Dört senelik keman eğitimi içinde öyle garip çelişkiler yaşadım ki. Evde keman derslerine çalışamıyordum. Çünkü bir tarafta ben keman çalışıyordum, arada tahta duvar vardı ve diğer tarafta babamların şelpeleri, hudeyleri, Melulile, İbretiler gırla gidiyordu. Ben o sesleri kemana taşımaya başladım. Örneğin birinci yılda arşi çekimi yapılırken ben "Çayeli'nden öteye giderim yali yali"yi çalmaya başladım. Bana bunları nereden çıkarıyorsun diye kızıyorlardı. Sonuçta "ev ödevi olmayan" bir bölüm istemeye başladım ve "bale yap" dediler. Balenin ev ödevi yoktu, böylece baleye geçtim. Sonra operaya geldim. Opera dünyası çok başka; klasik müziğin tam göbeği.

Devlet, opera, bale derken aklıma yine devlet–sanat ilişkileri geldi. Devlet ve sanatın yanyana duruşunda bir zıtlık yok mu?

Anormal bir tuhaflık var, çünkü kimsenin gelişmeden yana bir tavrı yok. Zaten devlet ve sanat bir tezat. Devlet sanatçısı olduğunuz andan itibaren demeç verme şansınız, bir yerlerde görünmeniz, varolan yapıyı temelden eleştirmeniz yasaktır. Bu hemen ya maaşınıza kesinti olarak yansır ya da işten atılmanıza neden olur. Ama baleyi, operayı özelleştirdiğinde başka tuhaflıklar oluyor. Haydi özelleştirelim; kim alacak bu baleyi. Sabancı, Eczacıbaşı, Koç alacak. Bale eşliğinde sünnet düğünü yapılacak. Maaşı onlar ödeyecek ve istediği yapılacak. O halde sonuçta, devlet eliyle dans, bale, opera yapmak durumundasınız. Devletin elinden alıdığında bale ve opera ortadan kalkar gibime geliyor. Türkiye'ye uymuyor.

Yani hem devlet, hem de özelleştirme sanatın önünde engel.

Tabii. Şu anda bale ve operanın yeri o kadar dar ki, nasıl finanse edeceksiniz? Zaten az olan seyirciyi tüketirsiniz. Bir Spartaküs oynamak için 25 milyarlık bütçe gerekiyor. Bunu, devletin verdiği destekle ve aldığınız maaşla yapıyorsunuz. Mersin'e, Adana'ya gittiğinizde kaç kişiye oynayacaksınız. Dışarda durum farklı; Almanya'da üçyüz tane kumpanya var ve arkadaşlarımız iddi çalışıyor.

Sanat bir özgürleşme sorunu olduğundan, sanatçının toplumsal duyarlılığı hep tartışılır. Balenin operanın elit bir yerde durması da yabancılaşmayı artırıyor gibi...

Ben sanatçı kelimesini çok genel görüyorum. Sanatçı sanatın bütün boyutuyla ilgilenebilen –hepsini yapması gerekmiyor– insandır. Ben bir tek bale yapıyorsam, "bale sanatçısıyım" demektir. Kendini tek alana hapsettiğinde bütünden, dıştaki hayattan kopuyorsun. Genelde devlete bağlı yapılarda "beni ilgilendirmiyor" mantığı yaygındır. Kantine girip şöyle bir baktığınızda genelde başka bir dünyadadırlar. Sokak oraya hiçbir zaman taşınmıyor. Benim derdim ise sokağı oraya taşımak. Çünkü yaşadığım yer sokak. Asıl yaşam orada başlıyor. Sanatın getirdiği eğitimi ve iç dünyamı orada paylaşarak işe başlamak gerekiyor. Sanatçı politik anlamda mı, sanatsal anlamda mı yürüyecek. Burada da bir kopukluk var. Soruna sadece sanatçı olarak değil, aydınlar olarak da bakmak gerekiyor. Türkiye'de aydınlar kavramı zaten büyük bir karmaşa içinde. Aydınlar kendi içinde barışık olmadığında, bu bize de yansıyor. Sanatçının da kendi içinde bir barışıklığı yok. Ne toplumun, ne de kendimizi algılayabiliyoruz. Bir çekememezlikler gidiyor. Bir gecede bir şiir okunmuşsa artık onunla bir sene geçinilebiliyor. Mesela devamlı şiir okuyabilmek, devamlı tiyatro yapabilmek, devamlı toplum içinde olabilmek. Sanatçının kendi içinde sorumluluğu yok. Topluma karşı sorumluluğu hissedildiğinde zaten başka şeyler olacak.

Rock da sözlüğümüze girmeye başladı. Eskiden bunlar 'yasaklı' çalgılar arasındaydı.

Öyle bir gelenek vardı ki, bağlamanının yanına gitar koyamazdınız. Çünkü küçük burjuva alışkanlığıydı. Ne alakası var. Caz yetim evlat gibiydi. Ruhi Baba'nın oğluyla onlarda veya başkasının evlerinde dinlerdik. Allahtan bir yerlerde dinlenirdi. Aslında dünyada rock ve caz tepki müziğidir. Bizde ise tam tersi bir kavrayış var.

Elbette, resmi sanat, devlet sanatı dendiğinde 'resmi çalgı'da kendiliğinden doğuyor.

Bağlama ideoloji adına temel enstrümandı. Saksafonu, gitarı, kemanı ya da başka bir çalgıyı nasıl onun yanına oturtacaksın ki? Kölelerin söylediği ritimler nasıl burjuva müziği olur?

Film müzikleri nasıl gidiyor?

Yedi sekiz dakikalık Veyis Çelik'in çektiği Nazım Hikmet ile ilgili bir filmdi, atv'de yayınlandı. İki günde yapılan ekstra bir çalışmaydı.

Bigisayarda tek enstrüman, bir tek klarnet kullandım. Piyano ve bağlama canlıydı. Uzun havalar ve bağlama hapishane görüntülerine denk düştü. Çalışma "o mavi gözlü bir devdi" şiiriyle başlıyor ve bir boş ekranda ve bir köşeden diğerine güvercin uçuşuyor, ortada Nazım'ın çocukluk resmi. Yumuşak bir müzik gerekiyordu, çünkü, çocukluktan aşka doğru gidecekti. Finale doğru "atlılar atlılar kızıl atlılar" ve "salkım söğüt" için ise biraz Kızılordu tarzında haşmet istiyordu. Kurduğumuz ritmin bilgisayardan tersini aldık. Böylece binlerce süvarinin koştuğu, at nallarının birbirine karıştığı esprisini yakaladık. Üstelik ben davulu elle çaldım. Üstüne de Nazım kendi sesiyle şiir okuyordu.

Mem û Zin nasıl oldu?

Daha evvel, "Aysarının Zilleri"nin müziğini bitirmek üzereydim. O ara evinde yıllarca kaldığım Musa Anter aradı. Musa Baba filmde bilgeyi oynayacaktı. Onlar Şıwan'a ulaşmak istiyorlardı. Ben onlara "Şıwan bu işi yapamaz, bu iş armonik bilgi, enstrümanları tanımak ister, bir film müzikçisine, besteciye ya da kompozitöre yaptırılması gerekir" dedim.. Hasret Gültekin, Fuat Başkale ve Ali Haydar'ı biraraya getirdim. Üçü birbirini tamamlıyordu. Fuat zaten Kürtçe okuyordu. "Yaparız" dediler. Sonra vazgeçmişler. Bana "sen yap" dediler. Bunun için Mardin'e gittim filmle beraber. Biraz o havayı teneffüs ettim ve Musa Baba'yla uzun konuşmalar yaptık. Sonra Siirt'e geçtim. Orada çalışmalar derledim. Sonra yazmaya başladım, en zorlandığım bölüm Newroz'un çekimiydi. Çünkü dağlarda ateş yanıyordu. Orada tek bir melodiyle, enstrümanla başlayıp çoğalmaya doğru giden bir yol takip ettik ve senfonik bir parça çıktı ortaya. Belki de ilk defa senfonik bir yapı uzun havayla bitiyordu.

Gelelim Ape Musa'ya, Nesimi Çimen'e ve ölümlere. Hangi tatlar kaldı anılarında.

İlginç bir adamdı Musa Anter. Mukallit, hazırcevap, pratik zekası olan bir insandı. En çok prostatından çekerdi.

Ben devletten çektiğini zannediyordum!

Musa Baba'yla Etiler'e doğru gidiyoruz. Yolda "çişim geldi" diye tutturdu. "E baba, burada çaresi yok" dedim anlamıyor. Etiler'den Gazeteciler Sitesi'nden iniyoruz arabayı durdurdu ve inip bir villanın duvarına uluorta işemeye başladı. Villanın sahibi olan kadın ise kaniş köpeğiyle balkonda. Babanın umurunda değil. Kadın "ne yapıyorsunuz" diye bağırdı. Baba, "prostatım, prostat" dedi. O arada polis geldi. Kadın tekrar "anlamıyor musunuz" dedi. Baba önünü göstererek "ben anlıyorum ama bu anlar mı"demez mi? Sonra polis koluna girip babayı arabaya götürdü.

Babam ise, çok sinirlendiği zaman kelimeleri ters konuşurdu. Bir gün ben denize gidecektim "gitme" dedi. "Ben gidiyorum" deyince arkamdan, "ulan Mazlum sen git boğul gel, ben seni öldürmezsem şerefsizim" demez mi?

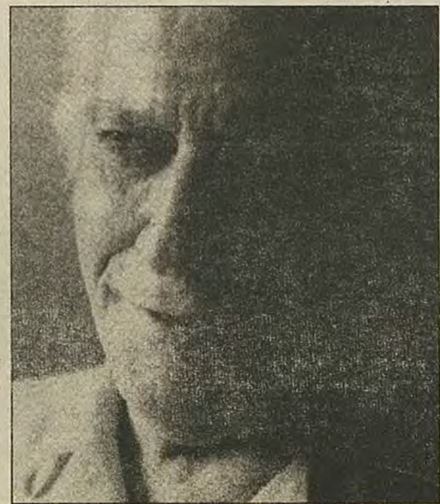
Bağlama, şelpe günleri olurdu, bir gün Nida Tüfekçi geldi eve. Uzun bir süredir babamla bayağı da kırgınlardı. Sohbet edildi falan, babam dedi ki "neden geldin". Nida baba, "Nesimi şu curayı seninki gibi yap, çalıyorum ama tadı çıkmıyor". Babamdaki üç tel onbir perdelik özel bir cura. Onunki ise, yirmi iki perde yedi tel, eşik, kulaklıklar... Babam telleri kopardı, köprüyü söküp attı, sonra kendince düzenledi çalgıyı ve çaldı baktı ötüyor. Sonra curayı Nida Baba aldı, çalıyor çalıyor müzik eksik çıkıyor. Sonunda dayanamadı "ne yaptın lan bunu" dedi. Babam, "Nida curayı Alevi yaptım senin onu çalman için Alevi olman gerekir" dedi.

Gelelim acıların izdüşümüne...

Acının tarifi yok ki... Tepeden tırnağa etkiledi. Kızgın ve kırgın değilim. Sitemim var bu topluma...

Mukallit bir adamdı...

İlginç bir adamdı Musa Anter. Mukallit, hazırcevap, pratik zekası olan bir insandı. En çok prostatından çekerdi.
Babayla Etiler'e doğru gidiyoruz. Yolda "çişim geldi" diye tutturdu. "E baba, burada çaresi yok" dedim anlamıyor. Etiler'den Gazeteciler Sitesi'nden iniyoruz arabayı durdurdu ve inip bir villanın duvarına uluorta işemeye başladı. Villanın sahibi olan kadın ise kaniş köpeğiyle balkonda. Babanın umurunda değil. Kadın "ne yapıyorsunuz" diye bağırdı. Baba, "prostatım, prostat" dedi. O arada polis geldi. Kadın tekrar "anlamıyor musunuz" dedi. Baba önünü göstererek "ben anlıyorum ama bu anlar mı"demez mi? Sonra polis koluna girip babayı arabaya götürdü.

Sezen adın zikredelim evvela, nasip ola cümle işte her kula

Sezai SARIOĞLU

Sezen Aksu'nun "Işık Doğudan Yükselir" isimli son kasetinden sonra "Şarkılar mı Sezen'i", "Sezen mi şarkıları" söylüyor ikilemi kapladı ortalığı. Bu hercümerç içinde, şarkıların Sezen'i gölgelediği medya pompalaması bir haftadır sürüyor. Bana sorarsanız "Şarkılar Sezen'i söyler" hali şimdilik topluma egemen. Ama özellikle "mozaiksever" bilirkişiler, şirket–i şeriyeden kalma siyaset erbabı "Sezen ve mozaik" imajı etrafında "barış", "eşitlik ve özgürlük" kavramlarını şarkılar üzerinden kirletmeye devam ediyor... Öyle karışık bir durum ki; Mirkelam eksperi, refikimiz olan muhalif bir yayında sütunun birinde bir muharrir "Sezen benim idolüm" derken, diğer bir sütunda diğeri "Mirkelam koşuyordu, Sezen Aksu, Senirkent ve medya plaza destekli ağlıyor... Sezenizm... Kemalizm kifayet etmiyor mu ne?" diyor, bir başkası bir üçüncü sütunda ise, "Sezen Aksu vakası, altı kaval, üstü atv" başlığıyla senfonik bir ironi yapabiliyor.

Söz Sezen'in

Sezen'in kendi açıklamalarını veri almak ve kaseti iddialara göre eleştirmek/değerlendirmek gerekiyor. Hürriyet gazetesinden Emel Armutçu'nun, "Bu mozayiği oluşturan sadece ses/müzik miydi? Politik yanı hiç yok mu sizin için?" sorusuna Aksu; "Yaptığım işi Türkiye'nin meselelerinden ayrı düşünmek mümkün değil... Nasıl aşk acısı çekince aşk şarkısı yazıyorsam, memleket acısı çekince de memleket şarkısı yazılabiliyor... Kesinlikle şarkıların birleştirici yanı var" diye yanıt veriyor. Armutçu'nun "... bir müzik olayından çok, politik tavır gibi algılandı son albüm" sorusuna ise Aksu bu kez, "Haberler öyle verildi. Ama içinde 'elele verin kardeşler şu vatanı kurtaralım' diye bir cümle yok. O şarkılar herkesin şarkıları. Plan olarak birlik, kenetlenme filan düşünmedim. Yaparken mozaik olarak yaklaşınca birleştiricilikten hareket ediyorsun. Ama bu konuda tartışmalar açsın, Türkiye'nin gündemini belirlesin, birlik çağrısı olsun, kör gözüm parmağına değil. Kendiliğinden oldu. Benim, politika oluşturmak, temcilci olmak, kendime yeni kimlik bulmak gibi bir amacım yok."

Tempo'dan Muhittin Sürer'in "Türkiye'yi birleştirmeye ne zaman karar verdiniz" sorusuna da Aksu, "Estağfurullah! Asla! Hiçbir zaman böyle bir şeye karar vermedim. Hiç böyle bir niyetim yok. İnsan şarkılarının böyle bir boyutu olmasından tabii ki mutluluk duyar. İnsanların arasında duygu birliği, gönül birliği sağlanmasına bir ucundan katkım olacaksa sevinirim" yanıtını veriyor.

İdeolojik, tarihsel bağlam

Sezen Aksu'nun söylediklerinin kendi içinde bir sistematiği var. Ve Sezen Aksu genel olarak da, özel olarak da olayı bir "müzik" olarak ele alıyor. Ancak şimdiye kadar ne kendisi, ne de herbiri "Sezensever" olan gam çekmeyi bile bilmeyen taraftarları bir türlü müziğin iç yaşamına girebilmiş ve tartışmayı orada sürdürebilmiş değiller. Sezen özcesi ekip olarak emek verdiği şarkıların savunuyor; açıklamaları bu yönde. Elbette bu şarkılar iyilikten ve kötülükten muaf değiller ve kamu önüne çıktığı andan itibaren –siyaset de içinde– insani disiplinlerle bir ilişki kuruyorlar. Aslında sabi olmayan bu şarkılarla, "zaman zaman başka iyiliklere yararsa sevinirim" demeye getiriyor Sezen. Ancak yine ona rağmen ve onun da "dolaylı" rızasıyla "dolaylı iştirak ettiği" bir ideolojik düzey için işine giriyor ve şarkılar tarih içinde "herşeye rağmen" taraf oluyor ve bir bağlam içine oturuyor. Şarkıları doğrudan politik merhem olarak görenlerin sayısı az değil. Bunlar Türk tarih teorisinin/tezinin "Hitit Güneşi", "mozaikler uygarlığı" tarih tezine teşnedir. Şarkının en genelde nesnel ve ideolojik bağlamda oturduğu zemin budur. Bu bağlam sorunludur, dahası resmi tarihin bir versiyonudur. Bu ısrarla vurgulanmalıdır.

Eşitsiz şarkılar, egemen siyasi ve sanatsal tarihin bütün olanaklarını kullanan şarkılar yoluyla eşitmiş gibi gösterilemez. Nostalji duygusu veya hümanizm tezahüratları bir kenara bırakılarak, olgusal bir tarih çalışması yapılarak, halklar ve şarkılar arasındaki eşitsizliği örtbas kolaylıkla görülebilir.

Mozaik içindeki halkalara ait dillerin hangi yasaklı merhalelerden geçtiği unutularak "mozaik"te ilerleme kaydetmek güçtür. Kaldı ki, bir şarkının orijinine uygun bir dille icra edilmesinin önündeki engellerden söz edilmediği yerde, yorumların değeri düşer.

Taksirat ve nakarat

Her kasette bir ya da birkaç parça nakaratlaşır. Bu durum, alımlayıcının o kaseti tüketişi ile ilgili bir gerçektir. Toplumsal koro, daha çok bir ya da iki şarkıyı nakaratlaştırarak, bir "beğeni" ya da "yaygınlaştırma" yaratıyor. Bu kasetin nakaratı şimdiden belli oldu bile; "Bu da gelir bu da geçer ağlama." Bu şarkının "nakarat şarkı" haline gelmesinin psikolojik, sosyolojik, siyasi ve hatta müzikal nedenlerini bilmek sosyologların ve toplumbilimcilerin görevi olsa gerek. Bildiğim kadarıyla bu konuda bir kamuoyu çalışması, istatistiki veriler yok. Bu nedenle toplumun genel psikolojisi içinde "hüznün sürekli varlığı" bir veri olarak ele alınabilir. Sabahattin Ali'nin Sinop Zindanı'nda yazdığı ve sonra bestelenen "Aldırma gönül aldırma"daki gibi pasif bir kadercilik kadar, umudu, ısrarı ve inadı da içerecek midir "bu da gelir bu da geçer ağlama" nakaratı. Hıncal Uluç denilen, –Tanrının bir kulum fazla olsun diye yarattığı canlılardan olur kendileri– uluma ulemaya göre bu şarkının "bis" olması iyiye alamettir...

Sonuç olarak beğenelim, beğenmeyelim, Sezen ve şarkılarından oluşan bir küldeste ile karşı karşıyayız. Güldeste değil evet evet, küldeste çünkü, küllenmiş hüzünlerden mürekkep "en afili ve zilli" şarkılardan oluşuyor. Şimdilik tarih ve şans ve gözlerine mozaik serpilmiş kitleler ondan yana. O da bücür endamına acayip bir hınzırlık ve hatta bir o kadar sevimlilik takınarak sol anahtarının üzerinde çok da sağa çarpmadan Arif Sağ'ın, Zülfü Livaneli'den sonra sol elinin yardımıyla, sağ salim yoluna devam ediyor ve gam üstüne gam yapıyor.

"Şarkılar seni söyler, dillerde nağme adın/ Aşk gibi, sevda gibi, huysuz ve tatlı kadın" şarkısını bilir misiniz? Bir nazire ile bitirelim isterseniz; şarkılar seni söyler; huylu ve bahtlı kadın... Darısı mozaikten ve türkülerden de öteye derin bir siyasal gerçek olan Barış'ın başına... Barışın ve türkülerin başı için; üç defa sabret gönül ve aldırma gönül aldırma...

Sezen üzerine aforizmalar

"Onun yorumu da çağdaş ve doğruydu.Halk müziği adına sevindim. Ama bir Sezen Aksu pompalanması var." **(Yavuz Top)**

"İçeriğiyle birleştirici ve yapıcı sözlerle etnik mozaiğin en güzel yönü-müz olduğunu vurgulamak. **(Attila Özdemiroğlu)**

"Yıllardır 'ah görebileydim' dediğim şeyleri barındırıyor" **(Cahit Berkay)**

" Aksu'nunki tasavvufa özgü bir tevekkül sadece. Eli öpülesi bir iş. İmajını riske atma cesareti kutlanmalı." **(Cem Karaca)**

"Sezen Aksu'nun eski plaklarının şimdikilerden çok daha iyi olduğuna inanan olarak kendimi olayın dışında tutuyorum" **(Fatih Altaylı)**

" Çağdaşlık sadece şarkılarla olmaz, hoşgörünün artması için insanın zengin olması gerekiyor" **(Çetin Altan)**

" Ben kitaplarımda 'biz de adamız ya...' demeye çalışıyorum. Aksu'nun yaptığı bu ve evrensel olmaya yaklaşıyor" **(Reha Çamuroğlu)**

"Her işte kalite gerekiyordu. Müzikte de Sezen Aksu araştırarak bilgilenerek bunu başardı." **(Hikmet Özdemir)**

"Aşurenin sentez olduğunu düşünmüyorum. Sezen Aksu seslendirdiği türküleri aşan yeni bir şey yapmalıydı." **(Mehmet Ali Kılıçbay)**

"Halkların türkülerini yapanlar, yasalarını yapanlardan daha güçlüdürler. Aksu'yu sayfiye ressamı Kenan Evren'li konserlerde değil, kayıp annelerinin yanında görmek isteriz" **(İlkay Akkaya)**

" Karşımızda adeta filozoflaşan bir sanatçı duruyor ama, o ne sunuştu öyle? Bir duyarlılık, ancak bu kadar ayağa düşürülebilir."
(Hüseyin Şimşek

"Bunca saçma sapan, ipe sapa gelmez şaşırtmanın ardındaki en önemli gerçek ise, kaset satışının, Daimi'nin deyişiyle Alevi tüketicilere cazip hale getirilmeye çalışılmasıydı. Sonucu merakla bekliyorum. Bakalım Alevi yurttaş-tüketicilerimiz medyanın bu kapanına 200 bin liralarını kaptıracaklar mı? Eğer kaptırırlarsa bir dahaki sefer yanlarına domates biber alarak kebap olmaya gitmelerini tavsiye ederim. Ve bilsinler ki bu sefer arkalarından gözyaşı dökmem." **(Necef Akra)**

"ATV'de birkaç parça eşliğinde röportaja çıkmasını akıl almaz, gayriahlaki bir reklam çabası olarak değerlendirenlerin bilmesini istiyorum. Sezen bundan önceki kasetinde okuduğu ve "Metin Altıok ve bütün şairlere..." şeklinde ithafta bulunduğu o ölümsüz şarkısı "Dua"yı hiçbir konserinde söylemedi, kliplerinde kullanmadı, TV programlarında yer vermedi... Gerekçesi neydi biliyor musunuz? "O şarkıyı hiç söylememiş gibi kabul etmek..." Bunun mantığında duyarlı bir tavır yatıyordu: Sezen, söylediği zaman gözyaşlarını tutamayacağını defalarca belirttiği kendi "Dua"sına ambargo koymuştu! Bu Ahmet Kaya gibi çok devrimci müzikçilerimizin anlayabileceği bir tavır değildir."

(Cihan Oğuz)

Pop müziğin bugünkü müzikal ortalamasını ve altyapısını dışlıyor

Orhan Kahyaoğlu

Sezen Aksu'yla ilgili oluşturulan gündemin her düzlemde abartılı olduğuna inanıyorum. Müziğin değerlendirilmesi —çoğu albümde olduğu gibi— afaki unsurlarla dolu. İki ayrı kutup oluşturulması için çabalıyor medya. Ben bu yönteme sempatik bakamıyorum. Politika, kültür, medya gibi sayısız düzlemde spekülasyonlar yapılıyor. Benim için birincil olan ise albümün müzik-içi serüveni.

Pop müziğin bugünkü müzikal ortalamasını, müzikal altyapısını dışlayan bir çalışma "Işık Doğudan Yükselir." Anadolu'da oluşan müzikal renkleri pop müzik ruhuyla buluşturmaya çalışıyor. Bu noktada, tüm çalışmaların aynı özenle hazırlandığını söyleyemiyorum. Ama parçalar arasında kurulan müzikal bağ ve uyumun başarılı olduğu düşüncesindeyim. Halk müziğinin geleneksel unsurlarından yararlanması, otantik enstrümanlara başvurması ve akustik bir müzik tavrını kurması dikkat çekici.

Ancak, bu müzik biçimi, çoğu medyada sunulmaya çalışıldığı gibi, "ilk kez" yapılmıyor. Buna benzer arayışlara pop ortamında çokça rastlandı. Atav ve özellikle Arto Tunçboyacı'nın uğraşları, bu serüvende farklı bir nokta olarak değerlendirilmeli. Parçalar arasında çok çekici olanların yanında belli bir vasatlığı aşamayan örnekler de var. Bana bu albümde çekici gelen yan, bir bütün olarak düşünmesem de, bir konseptin tasarlanması. Ama bu konseptin dostluk ve barış duygusuna getireceği katkılar konusunda şüphelerim var. Burada kesip, daha ileride kapsamlı bir yazıyla albümü parça parça değerlendirmek isteğindeyim. Vurgulamak istediğim ana konu, Sezen Aksu'yu yüceltmek ya da yerin dibine batırmaktan çok; günümüz popundaki yeri, bu albümle bu yerin içinde yakaladığı müzikal nokta ve bu noktadan hareketle birtakım ideolojik eşelemelerin müzik yoluyla yapılabilmesi.

Şair Şükrü Erbaş, 'Dicle Üstü Ay Bulanık'ta yine hüzünlü, yine umutlu

'Hiçbir pencereden kötülük gelmeyecek'

"Bin yıldır kendi yurdunda konuk / Bin yıldır göçer iki zulüm arasında / Akıl almaz bir yaşam ustası / Koca bir halkta şimdi sıra"

Önce İHD'de, daha sonra BSP'de süren açlık grevine her uğrayışımda nedense şiir okumak geldi içimden, ama bir türlü okuyamadım, başka duygular, duyarlılıklar öne geçti hep. Çünkü orada başka bir hayat, başka duruşlar ve ilişkiler var. İçeriye giriyorsunuz, köylü, kasabalı, kentli, üniersiteli sıra sıra dizilmiş ayakkabılara rastlıyorsunuz önce. Sonra ayakkabıların sahiplerine... Halk denen kategori olsa olsa budur diyor insan ve her seferinde yeniden şaşırıyor. Bir bakıyorsunuz, odanın bir tarafında yaşlı bir Kürt anne, en çapraşık siyasi konularda bilgece yüksek siyaset yapıyor. Bir başkası bir diğer köşede, kitabın orta yerinden değilse bile, ama hayatın orta yerinden devletin ne menem bir şey olduğunu anlatıyor. Bir ara bakıyorsunuz "zil çalıyor", çalıyor ve oracıkta, açlığın içinde eğitim çalışması yapıyorlar. Sonra "teneffüs" ve siyaset. BSP'li bir arkadaş açlık grevinden habersiz partiden içeriye giriyor, bakıyor içeride yeni bir durum var. Arkadaş espriyle anlatıyor farklılığı, "zannettim ki bizim partinin 'halk seksiyonu' nihayet bir işe yaradı. Ve halkı partiye getirdi! Ama bu halk bizim halka pek benzemiyor!"

Evet... Evet... Herşeye karşın çok özel bir halk bu. Bu halka şiir de söylemek geliyor içimden. Tıpkı Şükrü Erbaş'ın kitabının girişine aldığı "Gülemiyorsun ya, gülmek / Bir halk gülüyorsa gülmektir / Ne kadar benziyoruz Türkiye'ye Ahmet abi" (Edip Cansever)

Ne kadar benziyoruz Türkiye'ye...

"İnsan burada büyük denizler üzerine düşler kuramaz/ İnsan burada ışıklı çarşıların masalını kuramaz/Bulutlardan başka bir şeyin hareket etmediği/Bu esmer, bu yılgın, bu sağır düzlükte/Silinir hergün biraz daha yaşamla ölüm arasındaki çizgi"

'Biz neden başkalarını sevemiyoruz'?

Şükrü Erbaş'ın bir "Dicle Üstü Ay Bulanık" kitabındaki şiirlerinden birinin başlığı da olan bu dizeler, aslında ol hikayeyi anlatır gibidir. Kitabın en güzel şiirlerinden olan bu şiir, "Gümüşün ustalarını bitirdik / Ahşap konakların oymalı dolapların / Üzümün camın kesme taşın ustalarını... / Akik kehribar yakut ve lal / İşleyip incecik dünyayı parmaklarıyla / Hantal düzlüğümüze köpük köpük / Pencereler açan ustalarını / Işığın, sevginin ve iyiliğin / Bitirdik bir bir hünerleriyle boğarak..."

"Biz neden başkalarını sevemiyoruz" kilit bir imge. Çünkü hikaye ötekini sevmek ve ötekinin tarihini anlamakla da ilgili. Bu kavranamayınca "Narcissusun aynasında yalnız kendi suretimiz / Biz neden başkalarını sevemiyoruz?..."

Işığın, sevginin, iyiliğin ustalarını yitirdik. Ötekini, başkalarını sevemeye, sevemeye "pencereler açan" ustaları yitirdik... Ama yine de "nasılsınız iyilikler" demenin zamanı... Şair, "gün eksik olmasın penceremden" diyordu, eski zaman şiirlerinden birinde. Kimbilir belki de "nasılsınız iyilikler" de şimdilerde kötülüklerin geldiği pencerelerden gelecek... Ama yine de şair işin zorluğunun farkında. "Denizi arkama aldığım halde/ Neden benim bütün fotoğraflarım/ Bulanık ve eziktir bu kentte"

'Hiçbir pencereden kötülük gelmeyecek'

Şair için pencereden giren herşey önemli. Gün, ışık, güneş... Ve "hiçbir pencereden kötülük gelmeyecek..." diyen arsız bir umut dalbudak salıyor dizelerin arasından. Aşk ile acı arasında bir ilişkiyi kitap boyunca işliyor Erbaş. "Bütün acıları aşka çevirsem" diyerek... Acılar ve hüzünlerden mürekkep bir coğrafyadayız çünkü... Erbaş, "orada", "burada" sözcükleriyle aslında bir tarihi kendince imgelerle yazıyor ve şiirtaraf oluyor. Çünkü ona göre; "Orada esmer ve uzun adamlar / Evleri onarmak için / Dağlara başladılar/ Orada genç kızlar bulanık rüzgarsız / Anneler bir acı ömürle bilge / Çocuklarıyla cezalı babalar /

Bütün nesneler aslında imgeye dönüşmüş orada. Dilin bağlı olduğu koşullarda herşey yeni anlamlar, yatay ve dikey kodlar içinde ifade edilebiliyor. Kapılardan da kötülükler geliyor besbelli. Oradaki ve buradaki kapılardan hergün kötülükler geliyor. Biz Erbaş'ın elçisiyiz, o öyle diyor, güzel diyor ama, "Gündüzleri askerlerin kırdığı kapımızdan /Geceleri kimliksiz adamlar giriyor" derken tarihsel olarak oluşmuş iyilik ve kötülüğün hem imgesel, hem de gerçek karşılıklarını işaret ediyor.

Aslında eşitsiz ve bileşik bir tarihtir bu. İyilikten de kötülükten de kimsenin kaçamayacağı bir tarih. Herkes kendi ikliminde ya duyarlılığı ya da "Eh ey ayrı ayrı ince ve güzel/ Birlikte sağırlaşan kalabalık/ Bu kaçıncı aynadır gözlerini çevirdiğin" dizelerindeki gibi detone bir ses bozulmasını ve işitme engelli bir özürü yaşamaktadır. Ancak yine de oradakinin ve buradakinin kaderi, özgürlükleri birbirine sıkı sıkıya bağlıdır. "İki Kadın Vurulacak Birazdan" şiiri bu ilgiyi kendine iş edinmiş: "Şivan genç bir adam/ Üstünde ağırlığı bulanık göklerin/ Bulut bulut uçurumlar gezen/ Kirpiğinde köpük dudağında nem/ Orhan bir kıyısız mavi/ Dalga dalga bir ateşi emziren.../ İki kadın vurulacak birazdan/–İki adam iki çocuk iki halk–/ Birisi Lice'de yıkılacak kerpiç kerpiç/ Öteki denizi taşıracak Samsun'da..."

'Mezarsız ölümün kefeni göklerdir'

Thomas More, Ütopya'da böyle söylemiş ve Erbaş bir şiirin girişine atlama eşiği olarak almış bu alıntıyı. Bu şiirin adı; "Edip'e Yanıtı Bilinen Sorular." Bu şiirde yeralan imgeler resmi tarihin karşısında duran imgeler. Ancak politik bir slogan olmayı "kıl payı" başarıp, öteye geçmiş imgelerdir bunlar. Öteki tarihe, öteki ve muhalif edebiyata vizesiz geçmiş bu şiir şöyle akıp gider:

"Yıldızların ülkesi var mıdır Edip / Dicle aktığı toprakları seçer mi? / Kasrik Boğazı'ndan esen karlı zemheri / Yalnız Kasrik'te mi üşütür insanı? / Herkes türküsünü elbet kendi sesiyle söyler / İnsanın dili boynuna kement olur mu? / Öldürmeye ekinlerden başlayan adamlar / "Önce Vatan" yazısı bir hüzün değil midir? (...)

Herkes cevabını versin...

Tayyareler ve geyik muhabbeti

Barış OZA

Eylül 1941... Bütün dünyada savaş muhabbeti... Aşka vakit yok ya da aşkta havalar kötü... Konstantin Simonov "Bekle Beni" şiiri için imgeler not alıyor olmalı karalama defterine... Laponya... Tayyareler... İster inanın, ister inanmayın tahtadan yapılmış tayyareler. Ve başını gri bulutlara dayamış, olup biteni anlamaya çalışan bir ulu Ren geyiği. Henüz çocuk çağında olan ve şehirli çocukların oyuncaklarına benzeyen tek pırpırlı tayyarelerle bilge Ren geyiği arasında bir muhabbet, bir muhabbet... Şimdilerin geyik muhabbetine hiç benzemeyen ironisiz "geyik muhabbeti".

Laponya'nın yerli halkı Laplar ya da Laponlar karede yok. Saldırı alarmı verilmiş olmalı. Onlar o anda sığınaklarda bütün dillerden dualar okuyarak gökten gelen kötülüklere karşı efsunlanmak çabasında olmalılar. Korku marifetiyle kendi dilleri de akıllarına geliyor olmalı Laponların. Hem dua hem de beddua için en dolaysız dil olan kendi dilleri. Şimdilerde hiçbirinin konuşamadığı, o tarihlerde ise, azçok konuşabildikleri kuzey harflerinden, soğuk ve yumuşak seslilerden olan dilleri... Hani şu, "Her Lapon'un ayrı bir şarkısı vardır" denilen Laponları konuşuyoruz bir fotoğrafın dostluğuyla. Dünya yuvarlağında, meridyenleri tırmanarak, yokuş yukarı cenuptan şimale yukarıya doğru yuvarlanıp itilen Laponlar yok bu karede. Onlar barınaklarda olmalılar. Belki de biraz sonra, tüm bu olup bitenlerden habersiz sokakta oyunda kalmış, cepleri misket, dudakları kuzey masalları dolu kendiliğinden savaş karşıtı bir çocuk, tüm bu olup bitenleri oyun zannedip "elmaaaa" diye bağıracak...

Bu bilge geyiğin adıdır Yaşa... Yaşa da, Laponlar gibi savaş haline alışmaya çalışmaktadır. Saldırı alarmı verildiğinde, kilise çanı, siren olmadığından –ıslığı ise sadece şarkılarda vokal olarak kullandıklarından– hava saldırılarına karşı çok ince bir alarm sistemi geliştirmiştir Laponlar. Köyün en iyi müzisyeni, özel olarak hazırladığı demir bir çubuğu köyün içinden geçen demiryoluna 3/4'lük vuruşlarla vurarak ritim vermektedir. Yaşa, yaşlı başlı bir Ren geyiğidir belki de... Beki de birinci savaşı da duymuştur, Laponların çadır muhabbetlerine kulak verirken. Yaşa, her alarm verilişinde notanın sesine kulak vererek alarm noktasına koşmakta ve olup biteni seyretmektedir... Sonra doğru küçük ahırına... Ren geyiklerinin ortak güdülmesine karşın Laponların aralarında yürüttükleri tartışma geride kalmıştır artık...

Altıyüz kırkyedinci kağıt turna

Yıl 1945... Japonya... Bütün dünyada savaş muhabbeti Hiroşima ve Nagazaki... Tayyareler ve çekik gözlü Sadako Sasaki... Sadako Sasaki çekik gülücüklü bir Japon çocuğu. Sadako Sasaki, Ohta ırmağının kenarında arkadaşlarıyla seksek oynarken, gökten aniden inen bulutları yutuyor içine. Çizgiler ecişbücüş oluyor birden, bir yerlere kaçıyorlar, kaçmak denirse... Yıllar yılı içinde gökten inen kötü huylu bir bulut. Yıl 1954 ... Ya da daha sonraları... Günlerden bir gün yine Ohta Irmağı'nın kenarında yine arkadaşlarıyla barış oyunu oynarken, birden bulutlar içini acıtıyor... İçindeki gökyüzü azalıyor azalıyor... İçindeki mavi eskiyor, uçurtmalar buruşuyor. Ebeliği kardeşine bırakıyor ve hastaneye kaldırılıyor Sadako Sasaki... Anadolu'nun hüznü en iyi işleyen "Aman doktor, canım gülüm doktor, derdime bir çare/ Çaresiz dertlere düştüm doktor bana bir çare" şarkısını Japonca söylüyor Sadako Sasaki... Çare değil neçare dönemidir. Ölüm, tayyareler marifetiyle kötü huylu bulutlarla gelen ölüm kaçınılmazdır. Doktorları, ailesi sözüm ona Sadako'ya hissettirmezler bu durumu. Oysa Sadako herşeyin farkındadır. Gelenekler gelir aklına... Hani şu, bin kağıt turna yapılıp uçurulunca tutulan niyetin gerçekleştiği ünlü Japon geleneği. Ve Sadako başlar kağıt turna yapıp uçurmaya... İçinden tuttuğu niyet belli... Günler böyle tüketilir... Bir... iki... üç.... Aklımda kaldığına göre Sadako 647'nci kağıt turnayı uçurunca ölür... Şimdilerde, ben diyeyim Nagazaki'de, siz deyin Hiroşima'da, her yıl dünya çocuklarının ziyaretlerini gelenekselleştirdiği bir Barış Parkı vardır. Parkın ortasında, hem tarihsel kötülükleri ve acıyı, hem de umudu ve sevinci simgeleyen bir heykel vardır. 647'nci kağıt turnası omuzunda çekik gözlü kız çocuğu Sadako Sasaki'dir bu... Bir rivayete göre henüz bulutlarla barışmamıştır... Ve yıllar yılı orada durup beklemektedir...

Yıl 1995... Ağustos... Rabın (Kalk) ve Rojda (Doğan Gün/eş) iki Kürt çocuğudur... Gökten gelen tayyareler.... Ölüm ve göç kalmıştır bir karış akıllarında. Şehiri de, oyunlarını da hiç bilmemektedirler. Beş taş oynamak için ülkenin dağlarından topladıkları taşlar ve parmakları birikmektedir ceplerinde... Savaşın tanığı bilge geyikten habersiz, savaşa dair yapılan geyik muhabbetleri kaplamıştır garbın afakını..

Garp Şirket-i Şeriye'nin mülküdür.

Şehir biriktirmektedir şimdi Rabın ve Rojda

Bu küçük komşularımla oturup havadan ve tayyarelerden konuşmak geliyor içimden. Nicedir olağanüstü hallerle zorunlu nadasa bırakılan buğday tarlalarında kafasına göre büyüyen, yanından geçen Türkivaz bir bombanın rengini uçurduğu gelincikten. Munzur dağının çamurlarından yapılan alternatif oyuncaklardan ve yeni tanışmaya başladıkları şehirli kuşlardan konuşmak... Bütün kuşlardan ve bir kuş mesel sormak onlara; Ecevari bir "Hiç birbirine çarpan kuş gördün mü havada. Ama insanoğluna gelince üstelik yerde, neler olduğunu biliyorsun?"

Onlar bir tek şey biliyorlar; pervaneli ya da pervanesiz bir tayyare ile dönmeyecekler ülkelerine. Bir gün gökyüzüne çıkmaları gerekirse dünyanın altını üstüne getirip bir kolayını bulurlar elbet...

Altıyüz kırksekizinci kağıt turnayı uçurmaya ne dersiniz?

Ekolojik felaketin eşiğinde

Temel DEMİRER

Sürdürülebilir ve sürekli kalkınmanın amaçlanması, doğanın tüm yönlerinin korunmasıyla içiçedir. Ama bu "kapitalist endüstriyalizm"le mümkün değildir. Yaşanan ve varılan koordinatlar, buna kanıttır... İnsanlık açısından sürdürülebilir ve sürekli kalkınmanın amaçlanmasının en büyük engeli; insan(lık)ın ve doğanın katili "kapitalist endüstriyalizm"dir. Çünkü daha çok kâr ve sömürü hırsıyla, dünyayı bir çöplüğe çeviren kapitalizmdir...

Isaac Asimov, "yeryüzü ölüyor" (1) derken hiçbir şeyi abartmıyor. Kürenin klimatik dengeleri bozuluyor. Tayfunlar ve sel felaketleri artıyor. İklim kuşakları değişiyor. Deniz yüzeyindeki yükselme, kıyıları su altında bırakıyor. Ekosistemin çöküşüne doğru yol alınıyor. Tarım alanları ve ormanlar yıkıma maruz kalıyor. Çölleşme tehlikesi büyüyor... İnsanlık, ekolojik bir felaketin eşiğindedir. Örneğin, bir Alman bilimadamına göre, global ısınma, Kuzey Atlantik ve Avrupa'da ani ve şiddetli bir soğumayı başlatabilir. Kuzey Atlantik'teki son ölçümler, Kuzeybatı Avrupa'nın buzul çağına girebileceğini gösteriyor. (2) Ayrıca kapitalizmin "tüketiyorum öyleyse varım" mantıksızlığıyla körüklenen "otomobil uygarlığının tüketim kültürü", doğal kaynakların israfı yanında, doğayı kirletiyor. ABD Çevre Koruma Örgütü'ne göre, Amerika'da her gün kişi başına düşen atık miktarı 11 kg kadardır. Bu miktarın içine yapılar ve kanalizasyonlardan gelen atıklar girmiyor. Bunlar da gözönünde tutulursa, günlük atık miktarı kişi başına 15 kiloya ulaşıyor.

Uygarlığa duyulan nefretin kaynağı

Ünlü fizikçi-sistem teorisyeni Fritjof Capra'nın ifade ettiği gibi; "yüzyılımızın son ve sondan bir önceki yılının başında kendimizi derin bir evrensel bunalımın kucağında bulduk. Bu yaşantımızın hemen her boyutuna uzanan yüzlere sahip, karmaşık boyutlu bir bunalımdı: Sağlık ve beslenmemiz, çevremizin niteliği ve toplumsal ilişkilerimiz, ekonomi, teknoloji ve siyasetimiz bu yüzlerden birkaçıdır. Bu zihinsel, ahlâki ve manevi boyutları olan bir bunalımdır. Kayda geçirilmiş insanlık tarihinde daha önce benzeri görülmemiş bir tırmanma ve kaçınılmazlık bunalımı. İlk defa bizler bu gezegenin üzerinde insan ırkının ve her türlü hayatın imhasına yönelik gerçek bir tehditle karşı karşıyayız. (...) Büyüme-rekabet-baskı üçlüsünün oluşturduğu sömürüye dayalı, çıkarcı değer sistemi dünya üretiminde düşüşe, doğanın tahribine ve bunların sonucunda beslenme yetersizliği ile açlığa yol açıyor." (3)

Félix Guattari de benzer şekilde şunları ifade ediyor: "Dünya gezegeni teknik-bilimsel şiddetli değişimler dolu bir döneme giriyor; buna karşılık eğer bir çözüm getirilmezse, sonunda yeryüzünde de yaşamın varolmasını tehdit edecek ekolojik dengesizliklerin görüngüsü doğmaktadır. Bu allak bulak olmaya paralel olarak kolektif ve bilimsel, insani yaşam biçimleri belli bir yozlaşmaya doğru ağır ağır ilerliyorlar." (4)

Kapitalist dünyanın ulaştığı "uygarlık düzeyi" kördür. Aslında kapitalist "uygarlık", dünyaya duyduğu korkunç bir nefretin yağmacılığıyla ayakta durmaktadır. Yağmalanmış şehirleri, israf edilmiş toprakları, zehirlenmiş havası ve suyu, ruh yoksulu açgözlülüğü, benimsediği tiksindirici ahlâksızlığı hergün tekrar tekrar üretmektedir. Kapitalizm tarafından böylesine alçaltılmış dünya yok olma tehdidinin eşiğindedir. ABD Başkan Yardımcısı Al Gore, karşı karşıya kalınan ekolojik felaket konusunda; "yeni orta hedef"ler üzerinde ahkâm kesip; "uygun teknolojiler", "atıkların yeniden kazanımı" ve "ormanların rehabilitasyonu"ndan oluşan üç ayaklı bir "Küresel Marshall Planı" oluşturulmasını öneriyorsa da (5); sorunun, bizatihi sürdürücüsü olduğu sistemden kaynaklandığına dair tek bir söz bile etmiyor...

Oysa, insan(lık), ekolojik felaket tehdidi ile kapitalizme tanıştı... Örneğin 1950'li yılların sonunda hava kirliliği; 1960'lı yıllarda orman ölümleri ve asit yağmurları, kapitalizmin marifetleri olarak gündeme girdi. 1980'li yıllarda da ozonun delindiği öğrenildi... "Amerikan Dünya Kaynaklar Enstitüsü (WRI)", atmosfer ve iklimi değiştiren en önemli etkenlerden CO2 emisyonunun (1950'de 5 milyon ton iken) bugün 25 milyon tona yükseldiğine dikkat çekti. Aynı şekilde kişi başına püskürtülen zehir yılda 5 tonu buluyordu. Kuzey ülkeleri bu zehirden 2/3 oranında sorumluluk sahibiydi. ABD ile BDT'nin yüzde 4.8'lik payına karşılık, diğer tüm ülkelerin emisyon payı yüzde 15 idi... 400 milyon adet olan dünyadaki otomobil sayısının, 2010 yılında iki katına çıkacağı öngörülüyor. CO2 zehirlenmesinin yüzde 60'ına, otomobillerin salgıladığı bu zehir yolaçıyor. Dünyadaki CO2 emisyonunu 1000 ton azaltabilmek için, 800 arabanın eksiltilmesi gerekirken, her yıl trafiğe çıkan yeni araç sayısı 14 milyonu buluyor. Yılda yüzde 4 artan CFC emisyonunun ozon deliğine neden olduğu biliniyor. Bu emisyonda da Kuzey'in payı yüzde 85'e ulaşıyor.

Halen kişi başına 660 metreküp olan su tüketimi, nüfusun artış temposu karşısında 21. yüzyılda yüzde 25 azalacaktır. Daha kötüsü birçok ülkede su, 1975 düzeyinin ancak yarısı kadar olacaktır... Bunun yanında atmosferde ve iklimdeki değişimler, enerji, kanser ve bronşiyal hastalıklara neden oluyor. Ozon tabakasının yüzde 5 incelmesi halinde cilt kanseri vakaları yılda 200 artacak. 2.6 milyar insanın yetersiz su kaynaklarıyla yaşadığı 80 Güney ülkesinde hastalıkların da yüzde 80'i su kıtlığından ortaya çıkıyor. Bu nedenle yılda 5 milyon insan ölüyor. 1970 yılında dünya nüfusu 3.4 milyar iken, kişi başına işlenebilecek toprak 38 hektar idi. Oysa 2010 yılında nüfus iki katına yükseldiğinde, toprak 0.21 hektar gerileyecek. Halen açlık sıkıntısı çeken Güneyli 69 ülkenin 2050 yılında doyabilmesi için işlenebilecek toprakların bugüne göre yüzde 60 oranında artırmaları gerekiyor. Her yıl çölleşen 6 milyon hektar ve işleme özelliğini kaybeden 20 milyon hektar ile insanoğlu (UNEP'in deyimi ile) "programlanmış bir felaketle karşı karşıya kalmaktadır".

Bunların yanında bir de nükleer enerji ve silahlar sorunu var ki, bu da yeni Çernobil ve Hiroşima benzeri felaketlerle insanlık ve doğaya yönelen önemli tehditleri teşkil ediyor. Gezegenimizde, "Nükleer Silahların Yayılmasını Önleme Anlaşması (NPT)"nı, 178 ülke temsilcilerinin 104'ü yeniden imzaladı. 1970 yılında "NPT"ye göre beş ülke (ABD, Rusya, İngiltere, Fransa, Çin) dışındakilerin nükleer silah bulundurmasını, nükleer tesislerini denetime açmasını ve tüm ülkelerin barışçıl amaçlarla nükleer enerji kullanabilmesini öngörüyordu. ABD'nin 8 ila 9 bin, Rusya'nın 10 ila 15 bin, İngiltere'nin 250 ila 300, Fransa'nın 500, Çin'in 300 adet çeşitli nükleer silahları vardı. Ama tüm bunlar, son Chirac Fransası örneğindeki gibi sözde kaldı... Ayrıca hatırlatalım: Dünyanın çeşitli yerlerindeki nükleer reaktörler, yılda 13 tonluk kullanılmış yakıt üretiyor. Nükleer artık üretiminde Kuzey Amerika, Avrupa ve Uzakdoğu başı çekiyor.

Fransa'nın Pasifik'te yapmayı planladığı sekiz nükleer denemeye karşı dünya çapında protesto gösterileri yükseldi. Türkiye'de de Nükleer Karşıtı Platform İstanbul'daki Fransız Konsolosluğu önünde yaptığı eylemde "Nükleer denemeleri durdurun" dedi. *(Fotoğraf: Osman UĞUR / Çevre Gazetesi)*

> "Çevre Sorunu"nun çözümü; "kapitalist endüstriyalizm"in aşılmasında düğümlenmektedir. Çünkü "Çevre Sorunu"nun, sorun olmaktan çıkartılması ancak; "toplumsallaşmış insanın, birleşmiş üreticilerin doğa-insan etkileşimini rasyonel bir biçimde yönetip, kör bir gücün tahakkümü altına girmektense, onu kolektif denetimleri altına aldığı; bunu da asgari miktarda enerji harcayarak ve kendi insani doğalarına en yakışan, en uygun koşullarda yaptıkları" topluma yönelik mücadeleyle realize edilebilir...

Endüstriyalizmi aşmak

Doğa ve insan, artık kapitalizmin hoyratlığına tahammül edemiyor. Ayrıca, 159 ülkenin imzaladığı dünya iklim sözleşmesinde ABD yer almıyor. AT da CO2 emisyonunu 21. yüzyılın başında ancak 1990 düzeyinde tutma garantisi verebiliyor. Ozon deliğine yolaçan CFC emisyonunun 1996 başında kesin durdurulmasını öngören "Kopenhag Protokolü" Kuzey'in yan çizmesi nedeniyle hayata geçirilemiyor. Çölleşmeyi durduracak 1977 tarihli "UNCED" ya da 1992 tarihli "Dublin Su Deklarasyonu" yetersiz fon kaynakları nedeniyle uygulanamıyor. Özetle Kuzey, parasal yükümlülükleri yanında; kapitalist üretim tarzının, ne pahasına olursa olsun, daha fazla kârcı doğasından ötürü, "Çevre Sorunu"na aldırmıyor. Örneğin, 159 ülkenin katılımı ile Haziran-1992'de Rio'da toplanan "Dünya Çevre ve Kalkınma Konferansı"nda, dönemin ABD Başkanı Bush'un şu sözleri, sorunu gayet iyi özetliyor: "Kimse yaşadığımız hayat standartlarından geri dönmeye bizi mecbur edemez."

"Çevre Sorunu"nun çözümü; "kapitalist endüstriyalizm"in aşılmasında düğümlenmektedir. Çünkü "Çevre Sorunu"nun, sorun olmaktan çıkartılması ancak; "toplumsallaşmış insanın, birleşmiş üreticilerin doğa-insan etkileşimini rasyonel bir biçimde yönetip, kör bir gücün tahakkümü altına girmektense, onu kolektif denetimleri altına aldığı; bunu da asgari miktarda enerji harcayarak ve kendi insani doğalarına en yakışan, en uygun koşullarda yaptıkları" topluma (6) yönelik mücadeleyle realize edilebilir...

(1) Cogito, No: 12, s. 35-39.
(2) New Scientist, 19.11.1994
(3) Fritjof Capra, Batı Düşüncesinde Dönüm Noktası, İnsan Yayınları-1989.
(4) Félix Guattari, Üç Ekoloji, Hil Yayınları-1990.
(5) Al Gore, Ekoloji ve İnsan Ruhu, Sabah Kitapları-1993.
(6) K. Marx, Capital, c.3, s. 959, Harmondsworth-1978.

Günlük gazete tartışması üzerine

Kaan ARSLANOĞLU *

Sosyalist solun günlük gazete çıkarma girişimlerinin sonuncusu da çıkmaza giriyor. Daha birinci ay dolmadan gazetede kopma yaşanması, satışın altıncı haftada 13 bine kadar düşmesi başarısızlığın göstergeleri olarak kabul ediliyor. Bu sonuca nelerin yol açtığı tartışılıyor şimdi.

Duyduklarımdan, söylentilerden, en sonunda da Söz'de okuduklarımdan çıkarıyorum ki; solun günlük gazete çıkarma girişimlerini başarısızlığa uğratan anlayış, başarısızlığın nedenlerinin tartışılmasında da hüküm sürüyor.

Şöyle bir yanlış görüntü veriliyor örneğin: Sanki Evrensel solun belirli kesimlerini temsil eden, birleştiren bir yapılanmayla ortaya çıkmış, fakat çok geçmeden sosyalistlerin bilinen hastalıkları nüksedince birlik bozulmuş... Bu tamamıyla gerçekdışı. Eski Gerçek çevresinin Evrensel'i çıkarırken birleştiği insanlar, değişik niteliklerde sol eğilimleri olan profesyonel gazeteciler ve yazarlardı; hepsi bu. Sözkonusu kişiler solda belirli güçleri temsil etmiyorlardı. Temeldeki sakatlık da buradaydı zaten. Sosyalist soldaki herkesin, hiç değilse büyük çoğunluğun, "benim gazetem" diyebileceği ve görüşlerini ifade edebileceği bir gazete daha baştan hedeflenmemişti. Gazetenin tiraj başarısızlığının asıl nedeni budur.

Gazetenin nitelik anlamdaki başarısızlığı da aynı nedene dayanır. Bugün Evrensel'de kalan kesim grupçu, despot olarak gösteriliyor; ayrılanlar ise açık fikirli, profesyonel anlamda özveriyle bir şeyler yapmak isteyen insanlar... Birinci kesim için söylenenler doğruluk payı taşımakla birlikte, ikinci kesim yani ayrılanlar da sütten çıkmış ak kaşık değil. Bunlardan özellikle kültür alanında faaliyet gösteren bazılarının belirli yerlerde yöneticilik yaptıkları, demokrat ve anlayışlı davranmadıkları, bazı görüşleri, ürünleri gözlerden gizlemek için çaba harcadıkları yıllardan beri söylenir. (Celal Üster, Hilmi Yavuz). Bazılarının da sosyalistlere hiç de sempati duymadıkları; bırakınız solculuklarının, özgürlükçülüklerinin de tartışmalı olduğu pekçoklarınca bilinir. (Hulki Aktunç, Oruç Aruoba, Metin Celal...) Kültür, felsefe yazın alanında sosyalistlerin, (Eski Gerçek ve Evrensel Kültür'ün de içinde bulunduğu dağınık bir cephede) yıllardır etkilerini kırmaya çalıştıkları kitap piyasasının hakim çevreleriyle durup dururken ittifaka gidilmesi gereksiz bir itibar iadesi girişiminden başka bir şey değildir; ayrıca başarı da getirmemiştir. Çünkü bu çevreler felsefeyi, sanatı insandan koparan, barlara hapseden, edebi coşkuyu ödüllere, en çok satan kitap listelerine endeksleyen ve bu yolla yığınları kitaptan, okumaktan uzaklaştıran politikalara alet olmuş çevrelerdir.

Gazeteden ayrılanlar gazetenin habercilik işlevini ön plana çıkarmak istediklerini, ama engellendiklerini söylüyorlar. Birkaç yüz satan birçok derginin haberi çıkmışken, çeşitli bankaların ve holdinglerin kültür etkinliklerine onlarca kez yer verilmişken, örneğin İnsancıl gibi bir derginin ve hiçbir etkinliğinin gazetede yer almaması, bu haberciliğin nasıl bir habercilik olduğunu gözler önüne seriyor. Bu habercilik yıllardır başka yayın kuruluşlarında da uygulanan ambargocu, sansürcü, arkadaş dost kayıran, ahbap çavuş haberciliğidir. Gündemi yeni olgularla, yeni değerlerle değiştirmeye çalışan bir habercilik değildir.

Konunun daha ilginç yanı, sosyalist solun bir bütün olarak kendi felsefi, kültürel davasına, kendi kafa yapısı, yaşam biçimi, ahlak anlayışı, özetle kendi varlığına sahip çıkışındaki kayıtsızlıktır. Bu ülkede sosyalist değerlerle alay eden, hiçbir yazınsal değer taşımayan ürünleriyle devrimcilerle dalga geçen, küfür romanları üreten kişiler burjuvazinin ve onun sözcüsü medyanın desteği ile popüler olmakta; arada sırada birkaç demeç verip, bir iki imza atmakla demokrasi savunucusu ve özgürlükçü kılığında sosyalistlerin kalbine de girivermektedirler. Evrensel gazetesinin çıktığı ilk günden başlayan, beyaz adamın sözcülerini demokrat, özgürlükçü, "iyi" yazar olarak gösterme girişimleri bilinçli bir çabanın ürünü değilse bile, aymazlığın göstergesidir.

Kültür alanındaki belirli bir çevre olarak bizim gibi insanlar yıllardır alanımızda kendi değerimizi hakim kılmanın, kendi örnek aydınlarımızı savunmanın ve yaratmanın savaşımını vermekteyiz. Her popüler olanın iyi ve güzel olmayacağını, iyi ve güzelin ölçütleri bulunduğunu savunmaktayız. Yazık ki bu alanda politik sosyalistlerden çok az destek almaktayız.

Sosyalist sol kendi felsefesine sahip çıkmayı, yaşamın her alanında yaşamsal etkinliklerin her türünde, sistemin değerleri ve kalıplarına almaş düşünceler üretmeyi, sosyalist insanların doğrudan politika yapmadıkları zamanlarda da (ki bu zamanlar aslında yaşamın çok daha büyük bir kesimini oluşturur) sosyalist gibi düşünmelerini sağlamayı beceremiyor. Burjuva popülerliğinin, kendi değerlerini daha olgunlaşmadan ortadan kaldıracağını ve kaldırdığını kestiremiyor. O yüzden bir günlük gazete çıkarmak gerektiğinde akıllara ne yazık ki yalnızca Ahmet Altan, Orhan Pamuk gibi flaş isimler geliyor.

Ülkede sosyalist solun nicel gelişmesini engelleyen en önemli etmen sosyalistlerin yaşamla bağdaşmayan anlayışlarıdır. Bir günlük gazete çıkarma fikri gündeme geldiğinde, sosyalist sol kendi arasında görüşmüyor, flaş burjuva isimlere gidiliyor. Bunun çıkmazı görüldüğünde bu kez de, "her işçinin, MHP'li bir işçinin bile" alabileceği bir sosyalist gazete hayalinden söz ediliyor. Ülkede fraksiyonlarüstü bir gazete düşünüldüğünde, tüm fraksiyonlara ve görüşlere kapalı bir gazete olarak anlaşılıyor bu. Halihazırda var olan güçler bile bir yana bırakılıyor; var olmayan hayali güçlerle ittifak yapılıyor.

İşin gerçeği ne: Bugün Evrensel gazetesi bir sigara parasından daha ucuz. Ama her bin işçiden biri bile Evrensel'i almıyor. Tüm solcular bunun nedenlerini düşünmeli. İşin başka bir gerçeği: Evrensel gazetesi onca emeği ve parayı heder ederek, arkasında onca kırık kalp, yıkılmış düş bırakarak sona gidiyor.

Özlemini çektiğim, benim kafamdaki sosyalist gazete ise şöyle olmalı: Bu gazetede herkes fikrini yazabilmeli. Yöneticisinden sempatizanına, bağımsızından bağımlısına, her kesimden solcu, hatta solcu olmayanlar bile görüşlerini ifade edebilmeli. Sadun Aren'in de, Doğu Perinçek'in de, İhsan Çaralan'ın ya da diyelim Atılım çevresinden birinin de makalesini okuyabilmeli okuyucu. İstiyorsa Cem Boyner de yazmalı bu gazetede. Sosyalistim diyen herkes, "bu benim gazetem" diyebilmeli. Haber haber deniliyor. Habercilik alanında burjuva medyasını geçmek mümkün değil zaten. Almaş özgün ve özgür haber vermekle, tabana yayılıp tabanı muhabir hale getirmekle belki ilerde bu konuda daha iyi bir yere varılabilir. Bunun dışında, gazete çok sesli biçimde gündelik olayları gündemini kendi saptayarak yönlendirebilmeli.

Benim kafamdaki sosyalist gazete şöyle olmalı: Yöneticisinden sempatizanına, bağımsızından bağımlısına, her kesimden solcu, hatta solcu olmayanlar bile görüşlerini ifade edebilmeli. Sadun Aren'in de, Doğu Perinçek'in de, İhsan Çaralan'ın ya da diyelim Atılım çevresinden birinin de makalesini okuyabilmeli okuyucu. İstiyorsa Cem Boyner de yazmalı bu gazetede.

Emekçiler Evrensel'i okuyacakmış! Her kesimden işçi Evrensel'i alacakmış! Keşke öyle olsa. Hayat keşkelerle yürümüyor fakat... İşçi, emekçi Evrensel'i niye alsın; niye en iddialı olduğu alanda bile öbürlerinden pek farklı değil, diye düşünüyor insanlar. Gittikçe küçülen, fakat burunlarından kıl aldırmayan sosyalistler değil, birbirlerinden öğrenen sosyalistler istiyor emekçiler. O günleri ne zaman görebileceğiz?

(*) İnsancıl Dergisi yazarı

Musa KART'ın bu karikatürü 25.7.95 tarihli Cumhuriyet gazeteside yayınlanmıştır. Çizerin izniyle tekrarlıyoruz.

Herkes için askeri yargı

Serdar TEKİN

Girizgah faslını uzatmadan diyeyim ki, böyle bir yazıyı yazmaktaki derdim, vahim bir görüntü alan "memleketin durumu"nu yakın zamanda daha da vahim hale getirecek olan askeri yargıyı bir nebze olsun tartışma konusu haline getirebilmek. Konunun teknik anlamdaki hukuki yönüne girmeksizin, askeri mahkemelerin ve askeri yargının Türkiye'de nasıl bir ideolojik işlevi ifa ettiklerine şöyle bir göz atalım.

Devletin onca mahkemesi yetmezmiş gibi, DGM'leri varken, neden "yeniden" (1) askeri mahkemeler? "Baskı ve yıldırma politikaları" gibisinden bir yanıt bu sorunun gerektirdiği inceliği karşılamaktan uzak kalacak. Askeri yargının -kısmi olarak da olsa- kamuoyunun gündemine girmesi beklenebileceği gibi sivillerin askeri mahkemelerde yargılanmalarıyla başladı. Askeri mahkemelerde yargılanan sivillerin ortak paydası, başta ordu olmak üzere militer kurumları, militarizmi ve devletin izlediği militarist politikaları eleştirmelerinin, (2) Genelkurmay tarafından tehlikeli ve ordu için zararlı olarak addedilmesidir. Genelkurmay'ın terminolojisiyle söylemek gerekirse, bu düşünceler halkı askerlikten soğutmakta ve milli mukavemeti kırmaktadır.

Devlet mekanizması bu "tehlikeye" karşı konumlanmakta gecikmedi ve askeri yargıyı gündeme getirdi. İlk elde açıkça görülebileceği üzere askeri yargının meşruluk kazanma ve etkinliğini artırma çabasının dışsal belirleyeni Anadolu'nun yaşadığı savaş durumudur. Ancak, askeri yargı aynı zamanda, dahil olduğu militarist devlet mekanizmasının bilinçli bir şekilde ve adım adım hayata geçirdiği bir politikanın uygulanma alanıdır ki, asıl öneminin burada olduğunu söylemek pek yanlış sayılmaz.

Genel anlamıyla militarizme, özel olarak da -vicdani ret kavramıyla ilişkili olarak- zorunlu askerliğe yapılan eleştirilerin askeri yargı kapsamına alınmasıyla, Genelkurmay meseleye el koymuş oldu ve konu kati biçimde tartışmaya kapatıldı. Böylece savaş karşıtı düşünce ve daha genel olarak orduyu ve militarist politikaları eleştirme mevhumu "dokunulmaz" bir alana taşınıyordu. Askeri yargının öncelikli olarak hizmet ettiği siyasal işlev de budur. Orduyu ve yürütülen militarist politikaları "eleştirilebilir olanın" sınırları dışına çıkarmak. Bu "dokunulmazlık", her miitarist devlet geleneğinde aynı olduğu üzere, T.C. tarihi içinde de ordunun diğer devlet organlarından ayrık, onlardan üstün ve eleştirilemez bir yere sahip olmasından kaynaklanır. Ve aksi ne kadar söylenirse söylensin ordunun siyasi bir işlevi ve Türkiye'nin siyasi atmosferinde önemli bir yeri vardır.

Açıkça görülüyor ki askeri yargı, her türlüsünden devlet erkanının 15 yıllık reddiyesine rağmen, üstü örtülemez bir noktaya gelen savaşın tırmanmasına paralel olarak meşruluk zeminini genişletme arayışında. Bırakın meşruluğu, bırakın sivilleri yargılamayı, hukuk devleti mentalitesi içinde askeri yargıya bir varlık zemini (3) yaratmak dahi türlü cambazlıklar gerektirir. Nitekim kolayca atılıveren bir takla, askeri mahkemelerin yetki sınırını asker kişilerle sınırlı tuttuğu idi. Bu dahi hukuk devleti ilkeleriyle çelişik bir durumdur; çünkü yargının birliği ve kuvvetler ayrılığı ilkelerine aykırıdır. Kaldı ki, askeri yargının hiç de asker kişilerle sınırlı olmadığı Genelkurmay tarafından layıkıyla ispat edilmiş durumda. (4)

Askeri yargının sivillere yönelik etkinliğini önümüzdeki günlerde artıracağını öngörmek de pek zor değil. 2 Temmuz tarihli gazetelerde "Askeri Mahkemelerin Kuruluşu ve Yargılama Usulü Yasası"nda değişiklik yapmak üzere bir yasa tasarısı hazırlandığı yazıyordu. Yeni tasarıyla askeri yargı da demokrasi makyajından payını alıyor. Bu durum insana, ister istemez, Genelkurmay'ın askeri yargıyı önümüzdeki günlerde daha yaygın kullanacağını düşündürüyor.

Ne demeli? Herkes için askeri yargı mı? Yok, daha doğrusu, savaştan çıkarı olmayan ve savaşa karşı çıkan herkes için askeri yargı...

(1) "Yeniden" diyorum, zira askeri mahkemeler köklerini Osmanlı'dan alarak tüm T.C. tarihi boyunca varlıklarını korumuş olsalar da, İstiklal Mahkemeleri'nden sonra -darbe dönemleri dışında- en etkili ortaya çıkışları '90'lı yıllara rastlamaktadır.

(2) Askeri mahkemelerde yargılanan sivillerin hiçbiri orduyu doğrudan hedef alan bir "eylem"den dolayı değil, ya yaptıkları açıklamalar ya da yazdıkları yazılar nedeniyle suçlanmaktadırlar.

(3) Askeri yargının varolması ile meşruluk kazanması iki ayrı şeydir. Birinci zemin militarizmin kılıcını asker kişilerle sınırlı tutarken, ikincisi (yani askeri yargının meşruluk kazanması) doğrudan doğruya sivillere yönelmesi anlamına gelmektedir.

(4) Genelkurmay Askeri Mahkemesi'nde '93-'95 yılları arasında -benim bildiğim kadarıyla- 27 sivil yargılandı/yargılanıyor. 4 kişi de bu davalar sonucunda ya da dava sürerken Mamak Askeri Cezaevi'nde yattı.

AĞIR AKSAK ÖYKÜLER

Hazım RUHİ

Bir Alevi kız sevdim

"Çızo vızo nızanım
Ez pere danım"
Nikaragua atasözü

Sabah... Gene sabah... Gene sabah... Gene uyandım işte. İlk iş olarak her zamanki gibi radyoyu açtım. İclal Akkaplan söylüyor: "Karpuz kestim yiyen yok, halin nedir diyen yok." Hay sizin türkü anlayışınıza! Kestiğin karpuzu yiyen yoksa otur kendin ye, ne diye bunun türküsünü yapıyorsun be adam! Çat diye kapattım radyoyu. Küçük bir televizyonum var, belki sabah kuşağında iyi bir şey yakalarım umuduyla televizyonu açtım. Kanalların birinde 70'lerden kalma bir Türk filmi oynuyor. Başrollerde Ediz Hun ve Hülya Koçyiğit. Bir de Ömercik var. Hülya ile Ediz'in araları limoni. Evlenip ayrılmışlar. Ömercik babası Ediz Hun'a soruyor:

– Baba, benim annem de her Türk filmindeki anneler gibi melek miydi?

- Nevet yavrum. Senin annen bir melekti.

– Peki hangi melekti babacığım?

– Azrail Aleyhisselam.

Olur mu lan böyle film? Bülent Oran mı yazmış yine bu senaryoyu! Halkımı ve elbetteki beni niçin bu kadar keriz yerine koyuyorlar? Sinirlendim işte. En iyisi çıkıp biraz hava alayım.

Beş dakika sonra Beyoğlu İstiklal Caddesi'ndeydim. Hava yine açık sarıydı. Fransız Konsolosluğu'na yakın dükkanlardan birinin önünde bir sürü çelenk, birkaç da adam vardı. Biraz daha yaklaşınca bu dükkanın şarapçılar ve tinerci çocuklar için giysi satan bir mağaza olduğunu gördüm. Neler yoktu ki? Uzun, yağlı, kirli paltolar, çamaşır ipi beline dolanmış kirli paslı pantolonlar, üzerinde her türlü lekenin olduğu pis gömlekler ve fanilalar, içine mukavva sıkıştırılmış, ön tarafları patlak ayakkabılar!.. Dükkanın sahibinin kim olduğunu sordum, anlattılar. Eski solcu, yeni liberallerden biriymiş. Vay uyanık herif vay! İleriyi görüyor vallahi bu adam! Bu gidişle toplumun çoğunun şarapçı ya da tinerci olacağına dair öngörüsü var demek ki!

Dükkanı derhal terkettim. Türkü söyleye söyleye gidiyorum. "Kirpik seni keserem yar gelmiş duymamışam." O da ne, altı ay öncesine dek beraber olduğum ve kendimce büyük bir aşk yaşadığım o esmer güzeli kız köşedeki kafede oturmuyor mu? Ay, içim bir titredi, sormayın. Kalbim çatır patır vurmaya başladı. Demek kıza hala ilgim varmış. Zaten bir hiç yüzünden ayrılmıştık. Anlatsam siz de şaşırırsınız. Alevi–Sünni sorunu yüzünden ayrıldık. Benim esmer sevgilim yüzyılların hıncını alırcasına Aleviliğine sarıldı ve üstelik bunu solculuk ve ilericilik diye bana yutturmaya kalktı. Son görüşmemizde kendisine "Sen bu aşka dedeleri, semahları, cemevlerini, zülfikarı, Hallac–ı Mansur'u karıştırırsan, ben de Diyanet İşleri Başkanı Mehmet Nuri Yılmaz'ı, camileri, tekke ve zaviyeleri, imanın altı şartını, Hz. Ömer'in adaletini, Bakara suresini ve Said–i Nursi'yi sokarım. Sonra da hayatımız zindan olur. Oysa dışarıda Marx, Tolstoy, Picasso, Stefan Zweig, Dostoyevski, Lenin, Einstein, Aziz Nesin, Dire Straits, Bertolucci, Çetin Altan, Emir Kusturica ve Sezen Aksu'nun dünyası var. Senin hangi semahın ve benim hangi hac farizasını yerine getirme girişimim bu dünyayla örtüşür" diye uzun bir nutuk çektim. Sonra da ayrıldık. Ama şimdi kızı görünce yine

de heyecanlanıyorum. Bu topraklarda, bizde böyle dangalak atalar olduğu sürece biz aşk filan yaşayamayız. Onu kalbime gömüp hüzünlü gözlerle uzaklaşıp gittim kafeden. Ben yürüdüm, ama ruhum yavaşça sıyrılıp bedenimden kafeye, kızın oturduğu masaya doğru süzüldü. Tam karşısındaki sandalyeye çöküp bir kapuçino istedi garsondan. Esmer sevgili ruhuma şöyle bir baktı ve usulca fısıldadı:

– Beni seviyor musun?

Ruhum biraz durup düşündü ve cevabı patlattı:

– Seviyorum, ama aylık gelirim sadece buzdolabı taksidine yeter.

İkisini de geride bıraktım. Dalgın bir şekilde yürümeye başladım. Başımda sinsi bir ağrı, soluğum hafif buğulanmış. Önüme gelen herşeye içimden en ağır küfürleri ediyorum.

İstiklal Caddesi'ni boydan boya geçip tam geriye dönmüştüm ki, mahalle arkadaşlarımdan Niyazi'ye rastladım. Görüşmeyeli onsekiz yıl filan olmuştu. Severdim çocuğu. Hemen gidip bir birahaneye oturduk. Davranışları biraz tuhaflaşmıştı. Liseden sonra okuyamamış, polisliğe müracaat etmiş. Sınavı kazanmış. On yıldır polislik yapıyormuş. Biraz midem bulandı. Bir iki bira içince iyice açıldı. Amirlerinin kendisini çok takdir ettiğini, işinde başarılı olduğunu, meslekle bütünleştiğini filan anlattı. Merak edip, bu "meslekle bütünleşmenin nasıl bir şey olduğunu" sordum. Güldü. "Hazım" dedi, "bak bir örnek vereyim. Evde bile ceket–gömlek–pantolonumu ütüledikten sonra Filistin askısına asıyorum." Hiii! Kanım dondu. Hemen ayağa kalktım. Masadaki barbunya pilaki ile haydariyi herifin kafasına geçirdim. Ve ne olur ne olmaz diye kaçmaya başladım. Arkamdan sekiz el ateş etti. Birahanedeki kafası dumanlı müşteriler ise çılgınca polisi alkışlıyorlardı.

Hava gittikçe daha çok sararıyordu. Bakalım ne olacak!

SÖZ SENDE

Duyarlı Beykozlular Burunbahçe'ye sahip çıktı

Halkın piknik yeri olarak soluk alabildiği, deniz kirlenmeden önce denize girebildiği Burunbahçe'nin RP'li belediye tarafından özel bir şahsa 10 yıllığına kiralanmasının ardından tepkiler de gelmeye başladı.

Birleşik Sosyalist Parti (BSP) Beykoz İlçe Örgütü, S.O.S. Çevre Gönüllüleri Platformu ile diğer siyasi çevrelerle birlikte yürütülen çalışmalarla 16 Temmuz 1995 günü 500 kişilik bir protesto pikniği gerçekleştirdiler. Paşabahçe meydanında toplanan halk "Beykoz'da Talana Son, Burunbahçe Halka Kapatılamaz, Paşabahçe İşçisi Direndi Kazandı, Burunbahçe de Kazanacak, Adil Düzende İşçiler İşsiz, Çocuklar Parksız" yazılı pankart ve dövizlerle Burunbahçe'ye kadar alkış ve sloganlarla yürüdüler.

Boğaz'daki yağmanın Burunbahçe ile başlamadığını biliyoruz. Geriye dönüp baktığımızda, ANAP'lı Bedrettin Dalan döneminde Sevda Tepesi'nin Araplara satılmasıyla başlayan talan ve yağmacılık Boğaz'ın Anadolu yakasındaki yeşille kaplı tepelere 1980'li yıllarda Kanlıca'da Hekimler Sitesi, son yıllarda Kandilli villaları, Kanlıca ve Çubuklu sırtlarındaki villaların yapılmasıyla iştahı daha da kabaran burjuvazi, gözünü Sahip Molla ormanlarına 3 bin villa dikerek beton yığınına çevirmekte gecikmedi. Yeşil ve doğa katliamı halen büyük bir hızla devam ediyor.

Karadeniz sahil yolunun yapılmaya başlanmasıyla birlikte yeni rant alanlarının açılması, giderek Beykoz'un bütün köylerini beton yığınına dönüştürmektedir.

Beykoz'un işçi ve emekçi halkı çok yönlü bir kuşatma altındadır. Bir yandan ormanlar katledilerek yapılan villalarla sıkıştırılırken, diğer yandan da bu bölgedeki fabrikaların çok uzak olmayan zaman içinde kaldırılmasıyla bu bölgede işçi ve emekçilere yaşam hakkı tanınmamaktadır.

Paşabahçe Soğuksu Karslılar Mahallesi halkı, yıllar önce yaptıkları evlerin tapulu özel şahıs arazisi üzerinde olduğu gerekçesiyle yıllarca oturdukları evlerinden ve yerlerinden koparılmak istenmektedir. Karslılar Mahallesi halkının hemşerimiz diye oy verdiği Belediye Başkanı Yücel Çelikbilek'in böyle günlerde hemşehrilerine neden sahip çıkmadığının nedeni açık. "Talana göz yummaya devam."

Deniz gören, rant değeri yüksek yerlerin yağmasından sonra kısa işyerlerini bu bölgelerden tasfiye ederek bölge halkını da uzaklaştırmak isteyen burjuvazi, buraları lüks eğlence merkezleri yapmanın koşullarını hazırlıyor. İstinye Tersanesi'nin kaldırılmasından sonra sırada Sümerbank Deri Kundura Fabrikası var. Deri Kundura'nın arsası çok değerli olduğundan büyük sermayenin iştahını kabartıyor.

Kandilli sırtlarında villaların yapılmasıyla birlikte Kandilli Kız Lisesi'nin de özelleştirme kapsamında satışa sunulması rant yağmasının ne boyutlara vardığını çok açık bir şekilde ortaya koyuyor.

Farklı bir anlayışla yönetime geldiklerini söyleyen RP'li belediye göreve gelmeden önce 'Acarlar villalarına tek çivi çaktırmayacağız' diyordu. Şimdi Acarkent'in yollarını belediye yapıyor.

Süleyman CAFER

Gürbüz Çapan bir heyetle 5 Temmuz'daki seçimin arifesinde Ermenistan'a gitti. Soykırım anıtı başında saygı duruşunda bulundu. Geldiğinde gazetelerde, TV'lerde fırtınalar koptu. Yandaki fotoğraf "Soykırım Anıtı'nda ilk Türk" başlığıyla yayımlandı. Doğrusu "ilk Türkler" olacaktı. Fotoğrafta Cengiz Çandar (soldan birinci), Oral Çalışlar (soldan ikinci), Çapan'ın danışmanı Taner Akçam (soldan dördüncü) ve Gürbüz Çapan (soldan beşinci) ünlü anıtın önünde görülüyor.

Türk tehciri ya da 'unutalım gitsin'!.

Yelda

"Ermeniler Türkleri bir kaşık suda boğar" görüşündeki insanların da olabildiği memleketimizde televizyona yansıyan en "hümanist" sözler, "unutalım gitsin..."

Gürbüz Çapan bir heyetle seçim arifesindeki Ermenistan'a gitti. Soykırım anıtı başında saygı duruşunda bulundu. Geldiğinde gazetelerde, TV'lerde fırtınalar koptu. 11 Temmuz 1995'te Kanal 6 televizyonu da konuya açıklık getirmek için açık oturum düzenledi.

Açık oturumu yöneten Ümit Zileli, "sözde Ermeni soykırımı" tezinin savunucularından Prof. Türkkaya Ataöv'e dönerek, "bu kişilerin orayı ziyareti bizi bağlar mı" diye sordu. Devletle kendisini aynı potaya koyup "biz" diyordu. Ataöv'ün cevabı, "ölenleri ziyaret, saygı duruşu insani gibi görünüyor", ama "ilk bakışta", oldu.

Karslı Kör Osman'ın torunu Gürbüz Çapan, Ermenilerle olan kan davasına son vermek istiyormuş. Ne güzel. Ermenistan'a giden heyette yer alan Çapan'ın danışmanı Taner Akçam da, "Ermenilerin acılarını paylaşmak istiyorum, geçmişi konuşmaya hazırım" diyor. (Akçam'ın, bir sivil toplumcu olarak devletle görüşmesi de ilginç tabii.)

Ama belli ki, gitmeden birilerine duyurma ihtiyacı duyan Esenyurt Belediye Başkanı Gürbüz Çapan dersini iyi ezberleyememiş: Ermenistan'la barışmak istiyormuş... O ekrandaydı, biz evde. Barışmamız gerekenler devletler mi yoksa halklar mı, Ermenistan mı, yoksa Ermeniler mi, diye soramadık. Başbakan'dan, Dışişleri'nden "mahzuru yoktur" cevabıyla seçim arifesindeki Ermenistan'a giden Çapan, Türkiye'de piyon, vatan haini ilan edileceğini bilmiş, ama "tarihte olanları tarihçilere bırakmak lazım" demenin, "kapatalım bu meseleyi, işimize bakalım, ticaret yapalım" anlamına geldiğini ve bunun halkların barışması için yeterli olmadığını biliyor muydu, bilmiyorum.

Esas tehcir kime uygulandı?

Oral Çalışlar da benzer şekilde, "tarihte acılı çok olay var, kan davası olmasın" derken, tarihinden sorumluluk duymayan, üstüne almayan çoğu Türk aydınının durumuna düşüyordu. Üstelik bunu, "Ermenistan geçen sene ikisi Ermeni olan 10 PKK militanını tutukladı; PKK'ya karşılar" diye gerekçelendirmesi ise büsbütün talihsiz bir konuşmaydı.

Ziyaretlerinin, adım adım izlenen devlet politikasına uygun olduğunu, bu ziyaretten Türkiye'nin yararı olduğunu açıkça söyleyen Cengiz Çandar "önümüzdeki yüzyılın başında Türk liderlerini o anıtın başında görürsek kimse şaşırmasın" diye kehanette bulunurken haklı olduğu şu söylenenlerden de belliydi: "Bizim oraya gidişimizin sonucunda, 150 milletvekilliğinden 110'unu Türkiye'nin seçilmesini istediği kişiler kazandı".

Türklerin başına gelen pişmiş tavuğun başına gelmemiş, denen programda, "sözde Ermeni soykırımı"yla ilgili Türk tezinin savunucularından Prof. Türkkaya Ataöv, Türkler "kurban olan bir ulustur; yalnız ve yalnız onlar kurban olmuşlardır" diyerek Türklerin göçe zorlanmış olduklarının altını çiziyor. Kanıt olarak da, eskiden Balkanlar'da, Ortadoğu'da, Kafkaslar'da, Kırım'da, Çin'de Müslüman dünyası olduğunu, ama şimdi olmadığını gösteriyordu. Esas tehcir Türklere uygulanmış demek ki (!?)

Yeni Demokrasi Hareketi'nin GYK üyesi olan, ama o programda nedense, kişisel görüşlerini açıklayan Etyen Mahçupyan, tehcirde ölenlerin sayısıyla oynayan profesörün de reddedemediği gerçekleri söyledi: "Ama sıfır değildi. Ölmadı değil. Bu, yaptığımızı yapılmamış hale getirmiyor. Tehcir tek bir yasadan ibaret değildir; öncesinde cemaat liderleri tutuklanmıştı, geçici müsadere kanunu çıkmıştı, tehcir mağdurlarının mallarının yeniden dağıtımıyla ilgili Sürgün Mallarının Tasarrufu Yasası çıkmıştı." Mahçupyan'ın, Ermenilerin bulundukları yerde nüfusun yüzde 10'unu geçmemelerine, 50 haneden fazla ev kurmamalarına dair kararları hatırlatan sözleri reklam arasıyla kesildi...

Reform isteyen, ama bulundukları 6 vilayette hiçbir reform yapılmayan Ermenilerin isyanından sözederken Mahçupyan, "bazı Ermeniler" diye belirttiği, hattâ sayısını verdiği halde, profesör genellemeyi tercih ederek, Ermenilerin içimizdeki hainler olduğunu çağrıştırmak istercesine, onların Doğu cephesinde Rus tarafında savaştıklarını hatırlattı ve bu "haklı" gerekçeyle Türklerin onların yerini değiştirmek zorunda kaldıklarını söyledi.

Halkın savaşlardan çektikleri yerine, kahraman şehitleri anlatan, yayılmacılığı marifetten sayan şanlı tarihler kurcalanmasın isteniyor. Geçmişe dair bazı bilgilere evet, ama tamamına değil. Bilgiyi kullanmazsan ya da o "bazılarını" kullanırsan vatanseversin. Hoşgörü gösteren üstün bir millet olduğumuzun belgelerini gösterirsen, sadece dostlarımızı değil, düşmanlarımızı anlatırsan ve hele de bunu yaparken içimizdeki azınlıkları tehdit unsuru gibi gösterirsen senden iyisi yok.

"They say: Yok"

Ermenilerin tehcirinde "can kaybı oldu, fakat" diye başlayan Ataöv de, "devletin topluca öldürmeyi tasarladığını, uyguladığını gösteren belge yok" (neyse ki) deyip rahatça koltuğuna yaslanıyordu o televizyon programında. Ama bu, "olmayan belgeler"le ilgili sözü olan, buna cevabı olan tarih araştırmacıları da yok değildi. Geçtiğimiz ay İHD İstanbul Şubesi'ndeki bir söyleşide tanıma fırsatı bulduğumuz, Avrupa Üniversitesi Enstitüsü'nden Hilmar Kaiser ve Michigan Üniversitesi'nden Ara Sarafyan böyle araştırmacılardan. İttihatçıların propaganda malzemelerini kaynak olarak kullanan, Türkiye dışındaki diğer arşivleri gözardı eden, olayı "akademik" bir konu olarak kitaplaştıran, çoğu eski diplomat olan Türk tarihçilerinin Ermeni soykırımını reddedişlerinin bilimsel değil, politik bir tavır olduğunu ve olayları aydınlatmaktan çok, muğlaklaştırmaya yaradığını belirten Sarafyan, Türk tarihçilerinin arşivlerde çalışmadan, bunları reddetmesini ilginç bulduğunu söyledi.

Kaiser de, "Ankara'daki Genelkurmay arşivine yabancıların girişi yasaklanmış, ama Türkler de kullanmıyor" diyerek dünyanın gözü önündeki raporların, belgelerin, soykırımla ilgilenen Türk tarihçileri tarafından bile kullanılmamasını ilginç buluyor.

Prof. Türkkaya Ataöv gibi Türk tarihçilerinin kullandıkları ve kullanmadıkları arşiv malzemelerini karşılaştırmak, bilgileri filtre etmek için Başbakanlık Arşivi'nde çalışma yapmak isteyen Hilmar Kaiser ve Ara Sarafyan'ın konuşmalarında en çok geçen sözler "they say-yok" oldu. I. Dünya Savaşı sırasındaki demografiyle ilgili malzemelere ulaşmasının engellendiğini, görmesine izin verilmediğini, arşivdeki "birileri"nin, konusunu sansür ettiğini söyleyen Sarafyan, Türkiye'ye gelmek, arşivde çalışmak için engellenmesine son verilmesi yolunda Türk yetkililere raporlar, mektuplar, dilekçeler yazmış.

Arşiv görevlilerinin, istediği bir defterde kendi uygun buldukları tek bir sayfayı seçip o sayfaya bakmasına izin verdiklerini söyleyen Sarafyan, "bilimsel araştırmanın düzeyi bu mu.." diye soruyor.

Bu tür uygulamalarla, Ermeni soykırımıyla ilgili Türk tezinin test edilemediğini, eleştiriye kapalı olduğunu belirten Kaiser de kendi durumunun güçlüğünü şöyle anlattı: "Dışişleri Bakanlığı dışarıda I. Dünya Savaşı ve Ermeni meselesi hakkında her ne kadar bunların açık olduğunu söylese de uygulamada bunlara ulaşılamıyor. Buradan döndüğümde okulumda kimse buna inanmayacaktır. Bu yüzden yazılı belge istedim. İzin vermediklerine dair belge vermeyi de reddettiler."

Gayrıresmi tarih araştırmalarının göze alınamadığı memleketimizde konuyla ilgili kitaplar yasaklı, yayıncıları yargılanmakta, hoşa gitmeyen şeyleri araştıran aydınların zamanları hapishanelerde geçmekte. Resmi ağızlar bir konuya "sözde" sıfatını ekledilerse, ayağı denk almakta yarar var... Nitekim tabu konu soykırımla ilgili oldukça temkinli, dikkatli sözler söyledikleri izlenimi bırakan bu iki akademisyenin ceplerinde de Almanya ve İngiltere pasaportları vardı.

Madem bu bir tehcir programıydı, yani sadece göç ettirmeydi; bu insanlar nereye gitti, ne oldular? Resmi açıklamalarda, nakledildikleri söylenen yerlere varabilenler neredeler? Sağ kalan var mı? İnsanların diri diri yakıldığının, nehirlerden günlerce Ermeni kanı aktığının, çukurların Ermeni cesetleriyle dolduğunun yalan olduğunu arşivler göstermiyor mu? Gösteriyorsa neden arşivlerden yararlanmanın önünde engeller var?..

Hilmar Kaiser soykırımı soykırım yapan şeyin ölenlerin sayısından ibaret olmadığını söylüyor: "Aslolan, bir cemaatin, tüm sosyal yapısının parçalanmış, yokedilmiş olmasıdır. Soykırım da bu demektir; ne kadar insanın, nasıl öldürüldüğü değil. 100 kişilik bir cemaat varsa; 70'i ölüp 30'u geriye kaldıysa, "yüzde 30'u kurtuldu" denir. Ermeni toplumunun nasıl dağıldığına bakarken, İslama dönerek mi kurtulmuş, bir aileden kurtulan tek bir çocuk mu, yaşlı bir kadın mı... bunlara bakmak lazım."

Seksen yıl sonra

Ara Sarafyan ise kurtulmalarına yardımcı olanları hatırlatıyor: "Bu kadar kurtulan olmasının nedeni, onları kurtaran komşularının olmasıdır. Kurtarana ölüm cezası öngörüldüğü halde. Mesela Elazığ'dan Rus sınırına binlerce insan kaçıran Dersim Kürtleri olmasaydı daha fazla Ermeni ölecekti. Benim ailemde de babaannem, komşusu kurtardığı için kurtulmuş."

80 yıl sonra, 3 kuşak sonra, bugün Ermeni araştırmacıların yok denecek kadar az oluşuna dikkat çeken Almanyalı araştırmacı Hilmar Kaiser'in üzerinde en çok durduğu noktalar, Talat Paşa'yı saklayan Almanların Ermeni soykırımındaki iştirakı, Osmanlı'daki Alman örgütlülüğü ve bunlarla ilgili belgeler, bilgiler... Urfa'da Ermenilere yapılan saldırıların başında Alman subayının olduğunu, Osmanlı'nın komutanı olan Almanların bulunduğunu, saklanan Ermenileri ihbar eden Alman subaylarını bir Alman araştırmacıdan duymuş olduk. Kaiser'in de belirttiği gibi, "Dışarıdan insanlar geldiğinde Osmanlı'nın mutlu hayatı bitti, insanlar devlete karşı çalışmaya başladı denir" ama herkes kendi sorumluluğunu, ait olduğu grubun sorumluluğunu hatırlamalıdır en başta. Mesela bugün, o günkü Teşkilat-ı Mahsusa'ya benzer örgütlenme olup olmadığını, Teşkilat-ı Mahsusa'ya katılmak üzere salınan hükümlü katillerle özel timlerin benzerliğini sorgulamalıdır —bu mirası devralmak istemiyorsak.

B. ALİ TATOĞLU
1952-....

Güzel günlerdi
Bayram Ali,
geriye biz kaldık!..

Arkadaşları adına
Şenol Morgül
Remzi Kazmaz

Nükleerseverlere Sonsöz

Nükleer desantralizasyon!
Nükleer santrallara son!
Diye höykürürken dört iklim dört köşe
Yarının Çernobil şehitleri
Three Miles Island gazileri,
Siz bre nalçın ağızlılar
Kurtlanmış patates suratlılar
Nefesi kükürt kokanlar
Şapkası boktan kaptanlar
Hallaç osuruğu hatunlar
Akkuyu'ya radyasyon işemeye kalkanlar
Kalın kafanıza dank etsin ki
Hormonlu domates gibi bebeler istemiyor bu millet.

Can YÜCEL

Nükleer piyango... Size de çıkabilir!

Ahmet UNCU

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Türkiye'nin "enerji açığı"nı nükleer enerjiyle karşılamakta kararlı. İçel'in Silifke ilçesi yakınlarındaki Akkuyu'da yapılacak olan nükleer santralin 2005 yılına kadar tamamlanacağını açıklayan bakanlık, 2008 yılına kadar Sinop'ta da bir nükleer santral yapılacağını ilan ediyor. İkinci kez ihaleye çıkarılan Akkuyu santralinin hangi firma tarafından yapılacağı Eylül ayında belli olacak. Nükleer karşıtı kampanyalar karşısında, santral yapımının zorunlu olduğu konusunda kamuoyu oluşturmakta yetersiz kalan bakanlık, işin bu yönünü de profesyonel bir reklam şirketine havale etme hazırlığında.

Bütün bunlar özellikle Avrupa'da nükleer santrallerden bir kaçışın yaşandığı bir dönemde, üstelik Hiroşima'nın 50. yıldönümüne rastlayan günlerde oluyor.

Nükleer enerji... Ne kadar sivil?

Nükleer enerji santralleri ve nükleer silah endüstrileri bütün dünyada aynı teknolojiyle çalışırlar. Her ikisinde de çekirdekleri parçalanabilir atomlar kullanılır. Nükleer santrallerde kullanılan Uran 235, doğada uranyum yataklarında bulunabilen bir uranyum izotopudur. Santrallerde kullanılması için bir zenginleştirme işleminden geçirilmesi gerekir. Santrallerde bir kez kullanılmış olan Uran 235 içeren yakıt çubukları yeniden kullanılmak üzere işleme tabi tutulurken elde edilen Plutonyum 239 ise nükleer silahlarda kullanılan ana maddedir. Doğada bulunmayan bu maddeyi elde etmenin tek yolu da zaten budur. Çok pahalı olan uranyumu sadece bir işlemde kullanarak harcamayı kimse göze alamayacağına göre bu zorunlu bir işlemdir. Bu Plutonyum 239 üretimi - tipine göre farklı yoğunlukta da olsa- prensip olarak her atom reaktöründe gerçekleşir. Özellikle optimum plutonyum üretimi gerçekleştirmek üzere tasarlanmış reaktörler de var. Bunlara "hızlı üretken" deniyor.

Sözün kısası, nükleer santraller bütün dünyada nükleer silah araştırmalarının ve nükleer silah üretiminin yan kolu olarak kurulmuştur ve nükleer silah yapımı, nükleer santrallerin atıklarını "değerlendirme"nin bir yoludur.

Ülkesindeki elektrik üretiminin yüzde 70'ini sağlayan 58 nükleer santrala sahip olan Fransa'nın son zamanlarda nükleer silah atağına geçmiş olmasında şaşacak bir şey yoktur. Fransa'da bu işler diğer ülkelere göre daha açıktan yapılmaktadır. Atom enerjisinin askeri ve sivil uygulaması tamamiyle içiçe geçmiş durumdadır. Fransa'daki nükleer güç santrallerinde hızlı üretken yakıt çubuğu olarak doğrudan plutonyum kullanılır. ABD bile çok riskli olduğu için hızlı üretken kullanımını 50'li yıllarda bırakmıştı.

ABD Başkanı Eisenhower'in 1953 yılında ortaya attığı "barış için atom" programından beri bu işler hep "barışçıl amaçlar"la yapılır. Sonuç ortadadır: Dünyada nükleer silahlara deyim yerindeyse "legal" olarak sahip olan ABD, Rusya, İngiltere, Fransa ve Çin bu yolla 250 ton yüksek saflıkta Plutonyum 239 üretti. ABD ve İngiltere'deki sivil işleme-zenginleştirme tesisleri, Japonya, Hollanda, Almanya gibi ülkeler için güç üretimi maskesi altında 118 ton Plutonyum 239 üretti. Şimdi sıra Türkiye'ye gelmiş olmalı. Türkiye'nin nükleer santrallere bir devlet politikası olarak sarılması da akla askeri amaçları getiriyor.

Dünyanın 40 yıllık nükleer santral pratiği, nükleer enerjinin en pahalı, en kirli ve en riskli enerji kaynağı olduğunu gösteriyor. Santrallerin pahası sadece tesislerin yapım masrafından gelmiyor, yüzyıllarca radyasyon yaymaya devam edecek olan atıkların saklanması da büyük bir masraf oluşturuyor. Buna rağmen hiçbir zaman "tam garantili" bir saklama yolu da bulunamıyor. Üstelik sadece atık saklamadaki hatalarla ve kazalarda değil, nükleer santraller rutin çalışmaları sırasında bile radyasyon yayıyor. Radyasyon, buharla atmosfere ve soğutma suyuyla denize geçiyor.

Aman panik olmasın!

1979 yılında ABD'deki Three Miles Island'da meydana gelen kaza ve 1986'daki Çernobil faciası nükleer santral kazaları içinde ilk akla gelenlerdir. Oysa 1976-1986 arasında dünyada saptanabilen kaza sayısı 151'dir. Sadece 1985'de "tehlikeli" olarak adlandırılabilecek 12 kaza meydana gelmiştir. Bunlar bilinenlerdir. 1957 yılında İngiltere'deki Windscale nükleer tesislerinde bir yangın çıkması sonucu meydana gelen kazayı İngilizler ancak 26 yıl sonra 1983'te öğrenebildi. Çernobil'deki kaza da İsveç'teki ölçümler sonucu açığa çıkınca dünya kamuoyuna duyuruldu. Bizde devlet yönetmenin özel kuralıdır: Kötü şeyler "halkta panik yaratmamak" için gizlenir. Ama nükleer santral kazalarının pratiği bu kuralın sadece bize ait olmadığını gösteriyor. Türkiye'nin özel durumu, çöplerin, cephaneliklerin "durduğu yerde" patladığı bir ülke olmasından geliyor.

Bir de halk patlarsa...

Bu memlekette her şey patlar, ama halk patlamaz. Belki halk patlamadığı için bu memlekette çöpler patlar, benzinlikler patlar ve cephanelik patlar. Bunlar nerede patlar? Patlaması gereken halkın yaşadığı kentlerde, ilçelerde...

Geçtiğimiz hafta, tam da atom bombasının -yanlışlıkla değil- Japon kentlerinin üzerinde patlatılışının 50. yılında ve "ordu Bosna'ya" çığlıklarının yükseldiği bir sırada Pamukova'da cephanelik patladı. "Ormanlarımızı yakan kahpe Yunan"a karşı bunca yıldır biriktirilen cephane patlayınca, Yunan'ı vuracak, Boşnağı kurtaracak olan bombalar, gözümüz gibi koruduğumuz ve yakanı yakmasak da idam etme kararlığı içine girdiğimiz ormanı kül etmekle kalmadı, çiçeği burnunda ilçemiz Pamukova, tıpkı "Kıbrıs Barış Harekatı"nda Kocatepe'yi batırışımız gibi, mermi-bomba yağmuru altında kaldı.

Haftanın bu patlayıcı haberi karşısında kaleme sarılanlar, sabotajdan söz edemeyince konuyu çok yönlü tartışmaya başladılar. Köşe yazarlarından biri, "Çok şükür sabotaj değil" diye yazdı, onurumuz kurtuldu. Bu yazar ormanlarımızın akıllı düşmanlar tarafından yakılacağına, akılsız dostlar tarafından yakılmasını milli psikolojimiz açısından ehven-i şer saydı. Diğerleri ise cephaneliğin patlamasında "ihmal var mı yok mu" tartışmasını yeğlerken, bir başkaları da "uzatmalı mı suçlu, uzatmasız mı" tartışmasına girişti.

Bu arada sorunlara sivil açıdan yaklaşanlar, "çarpık kentleşme" olgusunu sorguladılar. Tıpkı çöp dağları patlayınca, o çöp dağının dibine ev kurmuş olanların kulağını çektikleri gibi, "cephaneliğin burnunun dibine ilçe kurarsanız böyle olur" demeye getirdiler. Karşıt görüş sahipleri ise, ilçenin burnunun dibine cephanelik kurulur mu diye şaşkınlıkla sordular.

Şimdi tartışma şu sorularda düğümlendi: Cephaneliğin dibindeki ev sahibi mi suçlu? Yoksa evin dibine cephanelik kuran mı?

Onlar tartışadursun, gelin biz anti-militarist kentsel-çevreciliğin bir programatik maddesini bu vesile ile formüle edelim: Garnizonlara, cephaneliklere kentlerimizde verilecek bir karış toprağımız yok... Can güvenliğimiz için fişekleriyle, bombalarıyla, toplarıyla, tanklarıyla kışlalar kent dışına...

SÖZ
HAFTALIK HABER YORUM DERGİSİ

Sahibi: Olgu Ltd.Şti. Genel Koordinatör: Seyfi ÖNGİDER

Yayın Yönetmeni
Merdan YANARDAĞ

Teknik Koordinatör: Hakkı ZEL

Yazı İşleri
Dış Haberler: Osman KÖKER
Ekonomi: Sermet ÖZDOĞAN
Kültür Sanat: Sezai SARIOĞLU
Makaleler: Veysi SARISÖZEN

Haber Merkezi: Ahmed BERTUĞ, Ayla ÖNDER

İşletme Müdürü
Ali KÜÇÜK

Sorumlu Müdür:
Hüseyin AYIK

Reklam Müdürü
Emine SAPMAZ

Yayın Kurulu
Seyfi Öngider
Sezai Sarıoğlu
Veysi Sarısözen
Merdan Yanardağ

Ankara Büro
Temsilci:
Mustafa ERDOĞAN
Aylan UNCU
Hatice Can KÜRTÜNCÜ

Ankara
Tel:(0312) 418 41 98
Fax:(0312) 418 22 63

İzmir
Tel: (0232) 464 21 30

Avrupa Temsilciliği
Engin ERKİNER
Kasseler Str. 1a
60486 Frankfurt
Tel: 49.69.7075714
Fax: 49.69.625645

Adres: Sıraselviler Cad. Billurcu Sk. No: 3/8 Taksim / İstanbul Tel: (0212) 244 30 67 - 249 99 29 Fax: (0212) 249 99 29 Basıldığı Yer: Serler Matbaacılık Dağıtım: BBD